

POLITHØGSKOLEN

EKSTREME KONVERTITTER

*-EN DYBDESTUDIE AV TI
RADIKALISERTE NORSKE
KONVERTITTER TIL ISLAM*

Ruben Antony

MASTER I POLITIVITENSKAP 2015

1 Sammendrag

Tittel: «Ekstreme konvertitter» - En dybdestudie av ti radikalisererte norske konvertitter til islam

Student: Ruben Antony

Veileder: Petter Nesser

Levert ved: Politihøgskolen i Oslo, juni 2015

Radikalisering av konvertitter til islam er et lite utforsket fenomen, til tross for at det stadig meldes at konvertitter er overrepresentert i terrornettverk. Teorier som «the convert zeal», har vært toneangivende, som handler om hvordan konvertitters manglende kunnskap om religionen og deres ønske om å framstå likeverdige blant muslimer, gjør dem sårbare for radikalisering. Nyere studier av konvertitter og deres terrorforbindelser tyder på at forklaringer om konvertittenes opphav, oppvekst og årsak til konvertering til islam må tillegges større vekt.

Det er mange grunner til at konvertitter radikaliseres og de radikaliseres forskjellig. Teorien om «convert's zeal» kan derfor fremstå som noe overforenklet. Det er også litt uklart hva som ligger i sammenhengen mellom religionskunnskap og radikaliseringsprosesser. Denne studien har som mål å utforske norske konvertitters ulike veier inn i ekstrem islamisme. Studien vil rette fokus på *hvorfor* og *hvordan* norske konvertitter radikaliseres sett opp mot rådende teori på feltet. Det er ikke slik at generell teori om radikalisering ikke gjelder for konvertitter, men snarere at litteraturen i liten grad skiller mellom konvertitter og ikke-konvertitter. Konsekvensen kan være at beveggrunner som gjelder for konvertitter spesielt, ikke blir tilstrekkelig belyst.

Med framveksten av et ekstremt islamistmiljø i Norge som gjorde seg bemerket i offentligheten fra 2012 og framover, ble det kjent at en betydelig andel av de norske ekstremistene var konvertitter. Studien er den første som gjøres i Norge, og baserer seg delvis på unik informasjon som ikke er allment tilgjengelig. Tre av konvertittene presenteres som kvalitative casestudier hovedsakelig basert på åpne kilder, mens de syv resterende

kartlegges gjennom å kombinere opplysninger fra politiregistre med åpne kilder. Formålet er å undersøke i hvilken grad radikaliseringen til norske konvertitter følger etablerte mønstre omtalt i litteraturen, i hvilken grad den avviker, og om den har noe særnorsk ved seg. I Norge er en slik studie viktig, fordi radikalisererte konvertitter synes å ha fått sentrale roller i ekstremistmiljøer både nasjonalt og internasjonalt. De oppfører seg truende og flere har reist ut som fremmedkrigere til krigsherjede land i Midtøsten.

At norske statsborgere deltar i treningsleirer og terrorgrupper i utlandet er ikke et nytt fenomen, men at etniske norske gjør det samme er høyst uvanlig. Det trengs mer kunnskap om hvordan konvertittene blir radikalisererte. Jo mer vi vet om dette, dess mer kan sies om, i hvilken grad de utgjør en fare for rikets sikkerhet. Kunnskap om fenomenet kan også si noe om hvilken hjelp og oppfølging konvertitter som er sårbare for radikalisering bør få, slik at det kan settes inn skreddersydde forebyggingstiltak på så tidlig tidspunkt som mulig.

Studien undersøker følgende:

Hvordan radikaliseres konvertitter i Norge? Jeg skal også besvare følgende to underspørsmål.

1. I hvilken grad følger radikaliseringsprosessen rådende teori?
2. I hvilken grad skiller norske ekstremistkonvertitter seg fra samme fenomen i andre land?

Hva har undersøkelsen avdekket?

Jeg finner betydelig samsvar mellom radikaliseringen av de norske konvertittene og mønstre som har blitt identifisert gjennom forskningslitteraturen:

1. Flere av konvertittene kommer fra ustabile hjem, preget av skilsmisser, steforeldre, bortgang av en eller begge foreldre og hyppig flytting.
2. For flere av konvertittene har den trøblete oppveksten ofte gått hånd i hånd med vinnings- og narkotikaforbrytelser og annen alvorlig kriminalitet.
3. Ingen har prestert nevneverdig godt på skolen og tilknytningen til arbeidslivet har generelt vært preget av ulike strøjobber av kortere varighet.

4. «Nettverksteorien», hvor radikaliseringsen foregår i vennekretser, har hatt størst påvirkning på konvertittene. For noen har radikaliseringsen skjedd raskt.

Oppsummert kan det sies at individuelle forhold som nevnt i punkt 1-3 trolig legger til rette og fungerer som bakenforliggende årsaker til at konvertittene oppsøker ekstrem islamisme. Men individuelle forhold alene ser ikke ut til å være avgjørende. Det er heller slik at individuelle faktorer i kombinasjon med sosiale nettverk synes å ha størst effekt.

Det må presiseres at studien på ingen måte har til hensikt å mistenkeliggjøre norske konvertitter. Norske ekstreme konvertitter er et marginalt fenomen, men det faktum at konvertitter synes å være noe overrepresentert i ekstremistmiljøene gir grunn til bekymring og skaper behov for økt kunnskap. Kunnskap om hva som radikaliserer konvertitter kan være med på å avmystifisere fenomenet og dempe noe av stigmatiseringen som kan komme i kjølevannet av at norske konvertitter kjemper i rekkene til terrorgrupper og kommer med trusler mot Norge.

Studien har basert seg på åpne kilder som bøker, aviser, forskningsrapporter, og til dels sosiale medier. I tillegg har det blitt gitt tillatelse fra Politidirektoratet, til å bruke fire ulike politiregistre til datainnsamling. Så vidt jeg vet, har ikke politiregistre blitt benyttet i studier av norsk ekstremisme tidligere. Denne typen kilde gir unik innsikt, men byr også på utfordringer med hensyn til personvern, etterprøving og etikk. Studien legges derfor fram i to utgaver, hvorav en offentlig utgave i størst mulig grad vil være anonymisert. En slik løsning tilfredsstillende etter min vurdering de krav som er stilt i forbindelse med godkjenningen av prosjektet. Ikke minst tillater denne fremgangsmåten at det kan gjøres vitenskapelige studier på sensitive tema uten at det går på akkord med de etiske retningslinjene for samfunnsvitenskapelige forskning.

2 Abstract in english

Title: “Extremist Converts” - An in-depth investigation of ten radicalized Norwegian converts to Islam.

The radicalization of Islamic converts remains a relatively unexplored phenomenon despite the increasing number of reports that converts account for large proportions of contemporary terror networks. Theories such as ‘the convert zeal’ – which suggests that a lack of knowledge regarding religion combined with a desire to appear equal among Muslims contribute to an individual’s vulnerability to radicalization – provided initial explanation for the transition to extremism. However, many recent case studies of converts and their connections to terror networks have concluded that a complete explanation must also consider the convert’s ancestry, upbringing, and reason(s) for converting to Islam.

There are many different reasons converts radicalize and the path to radicalization is often unique to each individual. Further, the relationship between religious knowledge and radicalization processes remains unclear. The ‘convert zeal’ theory is therefore an oversimplification and difficult to apply in practice. This aim of this study is to critically examine the paths of Norwegian converts into extreme Islamism. This study will examine how and why Norwegian converts radicalize in relation to prevailing theories. While most contemporary theories do not exclude converts they fail to distinguish between converts and non-converts. The consequence of this is that arguments for the radicalization of converts are not adequately addressed.

Since 2012, Norway has seen the emergence of a domestic Islamic extremist environment. Coupled to this has been a concurrent advance in the understanding that a high percentage of extremists in Norway are converts. This study examines the development of ten Norwegian converts and the factors driving their path to extremism. This is the first study of its kind in Norway and is based partly on classified information sources which are not available to the general public. Three of the converts are presented as qualitative case studies mainly based on open sources, while the remaining seven are mapped through a combination of information from police registers and open source data. The main goals of this study are to: explore the degree to which the radicalisation of Norwegian converts followed established patterns reported in the literature; if present, evaluate the extent to

which extremist progression deviated from these patterns; and determine if the identified patterns are unique to Norway and Norwegians.

This study is both timely and important for Norway as radicalized converts have seemingly begun to establish themselves in central roles within extremist groups both domestically and abroad. Such converts pose a threat to security as evidenced by the fact that many have traveled abroad as foreign fighters, contributing to unrest in war-torn countries in the Middle East.

The participation of Norwegian citizens in training camps and terror groups abroad is not an entirely new phenomenon. However, the participation of ethnic Norwegians in these activities is highly unusual. A greater understanding of how such converts transition into radical Islam is required in order to evaluate the degree to which extremist converts pose a threat to domestic security in Norway. Resultant conclusions will also aid in the identification of an individual's vulnerable to radicalization and will inform program mandates tailored to preventing extremist conversion at as early a stage as possible.

This study looks at the following:

How are converts being radicalized in Norway? I will also answer the following questions.

1. At what degree does the process of radicalization follow the prevailing theory?
2. At what degree does Norwegian extremist converts differ from the same phenomenon in other countries?

What has this investigation revealed?

I find significant correlations between the radicalization of Norwegian converts and the following patterns presented in existing literature:

1. Several converts come from unstable home environments characterized by one or more of the following: divorce, stepparents, the death of one or both parents, or frequent relocation.
2. Several converts have also engaged in criminal activities such as theft, drug-related crimes, or other more serious offenses.
3. None of the converts succeeded in academic environments and the work histories of converts principally consist of short-term employment.

4. The 'network theory', where the radicalization occurs in closed circles, had the greatest impact on converts. In some cases, this environment contributed to the rapid radicalization of converts.

In summary, it can be said that the individual circumstances identified in points 1-3 likely facilitate and act as underlying causes driving converts toward extreme Islamism. However, these conditions alone do not appear to be sufficient to cause extremist conversion. It is rather these individual factors in combination with social networks (point 4) which seem to have the greatest impact. It must be emphasized that this study is by no means intended to discredit or cast suspicion on Norwegian converts. Extremist converts represent a small proportion of the total convert population. However, the fact that converts seems to be overrepresented in extremist environments gives cause for concern and raises a need for increased knowledge. Knowledge of radicalized converts may aid in demystifying the phenomenon and mitigate the stigma which has been attached to converts in the wake of reports identifying Norwegians operating within terrorist groups and contributing to threats against Norway.

This study is based on publically accessible sources such as books, newspapers, research reports, and, to some extent, social media. In addition, four different police registries were used after permission from the Norwegian Police Directorate. As far as I know, police registries have not been used in previous studies of Norwegian extremism. While this type of data source provides unique insights, it also raises challenges surround privacy, verification, and ethics. This study is therefore presented in two versions, one of which is publically available. In the public version, all attempts have been made to preserve the anonymity of the individuals considered in this investigation. In my opinion, such a solution satisfies the requirements imposed with the approval of the project. This procedure is consistent with other studies of sensitive issues whereby the investigation can be conducted without compromising the ethical guidelines of social science research.

3 Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har utfordret meg på mange plan. Ønsket om å finne en problemstilling til oppgaven som både var interessant faglig - samtidig spennende og motiverende for meg personlig, var ikke en enkel oppgave. Halvveis ut i utdanningen startet prosessen med å finne tema for masteroppgaven. Fordypningsemnet innenfor terrorismefaget var med på å bestemme retningen.

Terrorisme er et av begrepene som mennesker verden over har stiftet stadig grundigere bekjentskap med de siste tiårene. Spektakulære terrorangrep forskjellige steder i verden har gjort at også norske myndigheter har skjerpet sikkerheten mot en vedvarende trussel. Det enorme fokuset på terrorismefenomenet i både inn- og utland, førte til at enkelte ekstreme islamister i Norge ofte fikk stor medieoppmerksomhet. I 2012 var det også en konvertitt blant disse. Han ble offentlig kjent da han produserte en video med hatske budskap om den norske Staten og myndighetspersoner med en islamistisk undertone, til tross for at han er født og oppvokst i Norge som ikke-muslim.

Hvordan er det mulig å bli så ekstrem, er ett av spørsmålene mine. Hvorfor hyllet og oppfordret denne konvertitten til terror? Det viste seg etter hvert at han slettes ikke var den eneste. Media avslørte imidlertid en annen konvertitt, også han av ekstrem karakter. Disse to tilfellene var blant annet årsakene til at jeg ønsket å finne mer ut av *hvorfor* og *hvordan* ikke-muslimer tiltrekkes av ekstrem islamisme. Siden den gang har flere norske konvertitter blitt eksponert i media. Etter oppstarten av borgerkrigen i Syria i 2011, har også konvertitter valgt å reise til det krigsherjede landet som fremmedkrigere. Flere av dem er tilsluttet ekstremistiske grupper som Jabhat al-Nusra (Nusrafronten) og ISIL (senere IS). Senest i 2014 ble vi vitne til at et ektepar fra Nord-Trøndelag konverterte til islam og reiste til Syria for å slutte seg til IS.

Ideen om å kombinere åpne kilder og politiregistre var en utfordring. Søknadsprosessene til aktuelle instanser har krevd mye tid og energi. Studier som dette byr naturligvis på en rekke etiske vurderinger. Vernet om enkeltindividet har stått sentralt hvor kravet om anonymisering av konvertittene har gått som en rød tråd gjennom hele prosjektet.

Som et resultat av forskningsetiske vurderinger, publiseres studien i to utgaver. Den ene oppgaven vil kun være tilgjengelig for meg selv, veileder, fagleder samt sensorer som skal vurdere arbeidet. Denne utgaven kan inneholde indirekte personidentifiserende referanser fra åpne kilder, samt referanser til politiets egne registre. I den offentlige utgaven tas ut, i den grad det er mulig, opplysninger og referanser som kan spores tilbake til konvertittene.

I en slik krevende prosess har en god og kritisk veileder vært avgjørende. Jeg vil takke Petter Nesser for hans faglige og forskningsmessige interesse for oppgavens tema. Uten gode innspill og refleksjoner fra ham, hadde det ikke vært mulig å komme i havn med denne oppgaven. Jeg vil også rette en takk til professor Tore Bjørgo ved Politihøgskolen i Oslo for gode forskningsetiske innspill.

Utdanning ved siden av full jobb er tid- og ressurskrevende. Min erfaring er at ikke alle arbeidsgivere ser nytten og verdien av å videreutvikle kunnskap innenfor Politietaten. Enkelte medstudenter har vært nødt til å ta ferie for være tilstede på forelesningene ved Politihøgskolen. Derfor vil takke Majorstua politistasjon for å ha vært forståelsesfulle og tilrettelagt mitt utdanningsløp på en upåklagelig måte. Jeg vil også takke Politidirektoratet og Rådet for forskning, for samtykke og forståelse omkring dette prosjektet.

Avslutningsvis vil jeg også takke biblioteket på Politihøgskolen i Oslo som har vært til uvurderlig nytte i prosessen med å fremskaffe aktuell litteratur. Sist men ikke minst vil jeg rette en takk til min kone som har holdt ut gjennom disse tre årene med masterutdanning. Uten støtte og forståelse fra henne ville ikke dette prosjektet vært mulig.

Takk!

Oslo, juni 2015

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ruben Antony', with a long horizontal flourish extending to the right.

Ruben Antony

4 Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag.....	1
2	Abstract in english	4
3	Forord	7
4	Innholdsfortegnelse.....	9
5	Forkortelser	13
6	Innledning.....	14
6.1	Disposisjon.....	16
6.2	Begrepsavklaringer	17
6.2.1	Radikalisering.....	17
6.2.2	Terrorisme	18
6.2.3	Konvertitt.....	19
6.2.4	Militant islamisme og fremmedkrigervirksomhet	20
7	Bakgrunn: ekstreme islamistiske konvertitter i Norge.....	23
7.1	Når ekstreme konvertitter utgjør en sikkerhetsrisiko.....	23
7.2	Norsk sikkerhetspolitisk syn på ekstreme konvertitter.....	26
8	Konverteringsteorier	28
8.1	«Protest-konvertering»	28
8.2	Arketyper	29
8.3	Konvertering som en renselsesprosess	30
9	Metode	32
9.1	Forskningstema og forskningsspørsmål.....	33
9.2	Datainnsamling	34
9.3	Fagtradisjoner og forskningsperspektiver	36
9.4	Case som metode	37

9.5	Utvalget	39
10	Registerdata fra politiets datasystemer og annet hjelpeverktøy.....	40
10.1	Etterretningsdatabase (Indicia).....	40
10.2	Straffesaksregisteret (Strasak)	41
10.3	Det sentrale folkeregisteret (Freg).....	41
10.4	Politioperativt system (PO).....	41
10.5	Nvivo 10 (2012)	42
10.6	Basisløsninger (BL) og Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret (AA-register)...	42
11	Forskningsetiske overveielser	44
11.1	Anonymisering	46
11.2	Studier på Politihøgskolen - som politi	47
11.3	Studier på ekstremistgrupper	48
11.4	Hensynet til enkeltindividene og deres nærstående	48
11.5	Konfidensialitet	48
11.6	Politiregistre i datainnsamlingsøyemed.....	49
11.7	Bruk av åpne kilder – Internett	50
11.8	Publisering.....	51
12	DEL 2 - Konvertittene.....	52
12.1	Case 1: Mann 35år	52
12.2	Case 2: Mann 24år	55
12.3	Case 3: Mann 24 år	57
12.4	Mann 22år	58
12.5	Mann 25 år	59
12.6	Mann 27 år	59
12.7	Mann 24 år	60

12.8	Mann 23 år	61
12.9	Mann 24 år	61
12.10	Mann 31 år	62
13	Hvem er konvertittene?	64
13.1	Konvertittenes alder	64
13.2	Kjernefamilien	65
13.3	Familieforhold	66
13.4	Navneendring.....	66
13.5	Deltakelse i arbeidslivet.....	67
13.6	Kriminalitet.....	68
13.7	Ekspressradikalisering?.....	69
13.8	Deltakelse som fremmedkrigere.....	72
14	Radikaliseringen	76
14.1	Individforklaringer.....	76
14.2	Gruppeforklaringer	77
14.3	Ytre påvirkningsfaktorer	78
14.4	Internett og sosiale medier	79
14.5	Nærmere om nettverk og rekruttering.....	80
	14.5.1 «Social movement theory»	83
	14.5.2 Noen av konvertittenes forhold til hverandre og entreprenørene	84
	14.5.3 Den ideologiske påvirkningen	84
14.6	Religiøs overbevisning eller bare sinte og frustrerte menn?.....	86
14.7	Forskjellen	87
14.8	Konvertittenes rolle	87
15	Utfordringer i studie av konvertittradikalisering.....	89

16	Oppsummering.....	92
17	Forebygging av konvertittradikalisering.....	96
18	Avslutning.....	98
19	Kildehenvisning.....	99
20	Vedlegg.....	109

5 Forkortelser

AA:	Arbeidstaker- og arbeidsgiverregisteret
AQAP:	Al-Qaeda in the Arabian Peninsula
BFV:	Bundesamt für Verfassungsschutz
BL:	Basisløsninger
E:	Etterretningstjenesten
FFI:	Forsvarets forskningsinstitutt
FREG:	Folkeregisteret
IS:	Islamsk stat
JD:	Justis- og beredskapsdepartementet
NAV:	Nye arbeid og velferdsetaten
NESH:	Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora
NSD:	Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste
PHS:	Politihøgskolen
PO:	Politioperativt system
POD:	Politidirektoratet
PST:	Politiets sikkerhetstjeneste
PU:	Profetens Ummah
RCT:	Rational choice theory
SMT:	Social movement theory
STRASAK:	Straffesaksregisteret
UIO:	Universitetet i Oslo

6 Innledning

I kjølvannet av 11.septemberangrepene i USA, fikk terrorforskningen et hovedfokus på islamisme. Ekstrem islamisme har dominert trusselbilde når det gjelder terrorisme, både i den muslimske verden og i Vesten, siden slutten av 90-tallet. Til tross for at islamistiske terrorhandlinger har ført til negative omtaler av islam og muslimer i media og offentlig diskurs verden over, så meldes det om en generell økning av personer som konverterer til islam i USA og Canada (Flower and Birkett 2014). I Norge har vi også sett utviklingstrekk hvor etnisk norske ungdommer og andre ikke-muslimer har søkt mot islam (Johnsen 2008, Zaman 2009). Oppmerksomheten kan derfor ha skapt økt interesse for religionen. Selv om det store flertallet som konverterer til islam ikke viser tegn til ekstremisme, viser det seg at en liten gruppe av konvertittene fremstår som radikalisererte.

I forskningslitteraturen hevdes det at personer som ikke er født muslimer og som konverterer til islam (heretter konvertitter) er overrepresentert i terrorrelaterte aktiviteter. I en studie av totalt 49 avvergede terroraksjoner etter 11.september 2001, viser det seg at konvertitter var involvert i 19 av forholdene (Kleinmann 2012, s. 279). Dette er stikk i strid med stereotypiske assosiasjoner om at en terrorist er av arabisk eller sørasiatisk opphav. I følge Karagiannis står hvite og svarte konvertitter for flesteparten av terrorhandlingene, også på europeisk jord, etter 11.septemberangrepene (Roy 2008, Karagiannis 2012, s. 103).

I Norges aktualiseres utfordringene med ekstreme konvertitter ved at de er overrepresentert i det norske islamistmiljøet og den norske fremmedkrigerkontingenten i Midtøsten.

Kontrasten mellom bakgrunnen til konvertittene, fra fredelige Norge til krigsherjede land som Irak og Syria, fremstår på mange måter som ytterpunkter. Valgene som gjøres er helt uforståelige for folk flest. I følge Bjørge (2015) utgjør derfor fenomenet konvertittradikalisering et kunnskapshull i norsk forskning på terrorisme og radikalisering.

Blant konvertittene som er viet oppmerksomhet i denne studien finnes det også noen som ikke har reist ut, men som likevel besitter ekstreme forestillinger om verden og forståelsen av den. Selv om disse ikke bidrar som fremmedkrigere fremstår deres verdensanskuelse som gjennomført fiendtlige overfor Vesten. I følge forskere fra Forsvarets forskningsinstitutt

(FFI) TERRA-prosjekt¹, vil vi de neste ti årene se en økning av sympatisører av islamistbevegelser, bosatt i Europa. De radikaliseres hjemme, fremfor å delta som fremmedkrigere, men vil potensielt utgjøre den samme faren (Bjørngo and Gjelsvik 2015, s. 247). Denne kvalitative studien av ti norske konvertitter kartlegger bakenforliggende årsaker til at nordmenn tiltrekkes av ekstrem islamisme. Studien besvarer følgende forskningsspørsmål:

Hvordan radikaliseres konvertitter i Norge? Med følgende to underspørsmål:

1. I hvilken grad følger radikaliseringsprosessen rådende teori?
2. I hvilken grad skiller norske ekstremistkonvertitter seg fra samme fenomen i andre land?

Teoretisering på radikaliseringsfeltet beskriver ulike veier inn til ekstrem islamisme. Likevel er det noen som utmerker seg i større grad enn andre fordi de viser seg å favne flere enkelttilfeller. Ut fra rådende teori på radikalisering har konvertittene mange likhetstrekk med andre ikke-konvertitter. Likevel har tidligere forskning pekt på at individuelle faktorer ser ut til å spille en større rolle hos konvertittene (Kleinmann 2012). Ut fra et slikt perspektiv vil denne studien ha et særlig fokus på individuelle og sosiale forhold. Det som er spesielt interessant er å se nærmere på i hvilken grad de norske skiller seg ut. Under utvelgelsen av forskningspersoner til utvalget, var de aller fleste ekstreme konvertittene jeg kom over etnisk norske, og det var svært få som hadde en annen etnisk bakgrunn. I motsetning til forhold fra utlandet, hvor ekstreme konvertitter i større grad kom fra minoritetsmiljøer (Pargeter 2006, Pargeter 2008), ser de norske konvertittene ut til å være etnisk homogene. Dette vil jeg komme tilbake til, men først en nærmere titt på oppbygningen av studien.

---

¹ TERRA er FFIs forskningssatsing for å studere terrorisme og asymmetriske trusler mot norsk og internasjonal sikkerhet. Det er i dag et veletablert forskningsmiljø på feltet terrorismestudier, som har forsket på internasjonal terrorisme og jihadisme siden 1999. Kilde: <http://www.ffi.no/no/Forskningen/Avdeling-Analyse/Terra/Sider/default.aspx>

6.1 Disposisjon

Studier av radikaliserings hos konvertitter setter krav til klare definisjoner. Jeg skal derfor starte med noen begrepsavklaringer. Dette vil også avgrense temaet opp mot andre emner innen forskning på ekstremisme og terrorisme.

Etter klargjøring av fagbegreper tar studien nærmere kikk på grunnlaget for forskningstemaet og problemstillingen. Hvor stort er problemet med radikale konvertitter i Norge og hvilken sikkerhetspolitisk utfordring utgjør de? Denne delen fokuserer på den norske konteksten og på nordmennene som utfordrer sikkerheten.

Etter en overordnet beskrivelse av utfordringer knyttet til konvertittradikalisering i Norge presenteres noen teorier om hvordan, og under hvilke omstendigheter personer med ikke-muslimsk bakgrunn velger å gå inn i ekstreme islamistbevegelser. Metodekapitlet beskriver nærmere hvordan jeg skal gå fram for å besvare forskningsspørsmålene og begrunner valget av metode.

Siden studien er støttet med informasjon fra politiets registre, vil det foretas en kort gjennomgang av de ulike systemene jeg har fått tilgang til. Fordeler og ulemper ved bruk av systemene blir drøftet opp mot hverandre, og de etiske sidene ved bruk av denne typen sensitiv informasjon vil også diskuteres. Forskningsetiske overveielser vies mye oppmerksomhet i denne studien.

Del 2 omhandler utvalget av caser. Tre av ti konvertitter blir analysert gjennom detaljerte casestudier, mens de sju resterende presenteres i kortere sammendrag. Disse ti er beriket med informasjon fra politiets registre og har skapt grunnlaget for drøftingen opp mot radikaliserings-teorier. Denne delen av studien starter med å se på utvalget som gruppe, hvor informasjonen fra politiregistrene har blitt fremstilt i tabeller.

Drøftingsdelen sammenligner forhold ved radikaliserings til utvalget med mønster kjent fra teoretiske studier innen radikaliseringsfeltet og empiriske eksempler på radikaliserings konvertitter internasjonalt. Avslutningsvis vil jeg summere hovedfunn, diskutere implikasjoner og peke på hva som kunne gitt mer kunnskap på feltet.

6.2 Begrepsavklaringer

6.2.1 Radikalisering

Felles for konvertittene i utvalget er at de alle fremstår som radikalisererte i sine ytringer. Forskningslitteraturen benytter ordet radikalisering aktivt for å beskrive ytterliggående individer, grupper, nettverk, bevegelser og ideologier. Radikalisering som begrep, slik vi kjenner den i dag, oppsto i kjølvannet av terroren i London i 2005. Terror var ikke lenger noe som kom utenfra, men snarere noe som gradvis kunne vokse frem innenfra. Selv om det ikke finnes en vedtatt definisjon av hva radikalisering er, er det likevel enighet om kjernen i begrepet. Enkelt forklart kan man si at radikalisering er *prosessen hvor personer blir ekstremister* (Neumann 2013, s. 874). En slik forståelse innebærer at radikaliseringen ikke er et resultat av enkelthendelser, men heller en utvikling som finner sted over en viss periode. Radikaliseringen kan også variere i omfang og kompleksitet. Hovedformålet for denne oppgaven er å finne holdepunkter som kan synliggjøre prosessen hvor personer blir ekstremister.

Siden ekstremisme sees på som sluttproduktet i radikaliseringsprosessen, hvor en person går fra å ha tilsynelatende normale og akseptable holdninger, til å omfavne ekstremistisk tankegods, er det viktig å avklare hva som legges i begrepet ekstremisme. Ekstremisme i denne studien refererer til (1): politiske ideer og tanker som er i opposisjon til samfunnets gjeldende verdier. I et moderne samfunn kan dette være ideologier basert på rase eller religiøs suverenitet, som går på akkord med grunnleggende menneskerettigheter og andre demokratiske prinsipper. Ekstremisme kan på en annen side også dreie seg om (2): bruken av ulike virkemidler for å nå målene (Neumann 2013, s. 875). Med andre ord, en ekstrem person eller gruppe som er villige til å bruke vold for å oppnå sine politiske, religiøse eller ideologiske mål. De problematiske sidene ved bruk av begreper som radikalisering og ekstremisme er at de gis subjektiv innhold. En radikal og ekstrem person i noens øyne kan hos en annen fremstå som en helt og frihetskjemper. Her er fremmedkrigerfenomenet et godt eksempel. Siden deler av vår forståelse av ekstremisme også omhandler bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål, overlapper den med begrepet terrorisme.

6.2.2 Terrorisme

Denne studien ser på terrorisme som den ytterste konsekvens av voldelig radikaliserings. Flere av konvertittene i utvalget har vært tilknyttet terrororganisasjoner i Midtøsten som fremmedkrigere. Enkelte har også vært tilknyttet kjente internasjonale terrornettverk. Det finnes en rekke definisjoner av terrorisme og begrepet er omdiskutert. Det er likevel relativt stor grad av enighet om kjernen i hva terrorisme handler om. Det dreier seg om politisk vold, ment for å spre frykt, som utføres av ikke-statlig aktører, som rammer ikke-stridende, og som har som mål å paralisere, eller destabilisere fienden. Tvilstilfeller oppstår likevel i krigssoner som for eksempel Syria. Er det terrorisme å angripe et regime som teppebomber landsbyer og torturerer sivile?

Innen kvantitativ forskning er det behov for klare avgrensninger, mens kvalitative forskere gjerne er mer åpne for å diskutere begrepet. Litt av bakgrunnen for at begrepet "terrorisme" er omdiskutert, er at fenomenet er sosialt konstruert, og ladet, moralsk og verdimeessig. Det er først og fremst avgrensningene det er uenigheter om (Bjørge 2012c). I denne studien vil jeg støtte meg til Tore Bjørgos definisjon av terrorisme:

Terrorisme er systematisk bruk av vold og ødeleggelse – eller trusler om dette – med sikte på å skape en tilstand av frykt, få oppmerksomhet om ei sak, (eventuelt presse noen til å gi etter for visse krav), og å oppnå en virkning også på andre enn det direkte offeret eller målet for voldshandlingen. Formålet er (hovedsaklig) politisk (Bjørge 2013d, s. 5).

Rettsystemet derimot er et område hvor skarpe og klare definisjoner er avgjørende for å kunne definere hva en terrorhandling er. Nettopp dette var for eksempel en utfordring under rettsaken mot Anders Behring Breivik etter terroren 22.juli 2011. Straffebudene i norsk straffelov som omhandlet terrorisme definerte terrorisme som et gruppefenomen. Straffebudet med ordlyden «inngå forbund» som et vilkår, ble sett på som en hindring under anvendelse av aktuell paragraf, siden Behring Breivik var alene om ugjerningene (Bjørge 2012c).

Endringer som ble gjort i terrorbestemmelsene i norsk strafferett ved å innføre straffelovens § 147d i 2013, bidro til at Tingretten i Oslo i 2015 fikk dømt tre nordmenn til fengsel for

deltakelse som fremmedkrigere for terrorgruppa IS (Arntsen 2015c). Dommen er historisk fordi straffebudet (§147d) var nytt og uprøvd, samtidig som det var spesielt tiltenkt fremmedkrigerfenomenet. Flere av konvertittene i utvalget er i samme omgangskrets som de tre terrordømte i denne saken, og de av konvertittene som fortsatt befinner seg i Midtøsten som fremmedkrigere vil etter all sannsynlighet bli tiltalt etter samme straffebud (strl. § 147d) ved hjemkomst. Jeg vil gå nærmere inn på fremmedkrigere og deres motivasjon for deltakelse i krig, men først se på hva det vil si å være konvertitt.

6.2.3 Konvertitt

En konvertitt er her definert som en person som har adoptert troen islam som religion. I de tilfeller hvor en person har tilhørt en annen religion, forkastes denne til fordel for islam. I følge Lofland og Stark (1965) er konvertering snakk om en prosess, hvor man *gir opp* én type verdensanskuelse for en annen.

En annen tolkning av konvertering er at en *migrerer* fra én verdensanskuelse til en annen. Denne prosessen beskrives som å gå på shopping på et kjøpesenter med religiøse varer. I sammenslåingen av tidligere verdensanskuelse og den nye, velges de forklaringene som passer best. I noen tilfeller innebærer dette en erkjennelse av at terror er en måte å jevne ut den opplevde urettferdigheten i livet på (Uhlmann 2008, s. 33). En ikke-konvertitt derimot er en person som er født og oppvokst i en muslimsk familie.

Konvertittene i utvalget som skal studeres her, har enten vært ikke-troende eller tilhørt andre religioner, som for eksempel kristendommen. Ingen av dem har konvertert fra andre retninger innen islam. Den praktiske delen av konverteringen er liten og består av at personen sier trosbekjennelsen som blir kalt *shahada*, som lyder slik:

Ashadu an la ilaha illa-llah wa ashadu anna muhammadan rasulallah. "I bear witness that there is no God but God; and I bear witness that Muhammad is the Messenger of God" (Flower and Birkett 2014, s. 6).

Det er flere grunner til at antallet konvertitter til islam i Norge er svært usikkert. For det første er den rituelle seremonien tilknyttet selve konverteringen lite formell. Det stilles ingen krav om religiøse autoriteters tilstedeværelse og konverteringen kan skje privat. Denne

“privatiseringen” gjør at konvertittene ikke trenger å være tilknyttet moskeer som fører oversikt over medlemmer.

Undersøkelser i denne studien viser at konverteringen hos utvalget finner sted på ulike tidspunkter. Dette betyr at vi ikke med sikkerhet kan si at konverteringen er begynnelsen på radikaliseringsprosessen, men snarere et avgjørende vendepunkt og en personlig hendelse i livene til konvertittene. Konvertittene befinner seg på forskjellige nivåer og utviser følgelig sitt engasjement på ulikt vis. Noen er ekstreme ideologisk (ikke-voldelige) mens andre er voldelige, eksempelvis fremmedkrigere. Når konvertittene ble ansett som egnede forskningsobjekter ut fra oppgavens problemstilling, var dette basert på både deres ideologiske- og voldelige utgangspunkt.

6.2.4 Militant islamisme og fremmedkrigervirksomhet

Islamisme er en ideologisk retning som fremhever at religionen islam ikke bare berører den enkeltes trosforhold, men inneholder gudgitte retningslinjer som også bør styre samfunnsmessige, juridiske og politiske forhold i en stat (Utvik 2011, s. 25). Militant islamisme er en samlebetegnelse for alle islamistiske grupper som vil ty til vold for å etablere slike islamske stater. Ofte har dette sammenheng med forestillingen om at islam og muslimer er under angrep og blir ydmyket av Vesten, Israel og korrupte lokale regimer i de muslimske landene. For å rettferdiggjøre dette må man sloss mot Vesten og annen korrupt innflytelse for å verne om sitt (Dalgaard-Nielsen 2010).

I følge Thomas Hegghammer (2010) kan muslimsk fremmedkrigervirksomhet dateres til krigen i Afghanistan på 1980-tallet og fremveksten av al-Qaida, men det var i Saudi-Arabia på 1970-tallet at det vokste fram et multinasjonalt pan-islamistisk miljø som la mye av det ideologiske grunnlaget for denne typen militant aktivisme (Lia and Nesser 2014a, s. 400). Flere av konvertittene i utvalget har vist et sterkt engasjement i forhold til krigen i Syria. Enkelte er hjemvendte fremmedkrigere, mens andre fortsatt befinner seg i konfliktområder. Flere av ytringene fra konvertittene bærer preg av hat mot Vesten. De ønsker å kjempe en kamp på vegne av muslimer og islam verden over. Av de ekstreme konvertittene som studeres her kan minst sju betegnes som fremmedkrigere. Av disse er det sikre opplysninger

om at flere er eller har vært tilknyttet opprørs- og terrorgrupper som Jabhat Al-Nusra² og ISIL(IS)³. I Norge forbys tilknytning til slike grupper gjennom straffelovens §147d, som sier: «Med fengsel inntil 6 år straffes den som danner, deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler⁴.»

Ordet fremmedkriger er et begrep som brukes jevnlig i media. Uttrykket er relativt nytt og referer vanligvis til personer som kjemper i en væpnet konflikt i et land eller en region der de selv ikke har etnisk eller familiær tilknytning (Lia and Nesser 2014a, s. 400). Fremmedkrigere blir også vekselvis kalt jihadister. Kort fortalt betyr jihad egentlig «anstrengelse» og er en forkortelse for *jihad fi sabil allah*, som kan tolkes «strev på Guds vei». Det finnes ulike forståelser av ordet jihad, og tolkningen som berører konvertittene i utvalget handler for det meste om væpnet kamp. En slik form for jihad handler om å vise motstand mot okkupasjon og undertrykking fra ikke-muslimske makter. Samtidig kan jihad også rettes mot muslimske regimer som oppfattes som «fracfalne», slik tilfellet er i Syria (Utvik 2011, s. 59).

Siden oppstarten av borgerkrigen Syria i 2011, har antallet personer som har vervet seg som fremmedkrigere fra Norge hatt en markant økning og deres historier har blitt fortløpende eksponert i massemedia. I sin trusselvurdering for 2015 knyttet Politiets sikkerhetstjeneste sin⁵ (PST) sin bekymring til nettopp denne økende og vedvarende trenden (PST 2015). Selv om noen av konvertittene har et ønske om å bekjempe vestlige verdier, viser det seg at flere heller reiser til områder langt fra Vesten, for å delta i væpnet kamp. Flere av disse har selv uttalt at de ikke vil returnere til Norge.

---

² Jabhat al-Nusra er en syrisk salafist-gruppe og jihadistisk milits med base i Homs, som i 2012 ble del av opprører og borgerkrigen i Syria. De kjemper for å styrte Bath-regimet og president Bashar al-Assad, og for å skape en islamsk stat bygd på salafistiske prinsipper i Syria. Gruppen ledes av Abu Mohammed al-Golani, også kjent som al-Fateh (erobreren). Kilde: Store norske leksikon.

³Den islamske stat (ad-Dawlah al-Islamiyyah; Islamic State, IS) er en irakisk jihadistgruppe som kjemper mot myndighetene i Irak og Syria, og for en egen islamsk statsdannelse i Levanten. Gruppen ble etablert i 2013, og har røtter tilbake til motstandskampen mot den USA-ledede invasjonen av Irak i 2003. Den ledes av Abu Bakr al-Baghdadi. Kilde: Store norske leksikon

⁴ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10/KAPITTEL_2-7#KAPITTEL_2-7

⁵ Politiets sikkerhetstjenestes (PST) er Norges sivile innenlands etterretnings- og sikkerhetstjeneste og har følgelig ansvar for nasjonens indre sikkerhet. PST er en del av politiet, men er direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet PST (2013a). Trusler og sårbarheter 2013: samordnet vurdering fra E-tjenesten, NSM og PST, Departementenes servicesenter: 15 s.

På samme måte som de andre begrepene nevnt ovenfor, vil også fremmedkriger-begrepet ha varierende innhold avhengig av tid og sted. Det er i dag først og fremst brukt om personer som verver seg til Syria-konflikten. David Malet definerer fremmedkrigere som *personer som deltar i opprør/borgerkrig uten å inneha statsborgerskap i opprørslandet* (Malet 2013, s. 9). Selv om denne definisjonen til en viss grad dekker elementene i det å være fremmedkriger, avgrenser den ikke tilstrekkelig i forhold til andre grupper som også kan kalles det samme.

Thomas Hegghammer (2010) opererer med en annen definisjon som inneholder flere avgrensninger. I følge han er en fremmedkriger en person som 1) har sluttet seg til og opererer innenfor grensene av et opprør, 2) er uten statsborgerskap i opprørslandet eller slektskapsbånd til de stridende partene, 3) har manglende tilknytning til en offisiell militær organisasjon, og 4) bidrar uten godtgjørelser (s. 57). At personer deltar i krig uten åpenbare økonomiske interesser skiller fremmedkrigere fra andre krigere som for eksempel leiesoldater.

Ingen av de sju konvertittene som regnes som fremmedkrigere i denne studien har sin opprinnelse eller familie fra land i Midtøsten. De er alle norske statsborgere som er født og oppvokst i Norge. Kontrasten fra livet i Norge til et liv som fremmedkriger for opprørs- og terrorgrupper i utlandet er stor. Hva som får konvertitter til å velge et slikt liv, er ikke lett å gi svar på, men det som er sikkert, er at radikalisererte nordmenn og konvertitter i Syria utgjør en av de største truslene mot Norge. De reiser ned, mange uten militær erfaring i det hele tatt, og blir krigere i en av verdens mest destabiliserte og kaotiske områder. Før jeg går inn på ulike motivasjoner omkring deres valg, skal vi se nærmere på konvertittfenomenet generelt og deretter nærmere på den marginale gruppen av ekstreme konvertitter.

7 Bakgrunn: ekstreme islamistiske konvertitter i Norge

Islam er en religion i sterk vekst i alle deler av verden. I Norge finnes det ikke eksakte tall på hvor mange som har konvertert til islam (Kilnes 2014). Religionsforsker Kari Vogt anslår at antallet konvertitter i Norge kan være rundt 3000. Hun mener at de reelle tallene kan være langt høyere, men på grunn av gjennomtrekk og frafall er det vanskelig å gi presise estimater (Acharki 2015). Det er ulike grunner til at personer velger å konvertere til islam. De fleste gjør dette i forbindelse med ekteskapsinngåelse hvor det ut fra islamsk tradisjon ofte forventes at de som skal gifte seg er muslimer. I følge førstelektor Nora Stene ved universitetet i Oslo er det flest kvinner som konverterer på denne måten. Hun mener at ønsket om å ha samme religion som mannen og barnet ofte er avgjørende for kvinnene (Holden 2013). Selv om utvalget i denne studien består kun av menn, har enkelte funnet islam gjennom ekteskap og kjæresteforhold til kvinner med muslimsk bakgrunn.

Med andelen innvandrere i Norge med muslimsk bakgrunn, er det rimelig å anta at islam blir introdusert for flere enn tidligere. Flere av konvertittene i utvalget er vokst opp i områder sammen med jevnaldrende muslimer. Enkelte har også tilbragt mye tid sammen i ungdomsgjenger hvor majoriteten har vært muslimer. Det er derfor naturlig å anta at islam har blitt introdusert for konvertittene gjennom slike bekjenskaper (Johnsen 2008b, Slettholm and Stokke 2015). Likevel handler ikke bekymringene om at personer konverterer til islam, men at de konverterer til en bokstavtro tolkning av religionen. En slik tolkning er ofte i strid med vestlige og demokratiske verdier (Stokke and Slettholm 2015b).

7.1 Når ekstreme konvertitter utgjør en sikkerhetsrisiko

Det store flertallet av konvertitter til islam, har ingenting med ekstremisme å gjøre. Ekstreme konvertitter utgjør en marginal gruppe sammenliknet med det totale antallet konvertitter i Norge. De er likevel betydelig representert i islamistmiljøer og som fremmedkrigere. At de har ekstreme tolkninger i strid med vestlig tankegods, medfører naturligvis en form for konflikt. Når de i tillegg uttaler seg fiendtlig om vestlige verdier og fremsetter trusler mot demokratiet og politiske ledere, skaper de frykt i samfunnet og bidrar til stigmatisering av muslimer som gruppe.

Det er ikke et ukjent fenomen at norske statsborgere med minoritetsbakgrunn mottar trening i terrorleirer, men at konvertitter med etnisk norsk bakgrunn gjør det samme er uvanlig. En av konvertittene i utvalget er den første i rekken vi kjenner til. Etter oppstarten av borgerkrigen i Syria har overraskende mange konvertitter fra Norge deltatt som fremmedkrigere. Høsten 2013 meldte NRK at de kjente identiteten til ti konvertitter som hadde dratt til Syria for delta i borgerkrigen (Wergeland, Svendsen et al. 2013). Antallet utgjorde rundt 20-30 prosent av alle Syriafarere PST kjente til den gang. Dette er en betydelig andel, tatt i betraktning hvilket terrorpotensial kampopplæring fra konfliktområder medfører. Erfaringer fra avvergede og gjennomførte terrorangrep i Europa den siste tiden viser at en stor andel av personene som deltok, hadde mottatt trening fra land som Afghanistan og Pakistan. Også i land som Somalia og Jemen tilbys slik opplæring (PST 2011).

Faren for at konvertitter som allerede uttaler seg fiendtlig mot det norske samfunnet, i tillegg skaffer seg stridserfaring fra konfliktområder, skaper ifølge norske myndigheter en reell sikkerhetsrisiko. En annen side av saken er at ekstreme islamistmiljøer i Norge stadig får tilførsel av svært radikaliserte Syriaveteraner med stor påvirkningskraft og utstrakt kontaktnettverk internasjonalt (Alsén 2014). I tillegg til at de potensielt kan utøve terror på norsk jord, er de også i stand til å radikalisere og motivere nye fremmedkrigere og formidle praktiske reiseråd (Alsén 2014, Byrkjedal, Hvidsten et al. 2014). I følge terrorforsker Magnus Ranstorp, vil hjemvendte krigere ofte bli tatt imot med like stor dyrking som rockestjerner i sine miljøer (Bakkeli and Akerhaug 2012).

I Politiets sikkerhetstjenestes trusselvurdering for 2014 sies det at det aldri før har reist så mange til konfliktområder for å delta i krig sammen med militante islamistgrupper. Blant dem også konvertitter (PST 2014). I samme rapport nevnes det også at terrortrusselen mot Norge anses som skjerpet og at denne trusselen kommer fra et multietnisk islamistmiljø i Østlandsområdet, hvilket flere av konvertittene som er omtalt i denne studien er knyttet til. Det at de anses som en sikkerhetstrussel gjør det desto viktigere å kartlegge mekanismene som gjør dem ekstreme. Konvertittene skiller seg ut og er derfor interessante forskningsobjekter. Metodologisk kan avvikende caser identifisere viktige forklaringsvariabler, som på sin side kan kaste nytt lys på eksisterende radikaliserings-teori.

Bartoszewicz mener at følgende syn dominerer dagens forskning omkring konvertitter. For det første mangler majoriteten av konvertitter religiøs forståelse, noe som medfører at de er lette mål for radikalisering. For det andre bidrar konvertittenes iver etter å overbevise om sin tilhørighet til religionen og fellesskapet, til at de aktivt deltar i terrorhandlinger. I forskningsøyemed kalles ofte denne forståelsen for «the convert zeal» (Bartoszewicz 2013). I likhet med Baroszewicz mener Magnus Ranstorp at konvertittene som ikke er muslimer fra fødselen, har en tendens til å overkompensere sin religiøse tilhørighet uten motforestillinger (Vikås, Johnsen et al. 2012c). Antakelsen om at avstanden mellom konvertitter og ekstrem islamisme er større enn hos ikke-konvertitter, ser ut til å bli kompensert ut fra et slikt perspektiv. Derfor kan det i enkelte tilfeller føre til at konvertitter radikaliseres raskere enn andre (Karagiannis 2012).

Forskning på konvertitter internasjonalt har fremhevet to forhold:

1. Konvertittene er ikke lenger bare aktive i forbindelse med tilrettelegging. De er i større grad med på å utføre selve terrorhandlingen.
2. Konvertittene har en trøblete bakgrunn, og ser på islam som en ny måte å bekjempe de rike, mektige og de urettferdige sidene av samfunnet på (Bartoszewicz 2013).

Særlig det første perspektivet, hvor konvertittene fryktes å ha en aktiv rolle i terrorsammenheng, er blant annet basert på en rekke hendelser i Europa, hvor selvmordsbomberne Germaine Lindsay fra England og belgiske Muriel Degauque er to av flere. Lindsay var en av fire selvmordsbombere som rammet undergrunnsbanen i London i 2005, mens Degauque sprengte seg selv i nærheten av amerikanske soldater i Irak. Det finnes også en rekke andre eksempler på at konvertitter i stor grad er med på selve utførelsen av terroren.

Hovedbekymringene på tidlig 2000-tallet var at konvertittenes kjennskap om samfunnet de levde i, kunne misbrukes i terrorsammenheng. Konvertittene var utseendemessig lik andre europeere og skilte seg fra våre stereotype forestillinger om hvordan en terrorist ser ut. For eksempel advarte eksperter om at bosniske muslimer kunne utgjøre den samme trusselen som arabiske eller sørasiatiske terrorister (Pargeter 2008, s. 166). Vi skal derfor ta en

nærmere titt på hvordan norske myndigheter forholder seg til utfordringen med ekstreme konvertitter.

7.2 Norsk sikkerhetspolitisk syn på ekstreme konvertitter

I 2008 forklarte informasjonskontakten i PST, Martin Bernsen, at religion ikke er tjenestens fokus. For at en konvertitt skal komme i deres søkelys, måtte han eller hun planlegge alvorlig kriminalitet (Johnsen 2008b). Alle personer som konverterer til islam blir selvsagt ikke ekstremister. Men utfordringene i Norge og andre vestlige land er at det finnes radikale nettverk både på gaten og på nettet som forsøker å trekke nettopp disse, sårbare ungdommene til seg (Akerhaug 2014a).

De årlige trusselvurderingene til PST nevner stadig ekstreme islamistgrupperinger, som for eksempel «Profetens Ummah»⁶, som en voksende utfordring. Den nye trenden er at også konvertitter fra de samme ekstreme miljøene har blitt rekruttert til opprørsgrupper i krigsområder. Slike turer medfører naturligvis operativ erfaring innen stridsferdigheter, som potensielt kan brukes for å utøve terrorhandlinger (PST 2012) og utviklingen de siste årene har vært stabil. På tross av det økte terrorpotensialet som norske fremmedkrigere utgjør, er det langt fra alle som blir fanget opp av systemet. Det kan heller ikke utelukkes at de som bidro humanitært i Syria, har opplevd hendelser som senere kan ha gitt traumer. Det finnes ikke et sentralt apparat i dag som sikrer hjemvendte, hjelpen og oppfølgingen de trenger.

Etter Syriakrigens oppstart, er det blitt meldt om at mer enn 70 norske statsborgere som har funnet veien til det krigen i Syria. Selv om de reelle tallene på antall utreiste kan være langt større, meldte NRK allerede i slutten av 2013 at minst ti av disse var norske konvertitter (Wergeland, Svendsen et al. 2013). Året etter ble tre konvertitter sammen med to ikke-konvertitter, som alle hadde erfaring fra Syria, omtalt som potensielt farlige for Norge. Ekstreme konvertitter fra Norge ser derfor ut til å utgjøre en betydelig andel når det gjelder deltakelse i islamistgrupper og fremmedkriger-virksomhet.

---

⁶ «Profetens Ummah» er et nettverk av norske militante salafister med antidemokratisk og til dels voldelig retorikk. Betegnelsen ble første gang brukt høsten 2012. «Profetens Ummah» er antakelig ingen fasttømret hierarkisk organisasjon med formelle verv og medlemslister, men opererer med en utnevnt leder («emir»), et styrende råd («shura») og hevder å ha avholdt interne valg. Kilde: FFI i Sunde 2013.

Før jeg redegjør for metodene som er brukt i denne studien, skal vi se nærmere på ulike konverteringsteorier. Hva er motivasjonene for konvertering til islam? Finner konvertering sted under radikaliseringsprosessen eller blir konvertittene radikalisert i ettertid? Olivier Roy's teori om protestkonvertering og Bartoszewicz' arketyper berører disse spørsmålene.

8 Konverteringsteorier

En av hovedteoriene som ofte blir trukket frem i forbindelse med konvertittradikalisering, er deres manglende kunnskap om religionen. At konvertitter ikke har god basiskunnskap om religionen, gjør dem sårbare for vranglære. Deres iver etter påfyll av islamsk teologi gjør dem mindre kritiske til hvor kunnskapen kommer fra (Uhlmann 2008). En slik leting etter den «rene» og «sanne» tolkningen av religionen kan føre til at konvertitter oftere tiltrekkes av fundamentalistiske retninger. Likevel ser det ut til at veien fra konvertering til å bli ekstremist er langt mer sammensatt. Forskning viser at konvertitter har ulike motiver for hvorfor de velger å konvertere til islam, derfor skal vi se nærmere på noen av teoriene som er aktuelle i forbindelse med denne studien.

8.1 «Protest-konvertering»

En av teoriene som kan forklare hvorfor ekstreme konvertitter konverterer til islam kalles «protest-konvertering». Siden islam ofte blir omtalt i negative ordelag i Europa, kan konvertering framstå som et opprør mot samfunnet. I følge Olivier Roy (2004) kan tilhørigheten til islam fungere som en form for protest-identitet som skiller seg vesentlig fra hva som er normalt og forventet av unge i samfunnet. Ut fra en slik betraktning har han utarbeidet fire kategorier denne konverteringsformen kan gjelde for.

Den første gruppen er politiske rebeller som beundrer den anti-imperialistiske retorikken til islamister. Ekstrem islam fremstår for denne gruppen som et godt alternativ for å bekjempe det post-industrielle samfunnet. En av konvertittene i utvalget har tidligere hatt tilhørighet til en venstreradikal gruppe som ofte viste sin misnøye mot kapitalistiske sider av samfunnet. Han så på seg selv som en anarkist og marxist. Den andre gruppen er såkalte religiøse nomader som etter å ha eksperimentert med andre religioner finner seg til rette med islam. Den tredje gruppen består av individer med en kriminell fortid som finner aksept i islam ettersom de blir sett på som avvikere i samfunnet ellers. Flere av konvertittene i utvalget kan sies å tilhøre denne gruppen. De har hatt en kriminell fortid og oppveksten deres har vært preget av oppfølging fra ulike instanser i samfunnet. Den fjerde gruppen er personer som tilhører ulike minoritetsgrupper. Islam ser ut til å appellere til denne gruppen, som av ulike grunner hevder seg diskriminert av majoritetssamfunnet (Roy 2004, s. 317). En av de mest

ekstreme konvertittene i dette utvalget tilhører en minoritetsgruppe i Norge. Gjennom deler av oppveksten har han omgått andre jevnaldrende med muslimsk bakgrunn. Ved siden av å tilhøre en minoritetsgruppe, har han også hatt en kriminell fortid. Selv om en slik kategorisering av ulike grunner for konvertering hjelper oss å forstå hvorfor personer konverterer til islam, er den på ingen måte en fasit. Undersøkelsen av konvertittene i utvalget viser at det ikke er én enkel grunn for konverteringen, men snarere en sammensetning av flere forhold.

8.2 Arketyper

Basert på konvertitters egne fortellinger omkring deres livstil etter trosbekjennelsen (shahada) tegner Bartoszewicz (2013) fire ulike kategorier av konvertitter som hun kaller for arketyper. Den første kategorien som hun betegner som *ambassadører* er gruppen konvertitter som finner den gyldne middelvei mellom vestlig og islamsk levemåte. For denne gruppen er ikke ytre fysiske kjennetegn et viktig element i det å være en muslim. I følge ambassadørene er det handlinger som skal dømme om en er en god muslim eller ikke. I et intervju med NRK i 2008 om voldelig radikaliserings sier en av konvertittene i utvalget at religion er et privat anliggende. Konvertitten ønsket derfor at fokuset skulle være på menneskets handlinger og ikke religionen. Selv om flere av konvertittene i utvalget ønsker å fremstå som ambassadører etter konverteringen, blir de raskt kritiske til vestlig levestil.

Den andre kategorien kalles *de tapte*. Denne teorien tar utgangspunkt i at konverteringsfenomenet hovedsakelig finner sted blant unge, sosialt og økonomisk marginaliserte individer. De tapte finner religionen som en trygghet i form av total hengivenhet som senere forsvinner til fordel for andre tolkninger av islam og verden. Ifølge Bartoszewicz (2013) er denne formen den mest vanlige, men også den minst stabile. Kategorien har likhetstrekk med Roys (2004) teori om kriminelle konverteringer.

Brobyggeren er den tredje kategorien av konvertitter. Her legger konvertittene vekt på å ikke begrense sin tilstedeværelse på grunn av avvisning, men heller inkludere det nye fellesskapet inn i livene sine. På denne måten avviser ikke konvertittene sin opprinnelige identitet, men ser heller ut til å være i bevegelse for å finne sin nye identitet. Denne kategorien er fraværende i utvalget. De ekstreme konvertittene ønsker ikke å fremstå som

brobyggere, de tar snarere avstand fra sitt tidligere liv og identifiserer seg kun med sin nye tro.

Den siste kategorien er *de utstøtte*. Denne gruppen består av en sammenblanding av individer som har vært utsatt for avvisning og ekskludering. Disse forholdene kan bidra til at individer blir mottakelige for radikaliseringsprosesser. Det er ofte denne kategorien som brukes symbolsk for å representere konvertitter i det moderne samfunnet. Kategorien kan minne om Roys teori om minoritetsgrupper og deres opplevde diskriminering som en grunn til konvertering. I utvalget av ekstreme konvertitter studert her, er flertallet etnisk norske og representasjon fra minoritetsgrupper er liten. Likevel kan avvisning og ekskludering gjennom manglende utdanning, arbeidsforhold og mislykkede kjærlighetsforhold også ha påvirket konvertittene på samme måte.

8.3 Konvertering som en renselsesprosess

Flere av konvertittene i utvalget fremstår som marginaliserte på flere områder. I tillegg til å være sosiale tapere, kan deres kriminelle fortid og bakgrunn ha vært en medvirkende årsak til konverteringen. I likhet med ikke-konvertitter som tar et oppgjør med sin kriminelle fortid ved å bli hengiven til islam, kan også konvertittene se på selve konverteringen som en renselsesprosess (Nesser 2010, s. 94).

Et slikt ønske om å bli åndelig renvasket for sine tidligere handlinger kan gjøre konvertittene til «passive mottakere» i en radikaliseringsprosess. Behovet for en ny start på livet, sammen med tilhørighet til en ekstrem gruppe, kan gjøre konvertittene sårbare for påvirkninger fra ekstremister (Ibid, s. 109). I motsetning til teorien «the convert zeal», som ser på konvertitter som uvitende og villedet, beskriver Nesser's teori om «*misfits*» i større grad hvordan personlige problemer og motiver kan påvirke radikaliseringsprosessen.

Det finnes eksempler i dette utvalget, hvor enkelte konvertitter forsøker å fortrenge sitt tidligere liv, og omfavner ekstrem islam som en renselsesprosess etter konverteringen. Derfor blir flere av konvertittene i utvalget selv aktive i avgjørelsen om å konvertere og knytte seg til ulike nettverk. Denne delen har sett på ulike grunner til konvertering. Teorien på feltet baserer seg på kunnskap om konverteringsfenomenet internasjonalt. Hvordan disse teoriene forholder seg til de ekstreme konvertittene i utvalget mitt, og til teorier om

hvordan radikaliseringsprosesser skjer, skal jeg komme tilbake til. Før det skal jeg gå nærmere inn på forskningsmetoden som er valgt for å besvare spørsmålene jeg drøfter i oppgaven.

9 Metode

«Metode» brukes generelt om fremgangsmåter for å hente inn, bygge opp og analysere datamateriale, mens «kvalitative metoder» refererer gjerne til tilnæringsmåter der man ikke kvantifiserer erfaringene (Holter and Kalleberg 1996). Forskning på radikaliseringskonvertitter til islam byr på en rekke utfordringer. Det dreier seg om å belyse forhold som personers religiøse overbevisning, verdier, holdninger og mål, faktorer som kan være usynlig for det blotte øyet, på en vitenskapelig måte (Bartoszewicz 2013). Metodebruken i denne studien har vært krevende, spesielt når det gjelder vurderinger av hvilke data som belyser problemstillingen og hvilke som ikke gjør det. I det epistemologiske spørsmålet om hvilken metode som best belyser problemstillingen, synes en kombinasjon av casestudier og registerstudie være best egnet.

Empiriske studier på radikaliseringskonvertitter generelt, og konvertitter spesielt kan støte på en rekke begrensninger. Primærdata om ekstreme konvertitter er en mangelvare. Av de norske konvertittene jeg skal se nærmere på i denne studien, er det kun et fåtall som har uttalt seg til media. Flere av dem tilhører et ekstremt miljø der utnevnte "talspersoner" kommuniserer med omverdenen. Slike miljøer er generelt hemmelighetsfulle og deler sjelden informasjon om interne forhold. De færreste trekker seg frivillig ut, og når de først gjør det, er frykten for represalier absolutt til stede. Konvertitter som gjør retrett og som senere uttaler seg offentlig om livet på innsiden av ekstreme grupper er blitt truet på livet av sine tidligere «brødre».

Det er heller ingen enkel oppgave å få personer i konvertittenes omgangskrets i tale på grunn av frykten for stigmatisering (Bartoszewicz 2013). Forskningsfokus rundt en selv og sine nærmeste om radikaliseringskonvertitter og terror, er temaer som kan gi negativ og uønsket oppmerksomhet. Likevel har noen undersøkende journalister ofte fått snakke med familie og venner, særlig i de tilfeller hvor konvertitter har reist for å slutte seg til en ekstremistisk gruppe i utlandet (Haram and Zaman 2014a). Tilgang på informasjon om konvertittene og deres omgangskrets fra etterretnings- og sikkerhetstjenestene er svært begrenset. Ekstreme konvertitter blir ofte bare omtalt på generelt grunnlag. Offentlige rettskraftige dommer er også mangelvare. Summen av dette, sammenholdt med at det finnes relativt lite forskning på feltet, gjør det nødvendig å søke alternative kilder for informasjon.

Å studere konvertittradikalisering som politi har gitt meg noen unike muligheter. Tilgangen til forskjellige datasystemer gjennom stillingen i politiet har gitt denne studien et unikt informasjonstilfang. For det første er informasjon fra politiregistrene i liten grad blitt benyttet til forskningsmessige formål. Årsaken er at rådataene kan være sensitive og personer som gis innsyn i disse er bundet av Lov om taushetsplikt. Registrene er forbeholdt politiet, og data fra disse blir først og fremst benyttet til egne formål i det daglige arbeidet, og i enkelte tilfeller til produksjon av årsrapporter som for eksempel kartlegging av trender innenfor kriminalitet. For det andre har kjennskapen til hvordan registrene fungerer og ikke minst hva de kan inneholder av informasjon, lettet arbeidet med å gjøre bevisste valg om hvilke registre som er hensiktsmessige for studien. Sist men ikke minst har denne kjennskapen gjort meg i stand til å nærme meg problemstillingen på en ny og uprøvd måte.

Siden tilgangen til systemene allerede var på plass, i kraft av politiyrket, var det ikke behov for opplæring. Nærmere seks års erfaring i bruk av politiets systemer gjorde datainnsamlingen mindre ressurskrevende. Ved at jeg selv er politi, har også søknadsprosessen om dispensasjon for bruk av systemene og ikke minst behandlingen av denne, gått uten store hindringer. En slik studie, som kombinerer rådata fra praktisk politiarbeid med politivitenskapen som en analyserende akademisk disiplin, kompletterer formålet med masterutdanningen ved Politihøgskolen, som er å *styrke politiets kompetanse for kunnskapsstyrt og strategisk politiarbeid - med vekt på forebygging av kriminalitet*⁷.

9.1 Forskningstema og forskningsspørsmål

Hvordan radikaliseres ekstreme konvertitter i Norge?

Temaet for dette prosjektet er i grenseland mellom ekstremismestudier og terrorismefaget. Jeg baserer meg på generelle teorier innen radikaliseringsstudier, men med et spesielt fokus på konvertitter. Selv om radikalisering av konvertitter i Norge er et relativt marginalt fenomen, krever en dybdestudie mye data og analyse. Hvilke teoretiske perspektiver som kan ha forklaringskraft, vil til enhver tid kunne diskuteres. Derfor har naturligvis forskningsspørsmålet endret karakter underveis i prosessen. En deduktiv tilnærming ved bruk av tidligere forskning og dets mangler, har vært til hjelp for å kartlegge faktorer som

---

⁷ <http://www.phs.no/studietilbud/master/>

bidrar til konvertittradikalisering. Sammen med data fra politiregistrene har teoriene på radikaliseringsfeltet vært med på å forme forskningsspørsmålet underveis i prosjektet.

9.2 Datainnsamling

Med data forstås bindeleddet mellom virkeligheten og analysen av den. Mye av informasjonen om konvertittene som er brukt i denne studien, er hentet fra tradisjonelle medier, sosiale medier og andre åpne kilder, som bøker utgitt av journalister. I noen av casene har disse åpne kildene bidratt rikelig med data. Særlig i 2014 har flere ekstreme konvertitter fra dette utvalget blitt omtalt i media omkring deres terrorrelaterte aktiviteter. Dette fokuset har gjort det mulig å innhente verdifull informasjon fra et ellers lukket miljø. Familie og venner av de ekstreme konvertittene har i noen tilfeller bidratt med karakteristikk av konvertittene som bidrar til et helhetlig bilde.

At noen av de ekstreme konvertittene ikke var kjent ved studiens start, har medført at datainnsamlingen har foregått i flere omganger. Etter kartleggingen av en håndfull ekstreme konvertitter, startet første fase av datainnsamlingen høsten 2014. Deretter har det gått radig med datainnsamlingen fra både åpne kilder og politiregistre utover våren 2015. I de tilfeller media har avslørt nye detaljer av interesse for studien, har disse blitt implementert i casene og sammendragene. Enkelte ganger har også konvertitter blitt byttet ut, fordi mest mulig informasjonstilfang har vært en prioritet. Selv om informasjonstilfanget har vært en viktig prioritering, har et kritisk utgangspunkt til påliteligheten av kildene vært avgjørende. Kildenes relevans, autenticitet og troverdighet har stått sentralt i innsamlingen av data. Med tanke på at mangel på en slik kildekritisk forståelse kan påvirke den videre tolkningen av materialet (Grønmo 2004, s. 192), har for eksempel har internettsider med ulike åpenbare agendaer, med informasjon om konvertittene, ikke blitt benyttet i analysen.

Ved siden av kildenes pålitelighet, kan også de etiske prinsippene ved vitenskapelig arbeid utfordres ved en slik innhenting. For eksempel kan journalister i sensitive saker utgi seg for å være noen andre, for å få fatt i eksklusiv eller sensasjonell informasjon. Dette kan føre til at mediene i noen tilfeller utleverer svært sensitive opplysninger om en persons privatliv. Journalistenes kreativitet og kriterier for kildebruk vil derfor ofte være svært forskjellig fra standardene som gjelder for samfunnsvitenskapelig forskning. Skjæringspunktet mellom hva

som er forskningsmessig forsvarlig og hva som er forskningsmessig overtramp, har vært et sentralt tema i mitt arbeid, og fungert som en rettesnor.

Et annet viktig element i all forskning er kunsten å være objektiv. Objektivitet i forskningssammenheng kan knyttes til verdifrihet, hvor forskere forholder seg til fenomener som verdifrie og nøytrale. Mediene fokuserer ofte på samfunnsaktuelle problemstillinger. Likevel er de også, som andre kommersielle bedrifter, avhengig av inntekt. Populistiske overskrifter og vinklinger av sakene i den hensikt å øke leserantallet, kan i noen tilfeller føre til uheldige antakelser og prediksjoner. Andre ganger kan fokuset ha en politisk agenda for å legge press på myndighetene (Johannessen, Tufte et al. 2005).

På tross av kommersialitet, politisk agenda og diskursen som preger mediehusene, er informasjonen som fremskaffes på denne måten likevel både nyttig og nødvendig innenfor terrorisme- og radikaliseringsforskningen. Mye av forskningen på feltet, nasjonalt og internasjonalt baserer seg en god del på åpne kilder. Fokuset på ekstrem islamisme hos de største mediehusene i Norge, har etter hvert bidratt til at egne spesialiserte journalistgrupper. De har tilnærmet fenomenet metodologisk forsvarlig, med egne etiske vurderinger slikt arbeid krever (Aardal, Svendsen et al. 2014, Haram and Zaman 2014a). Selv om det er vanskelig å få de mest ekstreme og voldelige aktørene i tale, har intervjuer med eks-militante islamister, samt videoer og uttalelser i sosiale medier, vært nyttig i ekstremismestudier.

Datainnsamlingen om de enkelte konvertittene har foregått parallelt med dataanalysen. Etter hvert som problemet med konvertittradikalisering ble bedre belyst gjennom tidligere teori og mediereportasjer, fikk jeg også økt forståelse for fenomenet. Dette bidro til at jeg lettere kunne søke etter, og velge kilder som var relevante og fruktbare for min problemstilling. En slik innsamlingsmetode har ført til at datainnsamlingen ikke har vært bygd på detaljert planlegging, men heller blitt til underveis i prosessen (Grønmo 2004, s. 187). I tillegg til massemedia og andre åpne kilder, har registerdata fra politiets systemer vært avgjørende for ytterligere informasjon omkring casene mine, og systemene har bidratt ulikt. For eksempel har Indicia (som er omhandlet under pkt. 6 politiets datasystemer) bidratt til å finne frem til aktuelle konvertitter basert på opplysninger fra blant annet nærstående personer. Også andre opplysninger, som for eksempel tidspunkt for

konvertering til islam og tilhørighet til ekstremistiske grupper, har i noen tilfeller blitt hentet herfra. Sist men ikke minst har politiregistrene i flere tilfeller bidratt til å verifisere opplysninger fra massemedia. Ved bruk av flere registre opp mot hverandre, har også feilkilder eller mangler i politiregistrene blitt oppdaget. For eksempel ble det gjennom kryssjekk oppdaget at en av konvertittene i utvalget ikke var registrert som far til sitt barn i Folkeregisteret. Forklaringen på slike feilkilder kan naturligvis ligge i at innmatingen av informasjon til registrene foregår på forskjellig vis. Mer om systemene er behandlet under pkt. 6 politiets datasystemer.

Fordelen med en datainnsamling i kombinasjonen med åpne kilder og registeropplysninger, er at den ikke har et bastant utgangspunkt til fenomenet basert på tidligere teori. Istedenfor brukes de tilgjengelige dataene for å finne ulike mønstre og likhetstrekk under radikaliseringsprosessen. I tillegg vil en slik tilnærming ved bruk av casestudier by på et mer nyansert syn på motivasjoner og utløserfaktorer som spiller inn på individnivå. Ved å studere individnivået, skapes en bredere forståelse av ulike veier inn i ekstremistiske grupper som konvertitt. Teori-bygging antas her å være en kumulativ prosess som vokser gradvis fram, induktivt, gjennom systematisk samling og analyse av tilgjengelig empiri. Som sluttprodukt vil arbeidet bidra med ny kunnskap inn i forskningen på ekstremisme og politisk vold i Norge. Tilgangen på rådata fra politiets egne registre, gir et unikt utgangspunkt, med en type informasjon som ikke har vært brukt i særlig grad til nå. Ved å kombinere data på en ny og interessant måte kan studien gi økt forståelse av hvorfor og hvordan norske konvertitter radikaliseres.

9.3 Fagtradisjoner og forskningsperspektiver

Forskning på radikalisering er tverrfaglig. Ulike fagtradisjoner har tilnærmet seg fenomenet fra ulike vinkler. For eksempel tar psykologiske og kognitive fagtradisjoner utgangspunkt i at terrorisme og radikalisering starter med individet, hvor psykologiske faktorer er avgjørende. Ut fra prinsippene i «Rational choice theory» velges terrorisme som virkemiddel fordi det anses som den beste veien til å skape ønsket forandring. Mens andre psykologiske teorier går ut på at personer velger terrorisme fordi dette gir dem økt selvfølelse og fordi det er identitetsskapende. Herunder også minoriteter som føler seg ekskludert av storsamfunnet (Victoroff 2009).

Sosiologiske studier på sin side tar utgangspunkt i gruppeprosesser hvor interaksjon mellom individer blir vektlagt. Disse studiene fokuserer på at radikaliseringsprosessen er en prosess som også involverer andre enn bare individet. Familie, venner og omgangskrets antas å ha en større betydning (Nesser 2010). Et eksempel på dette er «Social movement theory» (SMT) hvor noen ekstreme personer radikaliserer andre i den samme gruppen de tilhører (Wiktorowicz 2002).

Denne studien tar hovedsakelig utgangspunkt i individ- og gruppenivået, hvor forskningspersonenes bakgrunn, veivalg og deres omgangskrets har blitt viet mest oppmerksomhet. Tilnærmingen er hovedsakelig kvalitativ, men har innslag av kvantitative elementer basert på politiregistrene. Data fra registrene presenteres i tabeller, hvor informasjonen tolkes i lys av teorier på radikaliseringsfeltet for å se i hvilken grad bakgrunnen til de norske ekstremistkonvertittene samsvarer med mønstre observert i andre land, over tid.

9.4 Case som metode

Validitet i samfunnsvitenskapene kan dreie seg om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke (Kvale and Brinkmann 2010). Denne studien foretar dybdestudie av tre konvertittcaser og sju støttecaser som gir et kortere sammendrag av relevant informasjon. Casestudium innebærer analyse av en eller flere caser over tid, samt detaljert og omfattende datainnsamling (Johannessen, Tufte et al. 2005, s. 84). Casestudiene mine omhandler konvertittene hver for seg, og baserer seg hovedsakelig på åpne kilder. I ett av tilfellene har mangel på informasjon fra åpne kilder ført til at også data fra politiregistre har blitt benyttet. Casestudiene varierer i omfang i tråd med informasjonstilfanget. Variasjon i informasjonsgrunnlaget for casene betyr skjevhet i grunnlaget for analysen. I en undersøkende studie på et nytt felt og med en utfordrende kildesituasjon kan det imidlertid argumenteres for at vi må jobbe med det materialet vi har (George, Bennett et al. 2005).

Problemstillingen og type utvalg gjør at casestudium er å foretrekke fremfor andre metoder, for å kartlegge radikaliseringsprosessen. I tillegg til å ha en viss dybde i tre av casene, har studien hatt et overordnet fokus på sammenlikning innad i utvalget, for bedre å kunne undersøke grad av samsvar og/eller avvik i eksisterende teorier. Valget av forskningsdesign

begrunnes også i at casestudier i større grad egner seg til "hvorfor"- og "hvordan"- spørsmål, med utgangspunkt i forskerens grunnleggende teoretiske antakelser. Casestudier anses derfor som godt egnet for studier av individer og til slutt tillater de oss å relatere funnene opp mot tidligere forskning (Yin 2014).

Utfordringen med casestudier er at de ofte blitt betraktet som «små» studier og har blitt kritisert for å ikke ha den generaliserende funksjonen som forskning etterstreber (George, Bennett et al. 2005, s. 17). Likevel er case-studiene ansett for å være mer presise når sosiale mellommenneskelige forhold skal granskes. Detaljerte casestudier øker sjansen for å oppdage skjulte variabler som kan ha bidratt til radikaliseringsprosessen av konvertittene. Tilsynelatende ikke-relevante variabler kan vise seg å bli utslagsgivende i en gitt kontekst. Selv om generaliseringsverdien er begrenset, vil casestudiet som metode være best egnet til å forklare et gitt fenomen presist (George, Bennett et al. 2005).

En velkjent utfordring ved case-studier er valg av caser, eksempelvis de ti ekstreme konvertittene denne studien tar for seg. For det første vil ikke utvalget mitt være representativt i statistisk forstand. For det andre har jeg selv valgt ut aktuelle forskningsobjekter på egenhånd, og kan ha påvirket denne prosessen (Grønmo 2004, George, Bennett et al. 2005). Ut i fra problemstillingen og målet om å belyse hvorfor norske konvertitter blir ekstreme, vil likevel casestudier fortsatt være en egnet fremgangsmåte. Særlig med støtte i tidligere forskning som hevder at individuelle forklaringsfaktorer har større innvirkning på radikaliseringsprosessen til konvertitter enn ikke-konvertittene (Kleinmann 2012, s. 290).

Å se bort fra representativitet er ikke nødvendigvis en feil, hvis datamaterialet er av ikke-statistisk art. Målet med denne studien er å utforske et avgrenset, relativt nytt og spesielt fenomen. Forkunnskaper om forskningsobjektene regnes som en fordel for de teoretiske og empiriske vurderingene som må gjøres i denne typen studier (George, Bennett et al. 2005). Begrenset kildekritisk- og kontekstuell forståelse av fenomenet konvertittradikalisering kan i verstefall påvirke tolkningene av de innsamlede dataene. Gitt at jeg har valgt mine forskningspersoner med omhu og begrunner mine valg ved bruk av klare definisjoner, går det derfor an å snakke om en «kvalitativ ikke-statistisk representativitet» (Holter and Kalleberg 1996, s. 203).

9.5 Utvalget

Antallet forskningsobjekter i utvalget har vært bestemt av flere forhold. For det første må hver enkelt av forskningspersonene oppfylle et sett kriterier for å bli definert som en *ekstrem konvertitt til islam*. I korte trekk vil det si at vedkommende er konvertitt til islam og besitter ekstreme holdninger og har deltatt i ekstreme handlinger. En slik utvelgelse kalles gjerne bekreftende eller avkreftende utvalg, ut fra en gitt problemstilling. I noen tilfeller har også konvertittenes ekstreme holdninger (ideologisk ekstreme) alene dannet grunnlag for å utføre en slik teoribasert utvelgelse (Johannessen, Tufte et al. 2005, s. 106).

For det andre har valget av forskningsdesign gjennom casestudier medført at det stilles krav om informasjonstilfang. For å kunne ha et eksplorerende utgangspunkt omkring enkeltpersoners liv, vil informasjonstilfanget som er tilgjengelig være avgjørende. Slike utvalg kalles gjerne ekstreme og/eller avvikende utvalg (Johannessen, Tufte et al. 2005, s. 107). Sist men ikke minst har tid og ressurser spilt en stor rolle på utvalgets størrelse. Innenfor rammene av hva som forventes av studier på master-nivå, ble det vurdert som tilstrekkelig med totalt tre dybdecaser samt sju andre sammendrag. Å fullføre prosjektet til normert tid ble også vurdert som viktig.

10 Registerdata fra politiets datasystemer og annet hjelpeverktøy

I tillegg til bruk av opplysninger fra åpne kilder, har data fra politiets registre vært uvurderlig i denne studien. Kjennskapen til systemene nevnt under er basert på seks års operativ tjeneste i politiet, hvorav et halvt år var ved en etterforskningsavdeling.

Forhåndskunnskapen om systemene gjennom praksis, samt fullførte kurs, har gjort arbeidet med dataene lettere.

Innholdets sensitivitet har gjort at datainnsamlingen har foregått med omtanke, hvor informasjon som faller utenfor problemstillingen er blitt utelatt. Hensynet til tredjeperson har veid tungt, og siden tillatelsen for studien ble gitt under betingelser om tilstrekkelig anonymisering av konvertittene, har jeg bevisst utelatt informasjon som unødig avslører deres identitet. Før presentasjonen av casene vil jeg først belyse de ulike datasystemene fra politiet som er benyttet, samt diskutere de forskningsetiske utfordringene. Tillatelser og begrensinger for prosjektet for bruk av politiets systemer finnes som vedlegg til oppgaven⁸. Av taktiske hensyn i politiarbeidet, har jeg ikke anledning til å gå i dybden på hvordan systemene brukes.

10.1 Etterretningsdatabase (Indicia)

Indicia er (primært) det ordinære politiets etterretningsdatabase. I Indicia kan alle med brukersertifisering registrere tips, hendelser, observasjoner og straffesaksinformasjon som kan være av interesse for politiet. Informasjonen som registreres skal klassifiseres etter 4*4 (6*6 fra 2014) systemet for riktig verifisering av kilde og innhold. Dette er en måte å sikre påliteligheten av informasjonen som kommer inn til politiet på. Fortrinnsvis har alle med fast ansettelse i politiet med politiutdannelse og politimyndighet tilgang til denne etterretningsdatabasen etter fullført kurs. I denne studien har Indica først og fremst blitt benyttet til å identifisere forskningsobjekter. Forskningsobjektene fødselsnummer har deretter fungert som inngangsnøkkel for de andre systemene. Jeg har også analysert ulike bekymringer, som har innkommet politiet omkring konvertittene fra deres nærstående personer.

---

⁸ Politidirektoratet, Rådet for taushetsplikt i Justisdepartementet og Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

10.2 Straffesaksregisteret (Strasak)

Strasak er forkortelsen for det Nasjonale straffesaksregisteret. Straffesaksregisterets formål er å fungere som et oppslagsverk med de viktigste opplysningene i straffesakskjeden frem til endelig avgjørelse. Systemet har vært en del av norsk straffesaksbehandling siden tidlig på 80-tallet. Registeret inneholder ikke opplysninger fra selve etterforskningen, men informasjon om hvilke typer straffbare forhold saken omhandler og når og hvor det fant sted. Andre opplysninger som hvem de impliserte partene er, vil også være tilgjengelig gjennom dette systemet. Alle straffesaker har et unikt straffesaksnummer (Larsen 2013, s.8). Strasak har bidratt med kvantitative data som tegner et overordnet bilde av konvertittenes involvering i for eksempel kriminalitet. I tillegg til å inneholde opplysninger om hovedpersonen, kan også et slikt register inneholde medsammensvorne i straffesaker.

10.3 Det sentrale folkeregisteret (Freg)

Tilgangen til det sentrale folkeregisteret forvaltes gjennom Politiets IKT-tjenester (tidligere Politiets data- og materielltjeneste). Ansatte i politiet med polisære oppgaver har tilgang til dette systemet. Ved hjelp av navn eller fødselsnummer kan man finne informasjon om adressehistorikk, familierelasjoner, navneendringer, opplysninger om utvandring med mer. Til forskjell fra de andre systemene, er Folkeregisteret avhengig av at folk selv til en viss grad rapporterer om adresseendringer, opplysninger om barn ved fødsler osv. Dette kan naturligvis føre til at opplysningene i noen tilfeller kan være mangelfulle. Likevel har data fra dette registeret vært svært nyttig i forståelsen av familie- og oppvekstforholdene til konvertittene.

10.4 Politioperativt system (PO)

«Politioperativt system (PO) støtter politiet direkte under planlegging og gjennomføring av operative arbeidsoppgaver, og indirekte ved uthenting av strukturert informasjon om personer, kjøretøy, hendelser, oppdrag og ressurser...» (Larsen 2013, s. 17). Med andre ord vil nærmest all aktivitet i et politidistrikt loggføres kontinuerlig. Personer som politiet er i kontakt med i forbindelse med oppdrag vil som regel bli loggført her. Disse personene kan ha ulik status. De kan være meldere, vitner, mistenkte, siktede og så videre.

En typisk PO-logg vil si noe om hvem som har ringt inn meldingen og hvor det er behov for politiets assistanse, med mindre dette er forhåndsplanlagt av politiet selv. Den vil også si noe om hvilke politipatruljer som har vært brukt på oppdraget og hvilke personer (sivile) som har vært implisert. Den kan også si noe om hvordan oppdraget har blitt løst. De fleste i utvalget har i en eller annen sammenheng vært i kontakt med politiet. I slike tilfeller har PO bidratt rikelig med informasjon om for eksempel hvor, når og hvem konvertittene har foretatt seg noe sammen med.

10.5 Nvivo 10 (2012)

Nvivo⁹ er et dataprogram som brukes som et verktøy til sortering, strukturering og analysering av kvalitativ datamateriale. Verktøyet tillater implementering av åpne kilder fra Internett såsom nettaviser, forum og sosiale medier. Programmet er lisensbasert gjennom Politihøgskolen i Oslo og ble tildelt studenter ved masterutdanningen som hadde som formål å gjøre kvalitative studier i 2012. Verktøyet er offentlig tilgjengelig for alle.

I dette prosjektet har Nvivo vært til stor hjelp. Store deler av datamaterialet har blitt samlet inn gjennom åpne kilder. Programmet har bidratt til å samle og systematisere informasjon om casene. Det har ikke vært felles opplæring i dette systemet. Bruken har vært basert på internettbasert læring som er gratis tilgjengelig for alle. Programmet har kun blitt brukt til å håndtere åpne kilder og er ikke brukt i forbindelse med registerdata fra politiets systemer.

10.6 Basisløsninger (BL) og Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret (AA-register)

Politidirektoratet (POD) godkjente bruk av Basisløsninger som er politiets etterforskningsverktøy. Her håndteres etterforskningsdokumenter som for eksempel avhør av konvertittene. Da de aller fleste i utvalget har vært etterforsket av politiet i ulike straffesaker, hadde bruk av BL-dokumenter belyst fenomenet konvertittradikalisering ytterligere. Men siden etterforskning er et straffeprosessuelt steg, er det i tillegg til POD også nødvendig med godkjenning fra påtalemyndighetens øverste sjef, Riksadvokaten. På grunn av tid og kapasitet ble denne søknadsprosessen utelatt. Dermed ble det heller ikke BL benyttet i denne undersøkelsen.

---

⁹ Programmet NVivo produseres av QSR International, og har blitt skapt for brukere innen kvalitativ forskning.

Et annet system som ble vurdert som viktig i kartleggingen av konvertitters tilknytning til det norske samfunnet var Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret (AA-registeret). Dette registeret inneholder opplysninger om konvertittenes forhold til arbeidslivet. Ut fra rådende teori om at sosioøkonomiske forhold og rotløshet til samfunnet de lever i, kan være medvirkende årsak til radikaliseringsprosesser, ville tilgang til bruk av AA-registeret bidratt med interessante opplysninger.

Søknad om dispensasjon for bruk av dette systemet ble sent til NAV, som etter sin helhetsvurdering videresendte søknaden til Rådet for taushetsplikt og forskning ved Universitetet i Oslo (UiO). Her ble det imidlertid gitt avslag. Sluttvurderingen var basert på at mastergradsprosjektet allerede var gitt tillatelse til bruk av sensitiv informasjon gjennom politiregistre, og at ytterligere tilgang til registeropplysninger om enkeltindivider vil kunne være for belastende for forskningspersonene. Når denne studien likevel omtaler konvertittenes tilknytning til arbeidslivet, er det fordi slike forhold, både ut fra teori og empiriske studier, antas å påvirke radikaliseringsprosesser. Alt som omhandler konvertittenes tilknytning til arbeidslivet i denne studien er imidlertid hentet utelukkende fra åpne kilder, fortrinnsvis media. Omtalen om temaet er på et generelt grunnlag hvor jeg har opptrådt påpasselig med anonymiseringen.

11 Forskningsetiske overveielser

Etikk dreier seg først og fremst om forholdet mellom mennesker, det vil si spørsmålet om hva vi kan, og ikke kan gjøre mot hverandre. Men etikk trenger nødvendigvis ikke å være direkte handlinger. Også indirekte handlinger kan reise etiske spørsmål (Johannessen, Tufte et al. 2005, s. 91)

«Forskningsetiske retningslinjer er utarbeidet for å hjelpe forskere og forskersamfunnet med å reflektere over sine etiske oppfatninger og holdninger, bli bevisst på normkonflikter, styrke godt skjønn og evnen til å treffe velbegrunnede valg mellom motstridende hensyn» (NESH s. 5).

Studier på radikaliseringsprosesser kan sees på som kontroversielt, særlig fordi det fordrer kartlegging av sosiale bakgrunnsvariabler som er ment å gi pekepinn på beveggrunner bak radikaliseringsprosesser. Ut fra en teori om at det finnes en signifikant forskjell mellom konvertitter og ikke-konvertitter i radikaliseringsprosessen (Kleinmann 2012), forsøker denne studien å analysere aktuelle forskningsobjekter. Samtidig som den er dagsaktuell på grunn av temaet og at den har nærhet i tid og sted, skaper den også forskningsetiske utfordringer. Selv om generelle teorier på radikalisering, nok kan si en del om hvordan konvertittene radikaliseres, vil en empirisk undersøkelse som denne kunne belyse forhold ved konvertittradikaliseringsprosesser som noe utenom det vanlige.

Hvorfor og hvordan konvertittene radikaliseres er sammensatte spørsmål. Studien gjør først en kvalitativ analyse basert på utvalget, for så å drøfte samsvar eller avvik i forhold til rådende teori om radikaliseringsprosesser. Det finnes flere ulike teorier på hvorfor og hvordan muslimer i Vesten radikaliseres og ender opp som ekstremister eller terrorister. Noen tar utgangspunkt i individet og skjellsettende opplevelser (Wiktorowicz 2005), mens andre er mer opptatt av nettverk og gruppeprosesser (Sageman 2004), hvor identitet og tilhørighet er viktige elementer. Noen fokuserer på samspillet mellom individforklaringer og gruppedynamikker (Nesser 2010, Nesser 2015). En tredje kategori innebærer et mer helhetlig, samfunnsmessig perspektiv på sosial tilhørighet, identitet og marginalisering i vestlige land (Roy 2004). Felles for alle disse perspektivene er at de er generelle, og muligens

ikke fanger godt nok opp hva som er spesielt med konvertittradikalisering. De fungerer likevel som et utgangspunkt for analysen.

Ideen om å se nærmere på ekstreme konvertitter dukket opp da jeg leste teori i fordypningsemnet organisert kriminalitet og terrorisme. Dette skjedde samtidig som to av konvertittene i utvalget ble eksponert i media. Nysgjerrigheten på hvorfor etnisk norske og personer uten tilknytning til islam tiltrekkes av religiøs ekstremisme og deretter tilegner seg en fiendtlig holdning overfor sine medborgere og myndigheter, motiverte meg for å undersøke fenomenet. Men nysgjerrigheten og ideene har sine spilleregler innenfor den vitenskapelige verden, hvor jeg har vært nødt til å trå varsomt.

Som hovedregel bør det i tilfeller hvor personlige anliggender blir gjenstand for forskning, tilstrebes å informere forskningsobjektene om undersøkelsen, om dens overordnede formål og om hovedtrekkene i designet, samt informere om mulig hvilke risikoer og fordeler det innebærer ved å være med på et slikt prosjekt (Kvale and Brinkmann 2010, s. 88). Studier utført uten slik informert samtykke kan derfor være integritetskrenkende¹⁰.

Forskningsdesignet som er valgt her, nedprioriterer i noe grad retten til selvbestemmelse og respekten for privatlivets fred, for å kunne framskaffe kunnskap om et sensitivt samfunnsproblem. Spørsmålet er derfor, hvor langt kravet om informert samtykke, anonymisering, konfidensialitet strekker seg i studier av ekstreme konvertitter?

Flere av konvertittene i denne studien befinner seg i utlandet. De er tilknyttet ulike opprørs- og terrorgrupper som kapper hodet av vestlige journalister og hjelpearbeidere og oppfordrer til angrep på soldater og politimenn i Vesten (IS) (Haugen 2014), eller har som prioritert oppgave å gjennomføre spektakulære angrep i Vesten (AQAP)¹¹. De fremstår som aggressive og enkelte viser tegn til forakt mot norske autoriteter. Resterende som er i Norge kunne i teorien blitt informert og eventuelt gitt samtykke til studien, men siden de også tilhører det samme islamistmiljøet på Østlandet som fremmedkrigerne og viser sterk sympati til terrorgrupper utenlands, vanskeliggjøres en slik tilnærming. Opplysninger som i

---

¹⁰ Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora(NESH) jf. Personopplysningsloven §§ 8, 9

¹¹ Al-Qaida på Den arabiske halvøy. Gruppering av jihadister på Den arabiske halvøy tilsluttet det internasjonale terrornettverket al-Qaida; bestående av separate grupper i Saudi-Arabia og Jemen som gikk sammen under dette navnet i 2009. Kilde: Store norske leksikon

utgangspunktet gjorde dem aktuelle i utvelgelsen var nettopp basert på at konvertittene hadde en ekstrem verdensanskuelse. Summen av dette sett opp mot min stilling som polititjenestemann, vanskeliggjør kravet om informert samtykke ytterligere. Derfor må forsvarligheten og metodebruken sees i sammenheng med den totale nytten av studien. Hvis studien kan bidra til at vi får økt forståelse rundt fenomenet konvertittradikalisering som per dags dato er en aktuell utfordring i norsk kontekst, vil metodebruken lettere kunne forsvares (se Personvernombudets vurdering av prosjektet). Det er også vanskelig å opparbeide seg reell kunnskap om konvertittradikalisering, som i sin tur kan brukes i forebyggingsøyemed, uten å samle inn og systematisere tilgjengelig kunnskap om nettopp ekstreme konvertitter (Bjørge and Gjelsvik 2015). Likevel er det meg selv, gjennom bevissthet rundt, uavhengig av retningslinjene omkring forskningsetikk, som må bære det endelige ansvaret. Min rolle som person og min integritet, er avgjørende for kvaliteten på de etiske beslutninger som treffes gjennom slike kvalitative vurderinger (Kvale and Brinkmann 2010, s. 92).

11.1 Anonymisering

Gruppen med ekstreme konvertitter i Norge er ikke tallmessig like stor som enkelte andre land i Europa (Karagiannis 2012, s. 99-100). De fleste kommer fra Østlandsområdet og har tilknytninger til hverandre via det ekstremistiske miljøet kjent som «Profetens Ummah» (PU). Det er snakk om et transparent miljø hvor konvertittene i noen tilfeller fremstår som godt kjente. Dette gjør anonymisering utfordrende.

Anonymiseringen er også vanskeliggjort gjennom at noen av konvertittene har opptrådt offentlig, og i noen tilfeller hatt en høy medieprofil. Enkelte har vært i media frivillig, mens andre er blitt kjent på grunn av sin involvering i terrorrelaterte aktiviteter og/eller grupper. Noen mediehus har i tillegg vært beviste i avmystifiseringen av fremmedkrigerne ved å omtale dem med navn og bilde. Argumentene for dette har vært å lande fenomenet på jorda ved å gi fremmedkrigerne et ansikt og avsløre deres bakgrunn (Haram and Zaman 2014a). Samtidig som dette i noen grad umuliggjør fullstendig anonymisering har medie-fokuset på flere av casene gitt rikelig tilgang på data for senere analyse. Selv om informasjonstilfanget varierte fra person til person, har de åpne kildene sammen med ulike politiregistre bidratt med innholdsrike og informative skildringer av konvertittenes bakgrunn.

11.2 Studier på Politihøgskolen - som politi

Mastergradsutdanningen som denne oppgaven er en del av, gjennomføres på Politihøgskolen i Oslo. Politihøgskolen eies og finansieres av Justis- og beredskapsdepartementet. Administrativt er skolen underlagt Politidirektoratet som også har det overordnede ansvaret for politiets virksomhet (Bjørge and Myhrer 2008e, s.7). Kravene om fri og uavhengig forskning innebærer årvåkenhet i forhold til påvirkninger og hindringer fra arbeidsgiver, eller etaten generelt. Når denne undersøkelsen benytter politiets egne datasystemer kan arbeidsgivers bekymringer knyttet til utlevering av sensitiv informasjon oppleves som en hindring. Registrene er taushetsbelagte etter lov og har en støttefunksjon for politiets daglige virke.

På den andre siden er det også viktig å understreke at oppgaven ikke har blitt utført på bestilling fra arbeidsgiver. Problemstillingen har på ingen måter blitt påvirket av arbeidsgivers ønske om kartlegging av et gitt fenomen, men snarere ut fra eget ønske om å forstå et fenomen som stadig aktualiseres i Norge. Selv om jeg formelt er ansatt i politiet, har mastergradsprosjektet blitt til innenfor rammene av Politihøgskolen, som er en akkreditert institusjon innenfor høgskolesystemet. Det innebærer at vanlige forskningsetiske retningslinjer gjelder fullt ut – med de begrensninger det innebærer (Bjørge and Myhrer 2008e, s.9).

Bruk av politiregistre i studier som denne, mens jeg er ansatt i politiet med taushetsplikt, kan innebære begrensninger i forhold til hva som kan publiseres i en offentlig masteroppgave. Politiregistrene inneholder en mengde informasjon om enkeltindivider og det er mulig å komme til å frigi mer enn nødvendig informasjon. Den hårfine balansen har hovedsakelig tatt utgangspunkt i problemstillingen for denne studien. Varsomhet i forhold til hva som er hensiktsmessig og hva som kan være overtramp har vært særs viktig under hele prosessen. Som ansatt i politiet kreves det også bevissthet rundt håndteringen av tilgangen på taushetsbelagt informasjon, slik at ingenting kommer på avveie. Oppbevaring av informasjonen har vært forsvarlig under hele prosessen.

11.3 Studier på ekstremistgrupper

Studier på kriminelle eller voldelige miljøer kan utsette meg for negative opplevelser fra de miljøene det forskes på. Det gjelder særlig organiserte kriminelle eller ekstremistgrupper som ikke liker å få søkelyset rettet mot seg (Bjørngo and Myhrer 2008e, s. 10). Trusler er ikke et ukjent fenomen for miljøet som studeres her. Det har vært en rekke eksempler på at både forskere og journalister er blitt truet med vold av personer fra samme miljø som enkelte av konvertittene tilhører (Letvik 2014, Haram and Zaman 2014a, s.13). Som politi faller det naturlig å være sikkerhetsorientert med tanke på mulige represalier fra konvertittene som kjenner seg igjen, og jeg er også bevisst på at reaksjoner kan komme fra andre nærstående personer.

11.4 Hensynet til enkeltindividene og deres nærstående

Det er et generelt krav til all forskning at den skal utføres på en slik måte at både de som er gjenstand for forskningen, samt i en viss utstrekning også tredjepersoner som på ulike måter berøres, ikke utsettes for unødvendig eller uforholdsmessig belastninger eller ulemper (Kalleberg 2006, Bjørngo and Myhrer 2008e, s. 12). Samtidig som ansettelsen i politiet har gitt denne studien et unikt utgangspunkt med sensitiv og ubrukt informasjon, skaper den også ulike utfordringer ikke bare for konvertittene, men også i en viss grad deres nærstående personer. Når studien tar utgangspunkt i konvertittenes bakgrunn og oppvekst, for å forklare bakgrunnsvariabler for radikaliserings, vil tredjepersoner naturligvis berøres i en eller annen form. Det har vært et mål for studien å anonymisere slike opplysninger i mest mulig grad.

11.5 Konfidensialitet

Konfidensialitet i forskning vil si at man ikke skal offentliggjøre data som kan avsløre den personlige identiteten til dem man skriver om. I følge Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), skal det ved behandling av «personidentifiserbare opplysninger» enten ved hjelp av elektronisk verktøy eller et manuelt personregister med sensitive opplysninger, søkes Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) om godkjenning før man setter i gang (Balsvik and Solli 2011, s. 368). Godkjenningen fra NSD er gitt dette prosjektet under forbehold om tilstrekkelig anonymisering av personene undersøkelsen omhandler.

Konfidensialitet kan, på den andre siden, komme i konflikt med kravet om etterprøvbarehet – at andre skal kunne vurdere om mine tolkninger holder på bakgrunn av det materialet som faktisk har blitt samlet inn. I denne studien kommer deler av datamaterialet fra politiets egne registre som vanskeliggjør etterprøvbareheten, simpelthen fordi registrene er forbeholdt politiet. Dette medfører naturligvis at etterprøvbareheten ikke blir en enkel oppgave. Likevel må kravet om konfidensiell behandling av opplysninger være sterkere enn kravet om å legge til rette for etterprøvbarehet (Balsvik and Solli 2011, s. 371). Tillatelsen som er gitt fra Personvernombudet for denne studien, har vurdert følgende:

«Personvernombudet for forskning finner at gjennomføringen av journal/registerundersøkelsen kan gjennomføres uten samtykke og at samfunnsinteressen i å gjennomføre registerstudien klart overstiger ulempene den kan medføre for den enkelte» (NSD godkjenning).

Nytteverdien av prosjektet er blitt vurdert å ha interesse for samfunnet. Tillatelsene som er gitt fra ulike instanser er en del av vedleggene bakerst i denne oppgaven.

11.6 Politiregistre i datainnsamlingsøyemed

Data fra politiregistrene brukt i denne studien stammer ikke fra politiets ekstraordinære metoder som for eksempel kommunikasjonskontroll, spaning, romavlytting og så videre. Siden jeg ikke har søkt om tillatelse fra Riksadvokaten om bruk av straffesakssystemet Basisløsninger (BL) har heller ikke opplysninger fra politiets ordinære etterforskning i form av avhørsdokumenter blitt benyttet.

Da en betydelig del av datagrunnlaget kommer fra systemer hvor innholdet er taushetsbelagt og unntatt offentlighet, har jeg søkt om nødvendige godkjenninger før prosjektets start. Tillatelsene til bruk av politiregistrene ble hentet gjennom Politidirektoratet (POD) og Justis- og beredskapsdepartementet (JD). Rådet for forskning i Justis- og beredskapsdepartementet har fritatt meg som polititjenesteperson fra taushetsplikten i forbindelse med datainnsamlingen.

Det har også påhvilt meg et ansvar som polititjenesteperson at polititaktiske vurderinger og arbeidsmetoder ikke blottlegges for offentligheten. Politiet generelt er avhengig av at

arbeidsmetoden skjermes opp mot ulike grupper som innsatsen rettes mot (Bjørge and Myhrer 2008e, s. 19). Arbeidet har derfor blitt gjennomlest av erfarne kolleger og blitt kvalitetssikret, slik at polititaktiske vurderinger og informasjon om ulike politiregistre unødige avsløres.

11.7 Bruk av åpne kilder – Internett

Flere sikkerhets- og etterretningstjenester har sett nytten av informasjonen som ligger åpent tilgjengelig for allmennheten. Det kan være snakk om aviser, biografier, faglitteratur og sosiale medier med mer. Etterretning som disiplin samler informasjon systematisk om virkeligheten for å kunne predikere fremtiden. Til dels har disiplinen en rekke likhetstrekk med academia. Utvalget som studeres kvalitativt i denne undersøkelsen gjennom analyse av åpne kilder og politiregistre, ligner i noen henseende på analysevirksomheten i politiets analyse- og etterretningsavdelinger. Disse avdelingen besitter i stor grad akademisk kompetanse, som innhenter og bearbeider informasjon på tilnærmet lik måte som ordinær forskning (Bjørge and Myhrer 2008e). Til forskjell fra politianalysen som i noen tilfeller brukes for å straffeforfølge grupper og enkeltindivider, har denne studien utelukkende mål om å belyse problemstillingen.

Som hovedregel kan informasjon som man regner med som offentlig fritt, benyttes til forskningsformål uten å innhente samtykke fra dem som har produsert opplysningene eller dem opplysningene gjelder (Johannessen, Tufte et al. 2005, s. 95). Informasjonen fra internett har hovedsakelig kommet gjennom ulike nettaviser i Norge. Til dels har det også blitt hentet opplysninger fra ulike nettsamfunn og sosiale medier. Med sosial medier forstås her interaktive og bruker genererte webapplikasjoner eller såkalte «web 2.0.-applikasjoner», som vokste frem på slutten av 1990-tallet og ble allmenngjort gjennom lanseringen av Facebook i 2005 (Nesser, Lia et al. 2013 m. fl. s, 83). Opplysningene hentet fra sosiale medier har vært fritt tilgjengelig uten adgangsbegrensninger. I noen tilfeller har opplysninger som er hentet inn fra åpne kilder blitt verifisert opp mot politiregistrene. I de tilfeller hvor opplysningene sammenfalt har ikke behovet for bruk av politiregistre vært til stede.

11.8 Publisering

Som nevnt, har tilgangen på sensitive opplysninger gjort det nødvendig å anonymisere forskningsobjektene. Anonymiseringen gjør det nødvendig å begrense referanser til åpne kilder som kan inneholde personidentifiserende informasjon. Selv om konfidensialitet er vurdert som viktigere enn etterprøvbareheten, har hensynet til vurderingen av det vitenskapelig arbeidet ført til at studien ferdigstilles i to utgaver. Den ene for sensurering med de referanser jeg vurderer som nødvendig for etterprøvbarehet, mens den andre for offentlig publisering. Sistnevnte skal i minst mulig grad inneholde personidentifiserende referanser, av direkte eller indirekte karakter.

12 DEL 2 - Konvertittene

De første tre casestudiene omhandler tre konvertitter og deres bakgrunn. Casene berører deres vei inn i ekstreme miljøer, ekstreme handlinger og ytringer, og i noen tilfeller terrorrelatert aktiviteter. Utvelgelsen av disse hovedcasene har primært vært basert på informasjonstilfang. To av konvertittene var blant de første til å få medias oppmerksomhet som ekstreme konvertitter i Norge. Dette bidro naturligvis til at casestudiene kunne gå i dybden. Selv om det finnes mye og til dels detaljert informasjon om disse tre, har jeg vektlagt forhold relevante for radikaliseringsprosessen og sett bort fra forhold som åpenbart ikke har noe med den å gjøre.

Samtidig som konvertittene har en del fellestrekk, er det også innbyrdes forskjeller. De skiller seg ut på hver sin måte. Den ene konvertitten er flere år eldre enn de to andre, som er jevnaldrende, og det antas at han stiftet bekjentskap med islam gjennom kjæresten da han var i slutten av 20-årene. Han er også lite kjent av det ordinære politiet. De to jevnaldrende konvertittene derimot, er bredt omhandlet i politiets registre. De er begge registrert med en rekke straffesaker. Den ene av disse har annen etnisk bakgrunn enn norsk. Trolig konverterte de to yngste til islam som følge av tilhørighet og vennskap i begynnelsen av 20-årene. To av tre befinner seg for tiden i Midtøsten. Den siste konvertitten befinner seg i Norge og regnes som en del av det ekstreme islamistmiljøet på Østlandet. Han har ved flere anledninger fremstått som svært ekstrem i sine ytringer og handlinger.

12.1 Case 1: Mann 35år

Casestudiet omhandler en etnisk norsk mann som er født og oppvokst i Norge. Han er i midten av 30-årene og konvertitt til islam. I dag er konvertitten etterlyst av norske og utenlandske myndigheter for angivelig å ha blitt trent som terrorist av Al-Qaida i Jemen (AQAP). Internasjonal presse meldte i juni 2012 at en etnisk norsk mann avventet ordre om å utføre et terrorangrep et sted i Vesten. Dette var første gang offentligheten fikk kjennskap til konvertitten, og spekulasjonene dreide seg om nordmannen hadde som mål å utføre terror under OL i London 2012. Her er et utdrag av konvertittens liv frem til han forsvant spurløst i Jemen:

Som liten var han som de fleste andre gutter opptatt av fotball, og etterhvert vokste interessen for musikk, særlig for punk og rock. Bekjente av konvertitten beskrev han som en stille og rolig gutt som vokste opp i trygge omgivelser i nærheten av hovedstaden. Dette ble også bekreftet av konvertittens pensjonerte barneskolelærer, som fortalte om en stille og rolig gutt. En tidligere klassevenninne beskrev han derimot som tilbaketrukket og som var «usynlig» i klassen. Han gjorde det heller ikke særlig bra på skolen. I følge klassevenninna var han ikke blant de populære barna, og til tider kunne han virke sint og frustrert. Da han var rundt 10 år, skilte foreldrene lag.

Konvertitten selv beskrev sin familie som ikke-religiøse. I et intervju i 2008 fortalte han at alle i hans familie er ateister. Han beskrev religion som en privat anliggende. I ungdomstiden var han tilknyttet et venstreradikalt miljø som hadde for vane å vise misnøye med kapitalismen. Til tross for denne tilhørigheten, ble han ikke ansett for å være en rebell. Han var ifølge hans tidligere venner, heller ikke i opposisjon. Den antikapitalistiske vennegjengen fra denne tiden beskrev mannen som en motstander av religion, særlig med tanke på innblandingen av religion i politikken og fortalte at konvertitten skal ha deltatt i demonstrasjoner mot islamske regimer. På tross av sitt politiske engasjement, ble han likevel beskrevet som en snill og ærlig. Det ble også sagt at han hadde et plettfritt rulleblad.

Konvertitten hadde en periode stilling som barnehageassistent i Oslo sentrum. Høsten 2007, sluttet han i denne jobben. Opplysninger tilsier at han gjorde dette på grunn av en ryggskade og ble trygdet av NAV. I denne perioden var det hans kommende kone, som han traff via jobben som barnehageassistent, som forsørget han. I tillegg til denne jobben har konvertitten også tidligere jobbet som bygningsarbeider, rørlegger og vært ansatt i et anleggsfirma. Hans tidligere venner har fortalt at konvertitten under denne perioden fremsto som deprimert og at han var vanskelig å «komme inn på». Flere har bekreftet denne historien, og har fortalt om hans «tilbaketrekking». Konvertitten avsluttet også sin tilhørighet til den venstreradikale gruppen.

Året etter, i 2008, konverterte han til islam. Konverteringen kom som følge av søket etter meningen med livet, ifølge konvertitten selv, mens opplysninger fra media tilsier at han konverterte til islam i forbindelse med ekteskapet til sin nordafrikanske kone. To år etter konverteringen giftet de seg i hennes hjemland. Ingen av mannens familie eller hans tidligere

venner var til stede i bryllupet, og i sin nye muslimske familie fikk mannen navnet Ayman, som på arabisk betyr «Den rettferdige».

Opplysninger fra venner og bekjente pekte i retning av at han rett før konverteringen trakk seg tilbake fra det sosiale livet. Han mistet sakte men sikkert kontakten med sine tidligere venner. Årsaken kan ha vært hans kritiske syn på sine tidligere venners livsførsel, som ikke var forenlig med hans nye tro. Det var flere som undret seg over hvor fort alt skjedde, fra mannen konverterte til han ble sterkt praktiserende muslim.

Hans nye liv innebar totalforbud mot alkohol og han sluttet å spise svinekjøtt. I tillegg begynte han å be fem ganger daglig. Det foreligger opplysninger om at han allerede i forkant av bryllupet hadde vært i Jemen, hvor han en senere anledning forsvant sporløst. I følge han selv var dette for å studere arabisk, noe han var tilfreds med. Konvertitten besøkte moskeene i Oslo sentrum regelmessig, og ble beskrevet av en kilde som positiv. Mannen skal ha vist interesse for å lære arabisk og Koranen. En annen kilde fra en moske i Oslo fortalte at mannen gjorde lite ut av seg og hadde få venner i moskeen. Likevel finnes det opplysninger om at mannen omgikk andre kjente ekstreme islamister, som senere skulle bli en del av islamistmiljøet på Østlandet. Flere mente å ha sett konvertitten sammen med svært radikale personer ved flere anledninger i moskeer i Oslo og Drammen.

Konverteringen fremstod for flere av hans tidligere venner som skarp kontrast til det miljøet mannen vanket i før. En tidligere kamerat fra metallmiljøet reagerte på at mannen hadde fått et mørkt menneskesyn og var mistroisk til andre. I desember 2011 reiste konvertitten til Jemen på et tre-måneders turistvisum. Et halvt år senere ble han meldt savnet av sine foreldre, da han ikke returnerte tilbake til Norge, noe som vekket interesse hos norske myndigheter. Hans ektefelle, som fortsatt var bosatt i Norge, hadde på det tidspunktet ikke sett konvertitten på to år. Hun fødte en sønn i begynnelsen av 2012, som fortsatt ikke har møtt faren sin. Det ble hevdet at mannen og hans ektefelle hadde en vanskelig tid før han reiste til Jemen i 2011. I flere norske medier framkom det opplysninger om at mannen har hatt flere reiser til Jemen de siste årene, opptil to i året. I Jemen skal han ha gått under kallenavnet «Muslim Abu Abdurrahman».

Konvertitten ble juli 2014 plassert på USAs terrorliste, som betyr at mannen ble ansett som en potensiell terrorist. Konvertitten skal angivelig ha fått opplæring i bombeproduksjon av en underavdeling av Al-Qaida, som han selv skal ha kommet i kontakt med på telefon og via Internett. Det er ikke kjent om konvertitten har deltatt i kamphandlinger. Han ansees derfor ikke som en fremmedkriger i denne studien.

12.2 Case 2: Mann 24år

Casestudiet omhandler en mann på 24 år. Han er norsk statsborger og er født og oppvokst i Norge. 24-åringen anses for å være blant de mest erfarne fremmedkrigerne i Syria fra Norge. Han ble kjent i Norge da han i 2012 ble tiltalt for trusler mot, blant andre, daværende statsminister Jens Stoltenberg og det norske kongehuset. Mannen produserte en video som ble oppfattet å ha «truende innhold», og som senere ble lastet opp på YouTube. I følge norske medier oppholder mannen seg trolig fortsatt i de krigsherjede landene Irak og Syria.

Som tenåring var mannen en del av en hiphop- og skategruppe i en liten by på Østlandet. Hans fritidssysler besto av rapping og musikk generelt. Et tidligere medlem av hiphop-gruppen fortalte at han oppfattet mannen som «normal» og oppegående, og som kun var opptatt av musikk. Heller ikke noen av de andre i hiphop-gruppen skal ha skilt seg ut på noe vis. Den tidligere bandkollegaen kjente ikke til om 24-åringen bedrev kriminalitet på denne tiden. Mannens øvrige omgangskrets besto imidlertid av andre kjente islamister i Norge. En av disse var en barndomsvenn som ble offentlig kjent da han truet med at et nytt «11.september» kunne finne sted i Norge. En annen venn som mannen tidligere gikk på skole med ble pågrepet av PST i 2014 for fremmedkrigervirksomhet. Det er bekreftet at mannen og sistnevnte var godt bekjent.

I følge opplysninger fra media skal mannen ha konvertert til Islam i 2009. Etter konverteringen var han en periode kjent under aliaset «Mohammad Jundullah». Han besøkte regelmessig en moské i hjemkommunen. Moskeen er forholdsvis ny, og konvertitten gikk der fra begynnelsen av. Medlemmer fra moskeen bekreftet at konvertitten hadde vært der en del ganger, blant annet på fredagsbønnene. Likevel kom han stadig i kontakt med andre ytterliggående islamister fra andre steder i Norge. Blant annet var konvertitten et aktivt medlem i ekstremistgruppa «Profetens Ummah». Han ble til og med beskrevet som et

av de mest sentrale medlemmene i gruppa, som også har andre profilerte islamister. På sosiale medier blant likesinnede, hadde mannen for vane å dele ulike utsagn og sitater fra kjente ekstreme predikanter, som har vært inspirasjon for dagens ytterliggående islamister i Norge. Under en demonstrasjon utenfor USAs ambassade i 2012 var 24-åringen en av hovedpersonene som ytret sin misnøye mot USA. Noen måneder etter denne demonstrasjonen reiste konvertitten for første gang til Syria, noe han selv skal ha bekreftet overfor andre medlemmer i «Profetens Ummah».

Sommeren 2014 dukket konvertitten opp i en ny propagandavideo, som trolig var fra grenseområdene mellom Syria og Irak. Denne gangen i tilknytning til ISIL (Den islamske staten i Irak og Levanten), som er en militant islamistgruppe som kjemper for opprettelsen av et islamsk kalifat i de krigsherjede landene Syria og Irak. Samme år, erklærte ISIL et slikt kalifat og skiftet navn til «Den islamske staten» (IS). I videoen snakker konvertitten åpent om drap på irakiske soldater samt fanger som holdes i celler. I videoen vises det blant annet en politistasjon som blir sprengt. Konvertitten er den første norske til å fronte en slik propagandavideo fra en profilert islamistisk terrorgruppe som IS. Det er ingen tvil om at propagandavideoen hadde som mål å nå ut til nye rekrutter, kanskje spesielt blant sør-amerikanere som tradisjonelt ikke har søkt mot jihadisme i særlig grad. Konvertitten virket å være håndplukket til denne rollen.

I følge familien, som av bekjente beskrives som ressurssterk, har han fått en «god» oppdragelse. De anser seg selv som en fredelig familie som er imot all form for vold. I et åpent brev til media tok faren til konvertitten, på vegne av hele familien, avstand fra hans veivalg. Familien hadde tidvis hatt kontakt med konvertitten, selv etter at han dro inn til Syria, men etter hvert mistet de all kontakt.

Konvertitten er fortsatt etterlyst av norske myndigheter i forbindelse forkynning av tiltalebeslutningen i trusselvideo-saken fra 2012. Mannen skulle i april 2013 ha møtt i Tingretten, men møtte ikke som avtalt. Samtidig valgte PST i juli 2014 å etterforske den siste «terrorvideoen» nærmere. I følge mannens forsvarer i Norge, har han ingen intensjoner om å komme tilbake til Norge. Mannen har følt seg uthengt av norske myndigheter og media. I følge forsvarsadvokaten skal dette ha vært grunnen til at mannen valgte å reise til Syria.

12.3 Case 3: Mann 24 år

Casestudiet omhandler en etnisk norsk mann som er født og oppvokst i nærheten av Oslo. Han er 24 år og har konvertert til islam. Han er førstefødte og har to andre søsken. Mannen konverterte til islam i 2012, noe han selv fortalte en politipatrulje under en ordinær politikontroll i november samme år. Han har siden engasjert seg i debatten om Vestens syn på islam. Mannens standpunkt og meninger står i sterk kontrast til vestlige verdier og livssyn. Til forskjell fra de to forrige casene er det ingen opplysninger som tilsier at konvertitten har vært i konfliktområder, men likevel støtter han fremmedkrigere åpenlyst. Mannen omtaler fremmedkrigerne fra Norge som sine «brødre». Konvertitten støtter alle som kjemper for «kalifatet». I følge han selv spiller det ingen rolle om dette er Al-qaida, ISIL (IS) eller Al-Shabaab. Konvertitten mener dette bør være det ytterste målet for enhver muslim.

I følge PST, blir mannen ansett for å være en del av det ekstreme islamistiske miljøet på Østlandet. I likhet med konvertitten nevnt over, har også denne konvertitten tilknytning til «Profetens Ummah». Han var en av deltakerne under demonstrasjonen utenfor USAs ambassade i 2012 da «Profetens Ummah» for første gang opptrådte offentlig (Lia 2013b). Han var også til stede under et fengslingsmøte av den antatte lederen av «Profetens Ummah» utenfor Oslo Tinghus. Konvertitten var der sammen med andre ekstreme islamister for å vise sin støtte til lederen.

Konvertitten er fundamentalistisk i sin tolkning av islam. Han bekjenner seg til en bokstavtro tolkning som innebærer å leve slik profeten Mohammed gjorde i sine dager. Han har selv forklart at han konverterte til islam fordi han var lei den innholdsløse «norske» tilværelsen og ønsket å finne ut av meningen med livet. Han droppet ut av videregående skole etter første året, og brukte heller tiden med sine kamerater. I følge han selv var det først i slutten av tenårene at han interesserte seg for religion.

Internett har i så måte vært et viktig medium for konvertitten. Han brukte tid på å lese om islam på nettet og så på YouTube-videoer. Fascinasjonen vokste. Han sammenliknet islam med kristendommen, og fortalte at monoteismen uten selvmotsigelser var tiltrekkende. I følge han selv var det etter konverteringen at han kom i kontakt med andre praktiserende muslimer. Blant disse var en tidligere bekjent fra videregående skole, som senere ble

fremmedkriger i Syria, og drept i kamphandlinger. Konvertitten så på denne personen som sin «bror» og kalte han for «martyr». «Om de reiser til Syria, Afghanistan eller Palestina spiller ingen rolle så lenge man dør for Allahs sak», har konvertitten selv uttalt.

Konvertitten støttet også gruppa «ISIL» (IS). Ifølge han var ikke vold ønskelig, men i noen tilfeller nødvendig og henviste til profetens Mohammeds tid da dette var vanlig.

Konvertitten har også fortalt åpenlyst at han ønsket sharia-lover i Norge. Ikke bare i Norge, men hele verden. Konvertitten mente at jorden tilhørte Allah og derfor måtte Allahs regler gjelde på jorden. I likhet med de ovennevnte casene var heller ikke familien til denne konvertitten særlig begeistret for hans veivalg. I følge konvertitten har hans familie alltid vært opptatt av religion. De praktiserte kristne høytidsdager, noe konvertitten ikke lenger deltok på.

12.4 Mann 22år

Dette er en 22 år gammel mann som er bosatt i Oslo. Han konverterte til islam rundt 18-årsalderen. Han er født og oppvokst i Oslo. Hans mor har sin opprinnelse fra et ikke-vestlig land, mens faren er etnisk norsk. Foreldrene skilte seg året etter mannens fødsel og faren gikk bort for noen år siden. Allerede i 2007 blir mannen nevnt i politiets registre for å vært en del av en ungdomsgjeng på østkanten i Oslo. Store deler av hans omgangskrets besto av personer med utenlandsk opprinnelse. I 2009 var det også kjent for politiet at mannen regelmessig brukte narkotika.

Bekymringene om mannens radikalisering ble formidlet til politiet i 2012 av familien selv. De var svært bekymret for mannens endring i oppførsel. Han låste seg inne på rommet sitt og brukte store deler av tiden på lese og se på ekstremistisk materiale. I følge mannens mor var han mye innom nettsteder som forkynner ekstrem islam. I tillegg brukte mannen mye tid på å se voldsvideoer. I følge familien har han ikke jobbet eller gått på skole siden 2009.

Opplysninger tilsa at mannen var mye i en moské på Grønland og vennekretsen hans var ukjent for familien.

I august 2014 reiste mannen ut av Norge, rett etter økningen av terrorberedskapen i landet.¹² Mannen reiste til Storbritannia. Myndighetene fryktet at han ville reise til Syria som fremmedkriger. Kort tid før mannen reiste ut av landet ble han kontrollert av en politipatrulje utenfor Utenriksdepartementet i Oslo. Under kontrollen uttrykte mannen sin misnøye rundt fokuset på muslimene under terrorberedskapen. Mannen mente blant annet at Vesten ønsket å undertrykke muslimene.

12.5 Mann 25 år

Dette er en mann på 25 år, født og oppvokst på Østlandet. Han er etnisk norsk og har også sine skilte foreldre bosatt i samme fylke. Mannen har vært aktiv fotballspiller i Norge, før han la opp i 2011. Siden har det vært til og fra med fotballen.

Politiet besitter opplysninger om at mannen konverterte til islam, men tidspunkt for dette er foreløpig ukjent. Det finnes også opplysninger om at mannen giftet seg i Etiopia med en etiopisk kvinne. I følge bekymringene skal mannen trolig ha reist til Etiopia og deretter videre til Syria. Dette var kjent for familien og de skal ha hatt kontakt med mannen gjennom e-post mens han var bortreist. Politiet besitter også opplysninger om at mannen skal ha benyttet samme reiserute som en annen ekstrem konvertitt fra samme fylke. Mannen var en periode etterlyst i Norge på grunn av sin antatte deltakelse som fremmedkriger i Syria.

12.6 Mann 27 år

Dette er en 27 år gammel etnisk norsk mann som konverterte til islam i 2013. Kort tid etter konverteringen begynte han å ytre seg på en måte som ble oppfattet som ekstrem. Til familiens store overraskelse reiste konvertitten høsten 2014 til Syria via Tyrkia for å kjempe med IS. Det som først fremsto som usikre rykter for familien, ble senere bekreftet av konvertitten selv. Allerede vinteren 2014 skal han ha befunnet seg i Raqqa i Syria.

I motsetning til flere av de andre konvertittene i utvalget, er det ingen informasjon om at denne konvertitten har vært tilknyttet ekstremistmiljøer på Østlandet, selv om det menes at

---

¹² PST's trusselvurdering juli 2014 om at elementer fra IS i Syria hadde planer om å utføre terror på norsk jord.

han tiden før utreisen til Syria var mye i Oslo. I tillegg har bekjente fortalt at mannen tidligere har oppholdt seg periodevis i et nordafrikansk land.

Enkelte av hans tidligere venner mente at konvertitten var lettpåvirkelig. Han var heller ikke særlig glad i skolen, og de er usikre på om han i det hele tatt fullførte videregående skole. Han skal etter alt å dømme ha blitt påvirket og radikalisert av kjæresten og endringene skal ha vært merkbare. På kort tid skal konvertitten ha endret sin livstil drastisk. Han ba fem ganger om dagen og spiste ikke lenger svinekjøtt. Likevel var ikke konvertitten kjent for det muslimske trossamfunnet i hjemkommunen. I februar 2015 kom nyheten om at mannen trolig var blitt drept i kamphandlinger i Syria.

12.7 Mann 24 år

Dette er en 24 år gammel etnisk norsk mann som var født og oppvokst på Østlandet. Den siste tiden bodde han i nærheten av hovedstaden. Mannen har flere halvsøsken som er både eldre og yngre enn han selv. Hans far døde da mannen gikk på barneskole, mens mor fortsatt er bosatt i hjemkommunen. I følge mannens familie konverterte han til islam i mai 2013. Radikaliseringen skjedde gradvis, men forholdsvis raskt. Mannen tok stadig større avstand fra Norge og norsk kultur. Bursdager og jul var ikke noe han feiret lenger.

Konvertitten ble omtalt som snill og god, og at han knapt kunne gjøre noen noe vondt. Politiets registre derimot viser en annen side av mannen. I følge registrene har mannens oppvekst vært preget av rus og kriminalitet. Han er godt kjent av politiet for diverse lovbrudd. For eksempel ble mannen i begynnelsen av 2012 pågrepet for ran av en forretning i Oslo. Hendelsen fant sted på morgenen i ruset tilstand. For dette forholdet ble mannen i september 2013 dømt til 400-timers samfunnsstraff i Oslo Tingrett.

Konvertitten viste tilknytning til den ekstreme islamistgruppa «Profetens Ummah» og dets medlemmer ved flere anledninger. I begynnelsen av august 2014 ble mannen kontrollert av politiet i Oslo, da han og flere medlemmer fra «Profetens Ummah» delte ut flyveblader til forbipasserende et sted sentralt i Oslo. Han engasjerte seg også i Syriakonflikten, og bidro med å samle inn penger. Engasjementet besto også i å vise sympati for terrorgruppen IS via sosiale medier.

Under rettsaken i Oslo tingrett hvor han var mistenkt for ovennevnte ran, kom mannen i tradisjonelle muslimske klær og hadde anlagt skjegg. Mannen bekreftet sin nye tro overfor dommerne i Tingretten og mente at den kriminelle fortiden var historie. Oktober 2014 ble det kjent at mannen fant veien til Syria, og det ble antatt at han knyttet seg til IS. Senere opplysninger bekreftet at han hadde oppholdt seg i IS- kontrollerte områder, hvor han hadde mottatt våpentrening.

12.8 Mann 23 år

Dette er en 23 år gammel mann med norsk far og mor av utenlandsk opprinnelse. Han er født og oppvokst i en liten by utenfor hovedstaden. Faren hans døde allerede da mannen var i ung alder, mens mor fortsatt er bosatt i hjemkommunen. Han konverterte til islam i 2012 og tok et arabisk fornavn. Han er kjent av politiet fra diverse straffesaker.

Politiet besitter informasjon om at konvertitten er i Syria. Han skal ha reist dit vinteren 2014. Før han reiste skal han ifølge media vært involvert i et islamistmiljø på Østlandet. Det finnes også opplysninger om at mannen skal ha deltatt i krigshandlinger. Han skal ha vært aktivt involvert da IS tok over byen Azaz nær den syrisk-tyrkiske grensen. Mannen er aktiv bruker av sosiale medier. I februar 2014 skrev mannen på sin egen Facebook-side at han deltok i krig sammen med IS. I tillegg dukket det opp flere bilder på hans profil sammen med andre stridende i Syria. Mannen poserte med våpen på flere av bildene. I tillegg til å ha fremsatt trusler mot norske myndighetspersoner, har han også sendt drapstrusler til en sjiamuslimsk forening i Norge.

Mannen fryktes å være blant de med mest operativ kamperfaring blant fremmedkrigerne. Frykten for hans operative kapasitet ble ytterligere forsterket da norsk media i februar 2015 kunne avsløre at han nå hadde mottatt ytterligere spesialtrening hos terrorgruppa IS. Det foreligger også opplysninger om at mannen giftet seg i Syria. På bakgrunn av mannens terrorrelaterte aktiviteter har PST terrorsiktet mannen og fryst midlene hans i perioder.

12.9 Mann 24 år

Dette er en 24 år gammel etnisk norsk mann som har sin oppvekst fra en småby i nærheten av hovedstaden. Han har to andre søsken samt to halvsøsken. Foreldrene til mannen er

begge døde. I følge opplysninger fra personer i mannens omgangskrets bodde han flere år i fosterhjem. Som 16-åring flyttet han på hybel og kom etter hvert i kontakt med kriminelle. Etter å ha blitt kjent med ei muslimsk jente, skal han ha konvertert til islam i 2011. De første tegnene til radikaliseringskom gjennom innlegg på hans Facebook-side, hvor mannen var svært USA-kritisk.

Politiet mottok sommeren 2013 en uformell savnetmelding, hvor det forelå opplysninger om at mannen hadde konvertert til islam og at han hadde kommet i kontakt med et somalisk miljø i hovedstaden. Savnetmeldingen inneholdt blant annet opplysninger om at mannen hadde reist til Syria. Dette viste seg å være riktig. Konvertitten hadde reist til Syria sammen med to andre personer i mars 2013. Det er usikkerhet knyttet til hvorfor konvertitten dro til Syria. Mens enkelte av hans tidligere venner spekulerer i om det kan ha vært på grunn av bruddet med kjæresten, mente andre at han kan ha oppsøkt Syria for å få utløp for aggresjon og sinne.

I mai 2013 kontaktet mannen en bekjent, hvor han opplyste at han på dette tidspunktet befant seg i Tyrkia. Noe tid senere kontaktet han en annen nærstående person via sosiale medier, hvor han opplyste at han befant seg i Syria og at han hadde det bra. Konvertitten hadde lenge en åpen Facebook-profil og la ikke skjul på hva han bedrev. Som for eksempel da han la ut bilder av militært utstyr som irakiske soldater forlot da IS stormet innover i landet. I følge PST, er det bekreftet at mannen kjemper i rekkene til IS. Det er også kjent at han i tiden før utreise hadde tilknytninger til islamistgruppa «Profetens Ummah» i Oslo. Mannen er ellers godt kjent av politiet for diverse kriminelle forhold.

12.10 Mann 31 år

Konvertitten er født og oppvokst på et lite sted i Midt-Norge. Han er etnisk norsk og konverterte til islam i midten av 2014. Kun få måneder senere mottok politiet de første bekymringene om konvertittens merkbare forandring. Han hadde endret personlighet og sympatiserte med IS. Vinteren 2014 ble det kjent at konvertitten hadde funnet veien til Syria via Tyrkia og knyttet seg til terrorgruppa. Han tok selv kontakt med tidligere bekjente og fortalte dem om sin tilstedeværelse i det krigsherjede landet. Konvertitten meddelte også hvilke operasjoner han skulle være med på sammen med sine «brødre» fra IS. Konvertitten

skal ha vært god venn med en annen konvertitt fra samme område, som også reiste til Syria. Enkelte går langt i å antyde at 31-åringen har blitt påvirket av denne kameraten.

Konvertitten har blitt beskrevet som en «vanlig» gutt av tidligere bekjente, samtidig som enkelte beskrev han som sint og asosial. Han skal ha vært arbeidsledig over en lengre periode. Etter et arbeidsforhold i 2008 for et malerfirma, skal han i praksis ha vært utenfor arbeidsmarkedet og ble en periode trygdet av NAV.

Konvertitten skal ha hatt problemer med autoriteter og er kjent av politiet for diverse lovbrudd. Mye motgang i livet har gjort det vanskelig for konvertitten å komme tilbake til samfunnet. I følge ei venninne, har konvertitten sympatisert med IS lenge før utreisen. 31-åringen mente blant annet at medias fokus på IS var farget av sionister i USA. I følge han selv var grusomhetene IS bedrev, kun anti-propaganda. Det finnes også opplysninger om at konvertitten var tilknyttet helsevesenet og fikk behandling for rusavhengighet. 31-åringens reise til Syria og IS, fremsto for mange som en impulshandling uten forutgående planlegging. Det var heller ingenting som tydet på at konvertitten hadde vært i kontakt med ekstreme islamister på Østlandet.

13 Hvem er konvertittene?

Studiens konvertitter har mange likhetstrekk seg imellom. Det første er at utvalget for det meste består av menn i 20-årene. Snittalderen for gruppen ligger på ca. 26 år. For det andre, er de aller fleste født og oppvokst på Østlandet. Byer og små tettsteder rundt Oslo utmerker seg spesielt. De fleste har etnisk norsk bakgrunn, mens noen av konvertittene har en eller begge foreldre med utenlandsk opprinnelse. Flere av konvertittene i utvalget har ifølge folkeregisteret mange adresseendringer før fylte 18 år. Dette har stort sett dreid seg om flytting internt i deres respektive kommuner/fylker. Selv om flyttingen har skjedd innenfor små avstander, kan det likevel si noe om stabiliteten på oppvekstvilkårene til konvertittene. Rotløsheten, med stadig nye omgivelser kan ha gitt konvertittene en ekstra belastning. Vi skal nå ta en nærmere kikk på hvem konvertittene er. Med tanke på anonymisering vil rekkefølgen på utvalget variere i framstillingen av data.

13.1 Konvertittenes alder

Utvalg	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	Gj.snitt
Alder	22	25	24	24	24	23	27	31	36	25	26,1

Tabell 1: Data er hentet fra det sentrale Folkeregisteret. Tabellen viser fylte år ved utgangen av kalenderåret 2014. *Median*: 23,5 år

Alison Pargeters (2006) studie av vestlige konvertitter til ekstrem islamisme utledet at konverteringsfenomenet primært omfattet menn og at majoriteten av disse konverterte til islam i slutten av tenårene eller i begynnelsen av 20-årene. I likhet med dette funnet er også utvalget i denne studien hovedsakelig menn i begynnelsen av 20-årene, med noen få unntak. Rotløsheten med unormal flyttemønster som nevnt over, kan ha sin forklaring i at en høy andel av konvertittene ser ut til å komme fra hjem hvor foreldre ikke bor sammen på grunn av skilsmisse. Flere av konvertittene har trolig flyttet sammen med nye familier med en ny stefar eller stemor. Dette har medført at konvertittene etter hvert har fått flere halvsøsken. På tross av konvertittenes lave alder, har flere mistet far eller mor tidlig i livet. Enkelte har mistet begge foreldrene. I hvilken grad dette har påvirket konvertittene er vanskelig å si, men det er ikke ubetydelig forekomst av dødsfall blant foreldrene. Totalt utgjør dette en fjerdedel. Slike familiære utfordringer har medført at enkelte av konvertittene har vokst opp i fosterhjem og noen har følgelig vært fulgt opp av barnevernet.

13.2 Kjernefamilien

Utvalg	Antall søsken	Nummer i søskenflokk	Mor	Far
X1	1+2*	1	Skilt	Død
X2	3	2	Skilt	Skilt
X3	1+5*	4	Skilt	Død
X4	3	1	Skilt	Skilt
X5	3	3	Gift	Gift
X6	1+1*	2	Enke	Død
X7	4	1	Ugift	Skilt
X8	2+1*	1	Skilt	Skilt
X9	3	3	Skilt	Skilt
X10	3+2*	3	Død	Død

Tabell 2: Data hentet fra det sentrale Folkeregistret pr. september 2014

* Halvsøsken og/eller ste-søsken

Flere av konvertittene har enten søsken, halvsøsken eller ste-søsken. I noen tilfeller er det usikkerhet knyttet til om disse har vokst opp sammen på grunn av store aldersforskjeller. Det er ingen tydelige tegn på at konvertittenes plassering i søskenflokk har spilt noen avgjørende rolle i forbindelse med radikaleringen.

I tillegg til opplysninger om familieforhold er også andre sosiale tilknytninger interessante, som for eksempel kjærlighetsforhold. Data som er framstilt i tabell 3 er basert på opplysninger fra Folkeregistret, opplysninger som konvertittene selv har delt via sosiale medier og rapportering i mediene. Med kjærlighetsforhold legger jeg til grunn ekteskap og kjæresteforhold. Ekteskap må her forstås i en bredere kulturell kontekst. I noen av tilfellene viser det seg at ekteskap er inngått etter islamsk tradisjon, som ikke har medført endringer i personenes status som gift/ugift hos Folkeregistret. Derfor vil heller ikke barn født gjennom et slikt ekteskap nødvendigvis ha begge foreldrene registrert i offentlige registre.

Et flertall av utvalget er eller har vært i konfliktområder som Syria og Irak. Opplysninger fra media har vist at flere av disse fremmedkrigerne har giftet seg under utenlandsoppholdet. Også hos politiet finnes det opplysninger om at enkelte har giftet seg under opphold i for eksempel Syria. Kombinasjonen av data fra Folkeregistret, sosiale medier og andre politiregistre varierer fra person til person. Likevel gir disse data ny og unik innsikt når de samordnes på denne måten. Summen av data gir et bredere bilde omkring forhold som ellers er vanskelig tilgjengelig for forskning.

13.3 Familieforhold

Utvalg	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10
Ektefelle/kjæreste.	Ukjent	Ja	Ja	Ukjent	Ja	Ja	Ja	Ukjent	Ja	Ja
Barn					Ja				Ja	

Tabell 3: Data for denne tabellen er hovedsakelig hentet fra åpne kilder som sosiale medier og det sentrale Folkeregisteret. I noen tilfeller har også opplysninger fra politiregistre blitt benyttet.

Kartleggingen av personlige forhold som kjæreste/ektefelle for utvalget er på ingen måte utfyllende, ettersom kildene ikke gir noe helhetlig bilde av personlige forhold. Dessuten kan ikke opplysninger som kommer fra sosiale medier og massemedia alltid verifiseres som sanne. Det er ikke et mål for denne studien å gå i dybden på dette området, men likevel gir informasjon omkring personlige relasjoner noen holdepunkter for å kunne si om konvertittene har levd et fullstendig tilbaketrukket liv eller om de har hatt personer i livet som kan ha hatt påvirkning i positiv- eller negativ retning.

Om konvertittene lykkes eller mislykkes sosialt kan også være avgjørende i forhold til deres veivalg. For eksempel finnes det opplysninger om at en av konvertittene i dette utvalget tok bruddet med kjæresten så tungt, at det i seg selv kan ha vært en medvirkende årsak til hans reise til Syria. Nærmere journalistundersøkelser av radikalisererte personer som har reist fra Norge til krigsherjede Syria, viser mislykket kjærlighet som et hyppig fenomen (Zaman 2015). På den andre siden finnes det også teorier om at en av veiene til radikalisering for konvertitter, er nettopp gjennom kjærligheten, ved at konvertittene påvirkes av kjæresten eller dens nærstående personer (McCauley and Moskalenko 2011). Derfor blir selv en mangelfull oversikt en verdifull indikator og brikke i puslespillet.

13.4 Navneendring

Konvertittenes konvertering og radikalisering står i sterk kontrast til deres tidligere livsførsel. Familie og venner har i noen tilfeller vist stor misnøye og tatt avstand fra enkelte av konvertittene. Paradoksalt nok har kanskje slike forhold gjort det enklere for dem å bryte med sine tidligere liv (Acharki 2015). Et tegn på brudd med sin tidligere identitet kan være navneendring. Noen av konvertittene har søkt og fått godkjent navneendring hos Folkeregisteret, mens andre nøyer seg med aliasnavn i sin omgangskrets og på sosiale medier.

Utvalg	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	Sum
Formelt navnebytte	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	3
Alias navn					Ja				Ja	Ja	3

Tabell 4: Opplysningene om formelt navnebytte er hentet fra det sentrale Folkeregisteret per september 2014. Aliasnavn som konvertittene selv bruker, er hovedsakelig hentet fra åpne kilder.

At det foretas navneendring i forbindelse med konvertering er ikke et ukjent fenomen. Ofte gjøres dette for å vise tilhørighet til sin nye religion (Karagiannis 2012, s. 102). Derfor er ikke navneendringen alene en god indikator på radikaliserings, men likevel må dette sees i sammenheng med den totale utviklingen, hvor konvertittene bevisst eller ubevisst løsriver seg fra sin tidligere identitet og livsførsel. I tillegg har studier vist at konvertitter har en tendens til å endre sin identitet i ren sympati med de mindre privilegerte og undertrykte (Pargeter 2006, s.22).

Andre forhold som utdanning og arbeidsforhold kan også være med på å kaste lys over hvordan konvertittene har forholdt seg til samfunnet ellers. Denne undersøkelsen har ikke vært i stand til å kartlegge konvertittenes utdanningsveier fullstendig, men gjennom åpne kilder kan man med en viss tyngde si at flere av konvertittene har vært marginaliserte i skolesammenheng (Aardal and Svendsen 2014, Alsén 2014). Ikke ulikt mønstre observert i andre land, preges også dette utvalget av skoletapere (Pargeter 2006, s. 21).

Flere har hatt løs tilknytning til skolen. Noen få har forsøkt seg på yrkesfaglige retninger på videregående nivå, uten å lykkes. I slutten av 2014 forsøkte NRK å kartlegge 45 kjente fremmedkrigere fra Norge i forbindelse med Syria-konflikten. Formålet med kartleggingen var å finne fellesnevner for fremmedkrigere. I NRK sitt utvalg var sju personer etnisk norske konvertitter. Det som kjennetegnet disse var at ingen hadde fullført videregående skole (Aardal and Svendsen 2014). Dette har naturligvis gjort konvertittene mindre attraktive på arbeidsmarkedet.

13.5 Deltakelse i arbeidslivet

Tross fraværet av utdanning har konvertittene hatt ulike strøjobber hos diverse arbeidsgivere. Det gjennomgående er at de har tatt del i arbeidslivet gjennom korte arbeidsforhold. I noen tilfeller har konvertittene hatt flere arbeidsforhold hos én og samme arbeidsgiver, og få ser ut til å ha vært ansatt permanent over en lengre tid (Tommelstad,

Hopperstad et al. 2014). Slike kortvarige ansettelsesforhold har for flere av konvertittene gått hånd i hånd med kriminalitet.

Koblingen mellom manglende utdanning og kriminalitet er også et kjent fenomen blant konvertitter i utlandet (Pargeter 2006). Konvertittenes deltakelse i arbeidslivet, stemmer godt overens med det totale etterretningsbildet PST besitter av ekstreme islamister i Norge. Konvertittene gjenspeiler det store flertallet ekstremister, som også inkluderer ikke-konvertitter. Selv om funn gjort i studier fra utlandet har pekt i retningen av at radikalisererte personer har høyere utdanning, er det motsatte tilfelle for norske ekstremister (Stokke and Winther 2015a).

13.6 Kriminalitet

Utvalg	Fornærmet	Vitne/savnet	Mistenkt	Siktet	Domfelt
X1	1	1	3	3	1
X2			2		
X3	2	1	12	23	8
X4	1	2		9	
X5	2		7	7	
X6			1	13	1
X7	2	2	4	14	1
X8	3	3	11	11	1
X9		2		1	
X10	2	16	8	26	34
SUM	13	27	48	107	46

Tabell 6: Dataene for denne tabellen er hentet fra STRASAK i utgangen av 2014 og viser antallet ganger konvertittene har vært involvert i straffesaker. Inndelingen viser hvilken status konvertittene har hatt.

Konvertittene er godt representert i kriminalitetsstatistikken. Noen er hyppigere representert enn andre. De juridiske termene fornærmet, mistenkt, siktet og så videre er konvertittenes status i ulike straffesaker som er registrert hos politiet. De ulike statusene vil gi ulike rettigheter i straffesaksprosessen. En domfellelse vil ikke nødvendigvis skje hver gang det begås en forbrytelse. Domfellelse hos en domstol kan være basert på flere straffesaker som har blitt ført samtidig.

Spekteret av kriminalitetsforholdene i tabell 7 viser hvordan antall straffesaker fordeler seg på ulike strafferettslige områder. Flere av forholdene konvertittene har blitt siktet for, har for eksempel blitt avgjort på lavest mulig nivå hos påtalemyndigheten, ved at den siktede

ilegges et forelegg/bot av politiet. I narkotikarelaterte saker med mindre kvantum narkotika, er slik praksis normal.

Utvalg	Vinning	Grov vinning	Narkotika	Vold	*Annen krim.
X1	1		2	2	2
X2				1	1
X3	7	6	11	11	12
X4	2		6		3
X5	5	3		3	3
X6			10	1	5
X7	3	2	7	2	5
X8	3	3	1	2	16
X9					1
X10	8	39	1	3	18
Sum	29	53	38	25	66

Tabell 7: Dataene er hentet fra STRASAK august 2014 og inneholder kun forhold hvor konvertittene er mistenkt, siktet eller domfelt. * Annen kriminalitet-kategorien inneholder også meldinger hvor konvertittene er meldt savnet eller er mistenkt for å ha deltatt i en terrororganisasjon som fremmedkriger. Andre forhold kan være brudd på Vegtrafikkloven.

Straffesaker hvor det kjøpes, selges eller oppbevares narkotika, er forhold som forekommer hos over halvparten av konvertittene i utvalget. Ved tolkingen av tabellene som omhandler kriminalitet er det viktig å ha i mente at tallene representerer kun den oppdagede og registrerte kriminaliteten. Når noen av konvertittene har et langt rulleblad vil det med stor sannsynlighet være kriminelle forhold i tillegg, som ikke er blitt oppdaget. Derfor er det rimelig å anta at det finnes mørketall på dette området.

Oppsummert gir statistikken rundt konvertittenes kriminelle aktiviteter, deres familiebakgrunn preget av unormalt hyppig flytting, dødsfall av nærstående personer og manglende skoleprestasjoner, basis for kunne å omtale oppveksten som vanskelig. Spørsmålet er om denne bakgrunnen kan ha en springbrett-effekt inn i radikaliseringssporet.

13.7 Ekspressradikalisering?

I følge PSTs analysesjef John Fitje Hoffmann kan radikalisering av konvertitter i noen tilfeller skje svært raskt (Wergeland, Svendsen et al. 2013). Det kan være snakk om noen måneder, hvor en fra å være en "normal person" blir radikal islamist. I enkelte tilfeller har det dreid seg om noen få uker (Akerhaug 2014c). De radikaliserede konvertittene har på ett eller annet

tidspunkt konvertert til islam. Selv om denne markeringen ikke er høytidelig og ikke krever enorm involvering fra personer i omgangskretsen, innebærer det en erkjennelse av å tilhøre et nytt fellesskap med nye verdier. Uavhengig av hvilken retning det konverteres til innen islam, legges det ofte vekt på forskjellen mellom troende og ikke troende. En slik «oss» og «dem»- tankegang skaper ytterligere avstand til det samfunnet man tidligere har tilhørt (Roald 2012, s. 350).

Hvorvidt konverteringen kommer før eller underveis i radikaliseringsprosessen avhenger av kontekst. For eksempel når en person konverterer til islam i forbindelse med ekteskap, er primærintensjonen å leve med den du er glad i. I forskningslitteraturen har veien til radikaliseringen gjennom kjærlighetsforhold blitt omtalt som «the power of love». Denne teorien sikter til at man etter konvertering i forbindelse med ekteskap ofte er sårbar for innflytelse fra nærstående personer (McCauley and Moskalenko 2011). To av konvertittene i dette utvalget fant veien til islam gjennom kjærligheten, og kort tid etterpå var de begge blitt ekstreme islamister. Det vil ikke være usannsynlig at påvirkninger fra nærstående personer kan ha utløst radikaliseringen. Særlig i ett av disse tilfellene fremstår påvirkningene fra kjæresten å ha vært avgjørende for konvertittens veivalg.

Konvertittene består for det meste av unge menn i 25-årsalderen. De fleste kommer fra et belastet hjem hvor oppveksten har vært preget av ustabilitet. Slik vi har sett har de også hatt hyppig kontakt med politiet og bidratt i kriminalitetsstatistikken. Når personer med en slik ballast velger å konvertere til islam, kan dette være en protest mot familien eller storsamfunnet, fordi radikal islam i Vesten blir ansett for å være i opposisjon. Dette gjenspeiles gjerne gjennom konvertittenes verbale aggressivitet i det offentlig rom.

Også personer med tilhørighet til minoritetsgrupper som hevder seg diskriminert kan lettere tiltrekkes av radikal islam, slik kriminelle søker tilflukt i religionen (Roy 2004). Av totalt ti konvertitter er det kun én som har begge foreldre med ikke-vestlig bakgrunn. Ytterligere to andre har enten mor eller far født i et ikke-vestlig land. Ut ifra det relative fraværet av eksempler på konvertitter med ikke-vestlig bakgrunn, ser ikke diskriminering på grunn av etnisitet ut til å ha vært en sentral faktor i radikaliseringen. Det kan likevel ikke utelukkes at opplevd urettferdighet eller diskriminering av andre ikke-vestlige personer i omgangskretsen kan ha påvirket konvertittene.

Eksakt tidfesting av konverteringstidspunktet for den enkelte er ingen enkel oppgave. Likevel har informasjonen fra politiregistrene gjort det mulig å tegne et bilde av når konverteringen trolig har funnet sted. Politioperativt system (PO), hvor enkelte av konvertittene selv har fortalt politiet om sin konvertering, gir førstehåndsinformasjon på dette området. Faktorer som tid for navneendring hos Folkeregisteret er også en indikator. I andre tilfeller har også familie og bekjente gitt politiet opplysninger om bekymringsverdig utvikling. Summen av denne informasjonen kan være nyttig når opplysningene sees opp mot konvertittenes radikaliserings i form av ytringer eller synlige forandringer.

Utvalg	Konvertert i	Reiser til Syria e.l.
X1	Ukjent	2013
X2	2009	2012
X3	2013	2014
X4	2013	2014
X5	2014	2014
X6	2012	
X7	2010	
X8	2012	2014
X9	2008	2011
X10	2011	2013

Tabell 8: Data for denne tabellen er hentet fra åpne kilder, samt politiregistre.

I de fleste tilfellene ser det ut til å ha tatt et sted mellom ett og to år fra personer i utvalget konverterer, til de har blitt ansett som ekstreme islamister. Mens enkelte radikaliseres enda raskere. For eksempel hadde en av konvertittene i utvalget vært muslim i overkant av ett år før han reiste som fremmedkriger til Syria. En annen konverterte og reiste til Syria løpet av et halvt år.

Et gjennomgående tema er at mange av konvertittene har vært aktive kriminelle i form av vinnings- eller narkotikarelatert kriminalitet i tiden før konvertering. Dette har naturligvis medført bekymring omkring deres utvikling blant familie og hos offentlige etater. Ofte har konvertittene en så ekstrem fremtoning i offentligheten, etter konverteringen at de også har pådratt seg sikkerhetstjenestenes oppmerksomhet. En mulig forklaring på dette, kan være at flere av konvertittene har tilhørt samme omgangskrets som andre kjente islamister. Derfor er det ikke utenkelig at radikaliserings i form av hat mot samfunnet kan ha startet på et tidligere tidspunkt, snarere enn etter konverteringen. Det er heller ikke usannsynlig at deres

kriminelle løpebane via bekjentskapsnettverket, har hatt en glidende overgang og overlappet med radikal islam. Konverteringen til islam i denne sammenhengen kan derfor fungere som en ytterligere bekreftelse på tilhørighet og vennskap til omgangskretsen.

Opplevd urettferdighet og motstand i form av ustabil oppvekst og politiets håndheving av kriminalitet, har gjort at flere av konvertittene har hatt et anstrengt forhold til autoriteter. Generelt har det blitt utvist liten tillit til samfunnet. En slik vinkling på radikaliseringsprosessen til konvertittene krever naturligvis større informasjonstilfang av primærkilder. Avhørsdokumenter fra det ordinære politiets etterforskning ville muligens belyst dette fenomenet ytterligere. Manglende tillit og hat mot samfunnet har også ført til at enkelte konvertitter retter til dels retter skarp kritikk mot Norge og myndighetspersoner. Ofte gjøres dette i sammenheng med at konvertittene befinner seg i Syria, som fremmedkrigere.

13.8 Deltakelse som fremmedkrigere

«Det var relativt lite fokus på muslimsk fremmedkrigervirksomhet i Europa før terroraksjonene i Madrid og London i 2004 og 2005. Begge angrepene involverte gjerningspersoner som hadde trent med islamister i utlandet, og var derfor en vekker med hensyn til den mulige terrorfaren som fremmedkrigerne kunne representere» (Lia and Nesser 2014a, s. 403).

Siden borgerkrigen brøt ut i Syria 2011 har fokuset på såkalte fremmedkrigere fra Vesten vært enormt. Også Norge har utmerket seg tallmessig ved at omkring 70 personer har reist til blant annet Syria og Irak. I disse landene har den ekstreme terrorgruppa ISIL (senere IS) tatt imot islamister fra Vesten, også nordmenn (Doksheim 2014). Trolig er mørketallene rundt antall utreiste fra Norge store. I følge amerikansk etterretning har IS en militær styrke på cirka. 31 000 mann, hvorav så mye som 20 000 skal være utenlandske krigere fra 90 forskjellige land. Rundt 3 400 personer antas å være fra vestlige land (Langørger, Rasmussen et al. 2015b). Folketallet tatt i betraktning, er antallet nordmenn som forlater Norge veldig stort. Frykten for at fremmedkrigere skal tilegne seg operative kunnskaper fra aktiv strid og senere bruke dette i sine respektive land har vært et tema hos både PST (Gustavsen and

Widerøe 2013, Jahanbakhsh and Bakkeli 2013) og E-tjenesten¹³ (E) (Krokvjord and Hansen 2014e).

Nettopp dette ble vi vitne til i mai 2014, da en 29 år gammel fransk mann med tidligere opphold hos IS i Syria gikk til angrep på uskyldige mennesker med automatvåpen på det jødiske museet i Brussel. Episoden endte tragisk med totalt tre drepte (Winsnes 2014). I januar 2015 skjedde det på nytt. Denne gangen i Frankrike, hvor to brødre sammen med en tredjeperson først gikk til angrep på redaksjonen i satiremagasinet Charlie Hebdo, for så å ta gisler på to ulike steder under flukten et par dager senere. Totalt 17 uskyldige mennesker måtte bøte med livet under disse terroraksjonene. Under søket etter gjerningsmennene viste det seg at den eldste av brødrene hadde tilbrakt tid i Jemen og hvor han hadde fått trening fra al-Qaidas lokalavdeling i landet (Sæbø 2015). I samme område og tidsrom skal en av konvertittene i mitt utvalg ha mottatt trening fra samme terrorgruppe (Krokvjord 2015d).

På tross av trusselspotensialet er det i et radikaliseringsperspektiv viktig å tolke deltakelsen som fremmedkriger i lys av den opprinnelige konteksten. Syrias inhumane maktmisbruk mot sivilbefolkningen i 2011 og 2012 skapte avsky i store deler av verden. Mens det internasjonale samfunnet viste manglende evne til å gripe inn, ble det rapportert om ekstreme overgrep og bruk av kjemiske våpen fra regimet mot sivile. Lidelsene spredte seg raskt på sosiale medier. Derfor ble syriske opprørere i starten beundret, og norsk deltakelse i Syriakonflikten ble ikke betraktet som et uttalt onde. Terskelen for å reise til Syria som fremmedkriger ble senket ved at overgangen mellom hjelpearbeid og militær innsats var flytende, og de to aktivitetene ble betraktet som to sider av samme sak (Lia and Nesser 2014a, s. 410). Det er opp mot dette bakteppet at opprørsgrupper tiltrakk seg frivillige krigere fra andre steder i verden som ville bidra til å kjempe mot Assad-regimet.

Men rivaliseringen opprørsgruppene seg imellom skapte imidlertid rom for at radikale krefter kunne vokse fritt, og at al-Qaidas avdeling i Irak omorganiserte seg til den brutale, sekteriske opprørs- og terrorgruppa vi i dag kjenner som IS. Gruppa erklærte et kalifat på

---

¹³ Etterretningstjenesten (E-tjenesten) er Norges utenlandsetterretningstjeneste. Ut fra lov om Etterretningstjeneste, er blant annet internasjonal terrorisme ett av fokusområdene for virksomheten PST (2013a). Trusler og sårbarheter 2013: samordnet vurdering fra E-tjenesten, NSM og PST, Departementenes servicesenter: 15 s.

syrisk og irakisk jord i konkurranse og opposisjon til det sentrale al-Qaida sine støttespillere i konfliktområdet. Den fysiske og ideologiske krigføringen fra opprørsgruppene som opprinnelig var rettet mot Bashar al-Assads regime fikk også et tydelig anti-vestlig tilsnitt.

Den nye aggressive retorikken til opprørsgruppene ser ut til å ha hatt innflytelse på «nye» fremmedkrigere. Fremmedkrigere som tidligere reiste for å hjelpe og beskytte sivilbefolkningen i Syria, ser nå ut til å ha blitt erstattet av radikale personer som ønsker støtte IS i deres visjon om å opprette et kalifat. Det er i denne kategorien at flere av konvertittene i utvalget er representert. Fra å være opposisjonelle hjemme i Norge og gjennom ekstremistiske grupperinger, har de nå tatt steget videre som krigere for IS i Syria.

Totalt sju av personene i utvalget på ti, har vært i land som for eksempel Syria eller Irak. Hva disse personene har gjort i landene kan en ikke være 100 prosent sikker på. Pressen har ikke tilgang til IS' sitt område. Dette fordrer naturligvis at mye av informasjonen og bildene vi får fra IS-kontrollerte områder kommer fra IS selv, basert på og påvirket av deres verdensanskuelse. Noen av konvertittene har selv fortalt at de dro for å bidra humanitært, mens andre tilsynelatende har hatt en aktiv rolle i krigføringen. Konvertittene selv ser ikke på deltakelse i borgerkrig som noe umoralsk. Flere som først forsvarte sin tilstedeværelse i Syria med å henvise til de grusomme overgrepene til den syriske regjeringen, har med tiden snudd kritikken mot Vesten.

En av konvertittene forklarte overfor et familiemedlem at han ikke kunne sitte hjemme og se på at stadig nye overgrep ble begått mot kvinner og barn. Senere ble han selv en aktiv deltaker i IS, hvor han figurerte åpenlyst på sosiale medier i forbindelse med sin deltakelse i kamphandlingene i Syria og Irak. En annen konvertitt gikk fra å være pengeinnsamler hjemme i Norge for kvinner og barn i Syria, til å reise ned selv for slutte seg til IS.

«Det er uvisst hvorfor deltakelse i krigsherjede områder er overrepresentert blant konvertittene og deres motivasjoner kan være komplekse og sammensatte. For noen handler det mest om idealisme og solidaritet. For andre er ideologi og moralsk eller religiøs plikt framtrædende. Andre igjen dras mot konfliktområder på søken etter spenning, fellesskap eller anerkjennelse» (Lia and Nesser 2014a, s. 400).

Professor Kari Vogt ved Universitetet i Oslo mener at konvertitter kan føle et kall. IS ønsker en ny verdensorden, i protest mot Vesten. Da kan noen hjemme i Norge føle at de har noe å bidra med (Kilnes 2014). I tråd med radikaliseringssteoriene til Olivier Roy (Roy 2004) om hvordan ikke-vestlige annengenerasjonsungdommer som føler seg utstøtt av majoritetssamfunnet, og som heller ikke føler tilhørighet til foreldrenes kultur, skaper sitt eget levesett innenfor radikal islam som de kaller «Ummah». Noen av konvertittene i utvalget uttrykker sterkt fellesskap med og medfølelse for andre «lidende» muslimer verden over.

Konvertittene proklamerer at de kjemper på vegne av de undertrykte og kriger for rettferdighet. Førstehåndserfaring med forskjellige former for diskriminering og utelukkelse i vestlige land, reelt eller oppfattet, blir derfor sammenliknet med lidelsene til muslimer andre steder i verden. Et slikt verdensbilde styrker en oppfatning av et arrogant og overmodig Vesten, som konstant angriper og ydmyker muslimer rundt omkring i verden (Roy 2004). En av konvertittene som åpent har stått frem som fremmedkriger svarer krast på kritikken fra venner på sosiale medier og viser til angrepene som utføres av det norske militæret og NATO. Han spør om «undertrykkingen» de allierte bedriver er akseptabelt, og i samme åndedrag forsvarer han IS ved at terrorgruppa kjemper mot slik undertrykkelse. En annen konvertitt som også er bekreftet å være IS-kriger mener at kritikerne av IS bør frykte Allah og at det er med hans vilje at IS er blitt opprettet. Han hevder å kjempe mot de som undertrykker og mot de som har drept, torturert, fengslet hans «søsken» og voldtatt hans «søstre». Det er ikke uvanlig at konvertitter iklær seg en slik offerrolle basert på islams negative omdømme i Vesten og ofte er det blandet med sterke følelser, hvor lojalitet og «oss» og «dem» tankegang preger uttalelsene. I følge E-tjenestens trusselvurdering for 2015, er det økt frykt for at selv de uten erfaring som fremmedkrigere, kan operere alene på vegne av slike ideologiske overbevisninger, eller på oppfordring fra sitt kontaktnettverk til stede. Dette skaper en ny dimensjon på fremmedkrigervirksomheten (Etterretningstjenesten 2015).

14 Radikaliseringen

Det er ikke en enkel oppgave å sette fingeren på hvilke hendelser i livet og egne motivasjoner som har påvirket radikaliseringsprosessen til konvertittene. Likevel blir deler av den krevende og ofte problematiske oppveksten et uunngåelig tema. Sett i lys data som er fremstilt over, kan det med en viss tyngde sies at konvertittene har skilt seg ut på flere områder. For eksempel i form av ustabile familieforhold under oppveksten, deres involvering i kriminalitet, svake skoleprestasjoner og manglende deltakelse i arbeidslivet. For å forstå det komplekse bilde av elementer i konvertittenes radikaliseringsprosesser vil jeg benytte meg av ulike forklaringsnivåer. Aller først vil jeg starte med å se på individforklaringer (micro), deretter gruppeforklaringer (meso) og til slutt ytre påvirkningsfaktorer (macro).

14.1 Individforklaringer

Individnivået i forskningssammenheng legger vekt på interne kognitive prosesser hos et individ. Selv om disse prosessene er et resultat av eksterne opplevelser i livet, vil de likevel internaliseres og bli en del av individets personlighet. Psykoanalytiske og kognitive teorier hevder derfor at personer kan være predisponerte for å havne på radikaliseringsstien, heller enn at individer reagerer voldelig på grunn av en enkel hendelse (Victoroff 2009, s.11-18).

Oppvekst og familiesituasjon er vanskelige forhold å kartlegge. Etisk sett, vil det også by på en rekke utfordringer. Likevel kan studien basert på informasjonen fra for eksempel Folkeregisteret, vise til at flere av konvertittene har hatt utfordrende oppvekstvilkår. Biologiske foreldre er i de fleste tilfeller skilt og en fjerdedel av alle biologiske foreldre har gått bort. En naturlig følge av dette har vært at flere av konvertittene har vært nødt til å involvere seg i nye familier. Nye ste- og halvsøsken og steforeldre har vært gjennomgående for utvalget. Mange av konvertittene har som tidligere påpekt, en rekke adresseendringer før fylte 18 år. Selv om adresseendringer alene ikke er en god indikator på oppvekstvilkår, sier det likevel noe om konvertittenes lokale forankring.

Predisposisjon i forhold til ekstremisme kan også handle om hvilke erfaringer konvertittene har fra sin kriminelle fortid. Erfaringer gjennom kriminaliteten kan gjøre det lettere å skyve grensene ytterligere. Noen av konvertittene i utvalget er hyppig omhandlet i politiets

registre og har blitt oppfattet som voldelige og farlige. Enkelte har for eksempel vært tiltalt for ran, mens andre for skyting på åpen gate i Oslo. Voldsanmeldelser generelt rettet mot konvertittene er også gjennomgående. I hvilken grad deres voldelige fortid har gjort det lettere å involvere seg i ekstremisme er vanskelig å si, men sett i lys av tallene fra Strasak, kan vi ikke utelukke at tilbøyeligheten for å bedrive kriminalitet kan ha gjort konvertittene sårbare i radikaliseringsammenheng.

For eksempel mener Victoroff at spenningsøkende personligheter kan tiltrekkes av ekstremisme. Trening med våpen, lukkede møter og deltakelse i kamphandlinger blir ofte romantisert. For en spenningsøkende person tilfredsstillt militant islamisme begjæret om spenning og risiko (Victoroff 2009, s. 28). Det finnes eksempler på at flere av konvertittene nyter tilværelsene som fremmedkrigere. De har skrytt av forholdene i Syria og delt bilder av seg selv i militæret effekter og våpen på sosial medier. Opplevelsen av å lykkes i noe ser ut til å være viktig for enkelte.

I følge PST kan det å kjempe i Syria gi en type status, som vanligvis er knyttet utdanning og yrke, men som er mer forenlig med deres verdsett og verdensanskuelse (Alsén 2014). På tross av påkjenningene i form av ustabile familier og kriminell bakgrunn, kan ikke radikaliseringsfenomenet kun sees i lys av individets egne opplevelser. Det er mange som blir utsatt for de samme påvirkningene, men det er kun et fåtall som aktivt oppsøker, lar seg påvirke og deretter adopterer de ekstreme synspunktene (Jenkins 2010, s. 7). Neste forklaringsnivå blir derfor konvertittenes omgangskrets og tilknytning til ekstreme grupper.

14.2 Gruppeforklaringer

Forklaringer ut fra *gruppenivå*, fokuserer på hvilke krefter i omgivelsene til en person som påvirker eller tilrettelegger for radikaliseringsprosessen. Gruppeforklaringer omfatter flere teorier som legger vekt på at radikaliseringsprosessen kommer som følge av sosialisering. I for eksempel *Leaderless Jihad* hevder Marc Sageman (2008) derfor at radikaliseringsprosessen er snarere en kollektiv prosess enn individuell, hvor venner og bekjente radikaliserte hverandre, mens andre teorier legger spesiell vekt på lederskikkelser i gruppesosialiseringer (Nesser 2010).

Som nevnt innledningsvis i denne studien, er ekstrem islamisme i Norge et begrenset fenomen og flere av konvertittene tilhører samme ekstremistmiljø (Urstad 2014). Med

unntak av noen få, ser de fleste ut til å på en eller annen måte, være tilknyttet islamistgruppa «Profetens Ummah». Selv om flere av konvertittene er fra andre områder enn Oslo, har innflytelsen fra islamistgruppa gått gjennom andre lokale tilhengere (Hultgreen and Klungstveit 2014b). Dette har medført at flere av konvertittene har vært omgangsvenner med kjente islamister i Norge. Ut fra politiets registre er det tydelig at slike bekjenskaper ofte går langt tilbake i tid. Siden konvertitter ser ut til å bli radikalisert i samhandling med andre ikke-konvertitter, blir også det tredje og siste forklaringsnivået med ytre påvirkninger et viktig bidrag i denne studien.

14.3 Ytre påvirkningsfaktorer

Med ytre påvirkningsfaktorer legger jeg til grunn hendelser i lokalsamfunnet, storsamfunnet og nasjonal og internasjonal politikk. Dette må sees i sammenheng med en hel befolkning, minoritetsgruppe eller religiøse folkegrupper. Reell eller opplevd undertrykking av ulik art viser seg å være en av mange faktorer i radikaliseringen. Et eksempel på dette er «krigen mot terror», som følge av 11.septemberangrepene, har satt islamistisk terror på kartet og mistenkeliggjort muslimer generelt.

Langvarig krigføring i Afghanistan og deretter Irak, med avsløringer om tortur og mishandling av fanger, har skapt sinne og frustrasjon i den muslimske verden. Krigføringen og ydmykelsen av fangene har fyrt opp under konspirasjonen om at Vesten konstant undertrykket muslimer. En merkbar utvikling som følge av «krigen mot terror» var at det vokste frem en ny generasjon av europeiske jihadister, ledet an av unge radikale aktivister med langt mer hjemlig rotfeste enn tidligere (Lia and Nesser 2014a, s. 402). Væpnede konflikter har derfor i mange tilfeller vært den viktigste kilden til, og drivkraften for terror.

«Tradisjonelt har ikke Norge vært et terrormål. Men vi var med i krigen i Afghanistan og Irak, vi trykket Muhammed-karikaturene og vi er en nær alliert av USA. Derfor er Norge et utpekt terrormål for islamister i Syria», forklarte Jon Fitje Hoffmann fra PST (Skjetne 2014). Selv om en slik betraktningvinkel med ytre påvirkningsfaktorer ser ut til å ha større radikaliserende effekt på ikke-konvertitter (Victoroff 2009, Kleinmann 2012), kan den likevel gi oss svar på hvordan konvertittene påvirkes indirekte i samhandlingen med ikke-konvertittene.

Den norske islamistbevegelsen gjennom «Profetens Ummah» ble blant annet kjent gjennom en demonstrasjon utenfor USAs ambassade høsten 2012. Islamistgruppa demonstrerte mot den amerikanskproduserte filmen *Innocence of Muslims*, som hånet profeten Muhammed (Foss, Dragland et al. 2014a). Demonstrasjonen fikk en dreining hvor hatet mot USA og Vesten ble formidlet gjennom skarp ordbruk som forherliget vold. Blant annet ved hyllest til den tidligere lederen av al-Qaida, Osama bin Laden (Ibid). To av konvertittene i dette utvalget var til stede under denne demonstrasjonen, hvor den ene også holdt en appell. Selv om tidligere forskning tilsier at individuelle- og gruppeforklaringer påvirker konvertittene i størst grad, er påvirkningen fra ikke-konvertittene ofte bunnet i oppfatninger om at det foregår en verdensomspennende krig mot islam og utstrakt diskriminering av muslimer.

Internasjonal politikk og væpna konflikter i den muslimske verden påvirker dermed indirekte radikaliseringen til konvertittene gjennom ikke-konvertittene. Konvertittenes egne utsagn som vi har sett tidligere, bekrefter hvordan de føler medlidenhet med trosfeller og ikler seg en offerrolle. Konvertittene ser ut til å ha samme synspunkter og meninger som ikke-konvertitter. Tidligere studier hevder også at det ikke er uvanlig at konvertitter som lever i utkantstrøk, i mindre privilegerte områder med høy andel av annengenerasjons innvandrere, ofte adopterer deres holdninger og ideologi (Pargeter 2006, s. 23).

Når konvertittene av personlige og individuelle grunner først velger å slutte seg til ekstremistiske grupper, ser derfor det sosiale nettverket ut til å ha betydelig innflytelse på radikaliseringen. I følge PST sin årlige trusselvurdering for 2014 ville radikalisering til ekstrem islamisme gjennom venner og bekjente vedvare i årene fremover, fordi unge er særlige mottakelige for denne formen for påvirkning (PST 2014). Gjennomgangen av datamaterialet i denne studien viser at flere av konvertittene har bred kontaktflate opp mot andre likesinnede. Også når konvertittene oppholder seg i utlandet, holder de jevnlig kontakt med sine «brødre». Et viktig verktøy som legger til rette for slik kommunikasjon, er internett.

14.4 Internett og sosiale medier

Selv om enkelte mener at konvertitter ikke oppsøker radikal islam gjennom PCen på gutterommet, men heller gjennom samhandling med venner (Akerhaug 2014b), viser det seg at internett i blant er den viktigste faktoren i radikaliseringsøyemed (PST 2014). Noen av

konvertittene i utvalget har funnet ekstrem islam gjennom internett, uten å tilhøre et nettverk. Bekymringene som har kommet fra nærstående personer, har nettopp vært at enkelte internett-radikaliseres. Også sosiale medier er med på å opprette og holde kontakt med islamister uten å tilhøre et konkret nettverk. Gjennom sosiale medier og ulike chattegrupper foregår toveiskommunikasjon, samtidig som disse verktøyene også blir brukt til å publisere ekstremt innhold, samt spredning av propaganda. For eksempel har terrorgruppen IS et bevisst forhold til bruken av sosiale medier og benytter dem profesjonelt. De ser ut til å være en god strategi for å henvende seg til blant annet europeere (NTB 2014d). I følge PST appellerer ideologien og propagandaen som formidles på norske og utenlandske jihadistiske nettsider til ekstreme miljøer i Norge.

«Sosiale medier bidrar til at mange opplever et fellesskap med andre likesinnede, der de tar del i og utveksler inntrykk som forsterker deres ekstreme verdensbilde. Internett gjør også at man kan være aktivt deltagende i ekstrem islamistisk virksomhet, uavhengig av hvor i landet man bor.» (PST 2014, s. 4)

En slik utvikling og faktor i radikaliseringsprosessen bidrar til at vi i noen tilfeller må tilskrive lederskikkelsene og nettverket i nærmiljøet mindre betydning. En ukjent konvertitt har selv fortalt om hvordan det kan bli en besettelse å følge nyhetene fra radikale islamistgrupper verden rundt (Akerhaug 2014a). På tross at det eksisterer ulike meninger om hvilken rolle sosiale medier og internett generelt spiller i radikaliseringsprosessen, er forskere på feltet stort sett enige om at dette fenomenet er undervurdert (Sunde 2013).

14.5 Nærmere om nettverk og rekruttering

Majoriteten av konvertitter som er involvert i former for vold eller som uttrykker ekstreme meninger, synes å være på leting etter en måte å komme seg unna vanskeligheter i livet på, framfor å være tiltrukket av romantiske forestillinger om islam. Pargeter (2008) mener at konvertitter ofte benytter seg av arabiske navn, selv om dette ikke er en nødvendighet ved konvertering, simpelthen for å få en ny start med blanke ark. Til og med i klesveien, bruker konvertittene tradisjonelle muslimske klær for å markere at de både fysisk og psykisk har valgt en ny levemåte. I stor grad dreier det seg ifølge Pargeter om mislykkede individers leting etter et fellesskap. Et slikt fellesskap i ekstremistmiljøer kan i noen tilfeller gi en sterk

følelse av samhold og brorskap, samtidig som tilhørigheten virker mer meningsfull enn deres tidligere liv. Tilknytninger til ulike nettverk kan også være drevet av personlig motivasjon. Slik vi har sett tidligere med «Rational Choice theory» kan konvertering og tilknytning til en ekstrem gruppe, være en ønsket handling i den hensikt å få en «ny start» på livet. Med deres ustabile oppvekst som avvikere på flere arenaer, kan en slik renselsesprosess være tiltalende for konvertittene (Nesser 2010).

På grunn av aspektet med egne motivasjoner mener derfor generelle teorier innenfor radikaliserings at individer ikke slutter seg til en ekstremistisk gruppe fordi de har ekstremistiske holdninger – de tar til seg disse holdningene fordi de har blitt involvert i en ekstremistisk gruppe av andre årsaker (Bjørge 2011b, s. 279). For de fleste av konvertittene i dette utvalget ser det lokale nettverket ut til å være en viktig arena for radikaliserings. Selv om det finnes eksempler på at kjente internasjonale terrornettverk som al-Qaida har etterlyst rekrutter fra Vesten (Vikås, Johnsen et al. 2012c), skjer rekrutteringen hovedsakelig gjennom lokale bekjentskaper og vennegjenger i en horisontal linje (Kleinmann 2012, s. 288, NTB 2014c).

Ekstremistgruppa «Profetens Ummah» består i all hovedsak av ikke-konvertitter som er oppvokst i Vesten. Noen av lederskikkelsene i gruppa har eller har hatt kontakt med flere av konvertittene. I noen tilfeller antas det at disse lederskikkelsene har fungert som tilretteleggere for personer som har reist til Midtøsten som fremmedkrigere (Jørstad, Svendsen et al. 2014). Allerede i oktober 2012 kunne lederen for «Profetens Ummah», fortelle at organisasjonen har hjulpet flere til å reise til Syria og at “et titall” av deres medlemmer hadde dratt for “å beskytte og forsvare sivilbefolkningen” (Lia and Nesser 2014a, s. 407).

Bjørge (2011b) betegner disse som *ideologiske aktivister* som primært er drevet av politiske og ideologiske motiver. I følge han er det disse som radikaliserer sine venner, og som etablerer kontakt med militante aktivister og organisasjoner (s. 280). I sine studier av terrorceller i Europa har Nesser omtalt lederskikkelsene som *entreprenører*. Han legger til grunn at entreprenøren (den som bygger nettverk og celler) har en avgjørende rolle i opprettelsen av en politisk, aktivistisk bevegelse, og i å binde sammen nasjonale celler i transnasjonale nettverk (Nesser 2010, s. 88). I det følgende vil jeg derfor benytte dette

begrepet om sentrale skikkelser i tilknytning til konvertittene i Norge, fordi funn gjort i denne studien støtter oppunder teorien om entreprenørens rolle i det sosiale nettverket.

Entreprenørene som har vært synlig i denne studien har gjerne en annen etnisk opprinnelse enn konvertittene. De er født muslimer og har blitt radikalisert av ulike grunner.

Entreprenørene har vært en del av miljøet siden oppstarten og fungerer derfor som lim mellom ulike ekstremister på Østlandet. Bred kontaktflate innenlands og kontakt med andre kjente ekstremister i utlandet (PST 2014), gir dem en type status innad i miljøet. Slik status kan bidra til at de i ytterste konsekvens kan utøve indirekte press og lovnader om belønning. Entreprenørene kan manipulere andre til å ta del i handlinger som de selv ikke er komfortable med (Rasch and Husebø-Evensen 2014). I følge PST er det ingen tegn på tydelig organisering i islamistmiljøet i Norge, men det bekreftes at det finnes flere sentrale personer med betydelig påvirkningskraft (Urstad 2014), og disse nyter stor respekt i miljøet.

Konvertittene derimot kan betegnes som «*de sosialt frustrerte*» (Bjørge 2011b). De har ofte en problematisk sosial bakgrunn hvor erfaringer med diskriminering, marginalisering, lite sosial kapital samt vold og kriminalitet har preget livene deres. De er i utgangspunktet lite ideologisk orientert, og flere ser ut til å bære på mye sinne og aggresjon, som ofte kanaliseres inn i konspirasjonsteori der Vesten framstilles som den store fienden og roten til alt ondt.

Ved at konvertittene ikke er født muslimer kan de føle seg mistilpasset i forhold til gruppetilhørighet med ikke-konvertitter. Derfor kan de i noen tilfeller føle et sterkt behov for å bevise at de er et verdig og tiltrodd medlem av gruppen ved å være de mest ekstreme (Ibid, s. 282). Selv om enkelte hevder at radikalisering blant konvertitter i Norge kan komme av sosioøkonomisk marginalisering og ved at det er økte forskjeller mellom fattige og rike i noen deler av landet (Tangen and Misje 2014), legger nyere forskning mer vekt på sosial interaksjon som en viktigere faktor. Sosial interaksjon og sosial tilhørighet blant likesinnede ser også ut til å være en vesentlig del av konvertittenes motivasjon. Derfor skal vi se nærmere på «Social Movement Theory».

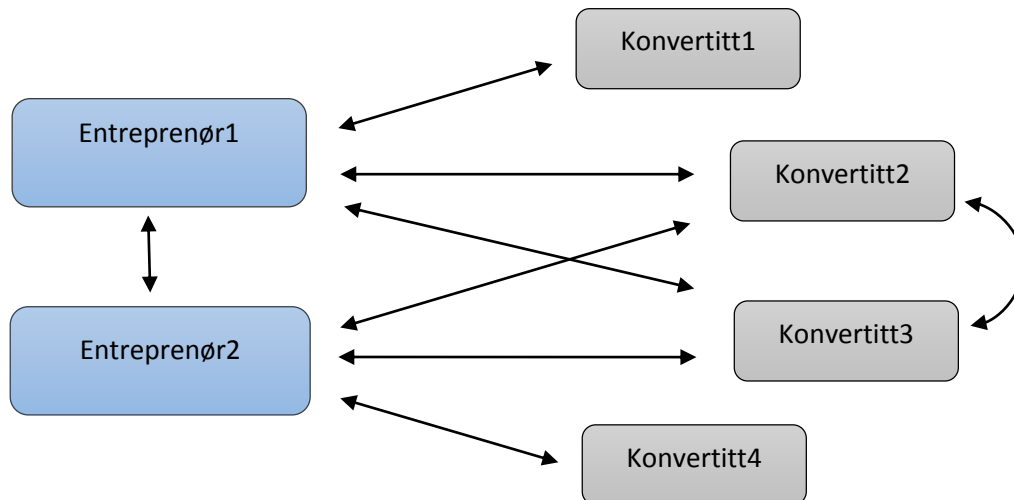
14.5.1 «Social movement theory»

Uavhengig av om du er konvertitt eller ei, er grunntanken i «Social Movement Theory» (SMT) at radikaliseringsprosessen oppstår i sosiale interaksjoner i lukkede grupper, hvor tilknytninger, påvirkning og indoktrinering gradvis endrer individets verdenssyn. Om et individ blir radikalisert eller ei, er hovedsakelig et spørsmål om hvem man kjenner og hvilke sosiale relasjoner man inngår i (Wiktorowicz 2005).

Også Sageman (2004) fokuserer som Wiktorowicz på gruppen som forklaring på voldelig radikaliseringsprosessen. Etter å ha gjennomgått 172 individuelle eksempler på voldelig islamisme, avviser han den klassiske sosiologiske sammenhengen mellom sosioøkonomisk marginalisering og ekstrem islamisme. I stedet for peker han på tette sosiale bånd og sosialisering som forklaringselementer. Han mener også at det ikke finnes eksempler på toppstyrte rekrutteringsforsøk av unge til voldelig ekstremisme. Det er de unge selv som tar kontakt med personer som de mener kan hjelpe dem i å opprette kontakt med terrororganisasjoner som al-Qaida eller på en annen måte kan realisere deres planer. I sammenstillingen og analysen av biografiske data om rundt 200 individer siktet eller dømt for terrorisme i Europa, fant Bakker (2006) i likhet med Wiktorowicz og Sageman, at nettverk og personlige tilknytninger er viktige elementer i forbindelse med rekruttering og radikaliseringsprosessen. Tilsynelatende rekrutterte de seg selv, heller enn å bli rekruttert av organisasjoner gjennom formelle prosesser.

Ut fra undersøkelser kan denne studien vise til at flere av konvertittene ofte omgås andre kjente islamister i Norge. Bekjentskapsnettverket inngår som en del av det ekstreme miljøet på Østlandet. Enkelte konvertitter uten slike forbindelser, ser ut til å bevisst ha tatt kontakt med entreprenørene for å få innpass i ekstremistkretser. Også i forhold til fremmedkrigervirksomhet viser det seg at det samme bekjentskapsnettverket har løst praktiske problemer, som for eksempel til å ta seg inn i Syria via nabolandene. I sin ugraderte trusselvurdering fra 2015 hevder PST at det finnes et organisert mottaksapparat i Syria og Irak bestående av nordmenn som hjelper nye norske fremmedkrigere inn i den ekstreme islamistiske terrorbevegelsen IS (Johnsen 2015a).

14.5.2 Noen av konvertittenes forhold til hverandre og entreprenørene

Nettverkskart: Pilene viser forbindelser mellom entreprenører og noen av konvertittene fra islamistmiljøet på Østlandet. Forbindelsene er basert på politiets registre, samt åpne kilder.

«Profetens Ummah» og entreprenørene i gruppa får ofte stor medieoppmerksomhet i forbindelse med ekstreme uttalelser, eller straffesaker dekket av media. Denne oppmerksomheten har en tendens til å feilaktig bygge opp under entreprenørenes posisjon innad i gruppen. Populariteten innad ser deretter ut til å gi disse entreprenørene en type teologisk kapital. Den teologiske kapitalen som de mener å besitte, kan i sin tur påvirke nykonverterte og gjøre dem sårbare for indoktrinering. En av konvertittene i utvalget gikk fra å være en rusavhengig vanekriminell til å bli fremmedkriger i Syria på veldig kort tid. Han konverterte til islam via sine bekjenskaper og kom deretter i kontakt med sentrale entreprenører i «Profetens Ummah». I tiden frem til utreise til Syria, var konvertitten med på å støtte virksomheten til ekstremistgruppa gjennom ulike aktiviteter. En slik ekspressradikalisering aktualiserer spørsmål om hvordan den ideologiske påvirkningen konvertittene gjennomgår finner sted. Derfor skal vi se nærmere på en av teoriene på området.

14.5.3 Den ideologiske påvirkningen

I sin gjennomgang av en større spørreundersøkelse blant radikale islamister i London, kom Wiktorowicz (2002) frem til fire ulike stadier av betydning for ideologisk påvirkning. Det

starter med at individet opplever en krise i livet. Dette kan være en opplevelse av å bli diskriminert eller undertrykt, men det kan også være en personlig krise som for eksempel en skilsmisse. Også sterke inntrykk fra film og propaganda hvor drap, tortur, massakrer på muslimer kan virke inngripende på noen.

Denne skjellsettende opplevelsen skaper en «kognitiv åpning», som gjør individet mottakelig for alternative verdensanskuelser og fiendebilder. Åpningen for å tolke samfunnet i nytt lys, kan ifølge Wiktorowicz skape en religiøs søken etter mening. Når individet blir presentert for konspirasjonsteorier og ideologier som er i stand til å gi svar på spørsmålene og samfunnskritikken som individet kjenner øker, oppstår, bevisst eller ubevisst, bindingen til dette tankesettet. Ettersom individet og gruppen tilbringer tid sammen, blir ideologien internalisert og individet får hele tiden en bekreftelse på at han eller hun har funnet entydige svar.

Når individet fullt ut har akseptert ideologien og blir regnet som en del av gruppen, begynner en mer intensiv sosialisering. Denne finner ofte sted i små lukkede grupper eller i lange samtaler på tomannshånd. På dette tidspunktet i prosessen, vil individet få en opplevelse av at ideologisk overbevisning i seg selv ikke er tilstrekkelig, men at det følger med en forpliktelse til å spille en mer aktiv rolle for å virkeliggjøre ideologiens idealsamfunn. (Wiktorowicz 2002).

Nyere forskning fra Nederland, hvor det blant annet er forsket på hvorfor og hvordan konvertitter reiser som fremmedkrigere, ser ut til å stemme med Wiktorowicz's tolkning av den ideologiske påvirkningen. Av totalt fire casestudier om konvertitters radikaliseringsprosess, viser det seg at de først opplevde en uventet situasjon i familien eller hos nærstående personer. I dette vakuumet, oppstod det bevisst søken etter meningen med livet. Konverteringen blir et resultat av ny omgangskrets bestående av andre muslimer (Weggemans, Bakker et al. 2014).

I følge opplysninger fra åpne kilder og data fra politiregistrene ser det ut som fire av konvertittene i denne studien har hatt problemer i forhold til kjæreste/ektefelle. I ett av tilfellene, virker bruddet med ektefellen å være dramatisk for en konvertitt. Det er i månedene etter bruddet at vedkommende reiser til Syria. Andre forhold, som nylige

skilsmisser og bortgang av foreldre, kan også ha ført konvertittene ut på søken etter meningen med livet. For eksempel ved oppstarten av Syriakrigen ble sosiale medier mettet av videoer som inneholdt grusomheter mot sivile, angivelig påført av den syriske regjeringen. Dette har trolig også opprørt enkelte av konvertittene og fått dem til å oppsøke ekstreme grupperinger. Særlig for én av konvertittene i utvalget var de sterke inntrykkene fra grusomhetene i Syria, ifølge han selv, med på å avgjøre hans valg om å reise dit. Han har selv forklart et familiemedlem via sosiale medier at han dro for å hjelpe befolkningen, og at han ikke kunne sitte hjelpeløs hjemme i Norge og se på lidelsene.

14.6 Religiøs overbevisning eller bare sinte og frustrerte menn?

Anne Sofie Roalds studie om ulike stadier etter konvertering hevder at konvertitter i begynnelsen ofte kan ha et fanatisk forhold til sin nye religion. Hengivenheten er ofte preget av total underkastelse og aksept innenfor den nye konteksten, noe som ytterligere distanserer konvertittene fra deres tidligere liv (Roald 2012, s. 349).

Konvertittene uttrykker ofte sin tilhørighet til det nye fellesskapet gjennom å referere til Koranen og andre hellige skrifter. Dette er et gjennomgående fenomen hos flere av konvertittene i utvalget, via deres profiler på sosiale medier og andre nettsteder. Også annen propagandavirksomhet som viser tilhørighet til ekstremistgrupper blir offentligjort på denne måten. Noen av konvertittene har i tillegg aktivt delt bildemateriale fra stridsområder og skrytt av egen krigsinnsats på sosiale medier. I følge religionsforsker Idar Kjølsvik ved Høgskolen i Nord-Trøndelag handler fremmedkrigerfenomenet blant konvertitter først og fremst om sinte menn som søker tilhørighet. Han mener at de som velger å reise til konfliktområder ville gjort det samme på 1930-tallet under borgerkrigen i Spania. Han avviser religionen som hovedmotivasjon for deres deltakelse i IS (Manka, Langfjord et al. 2015b).

Til Kjølsviks forsvar kan man vise til en rekke eksempler, hvor konvertitter har deltatt som fremmedkrigere i andre konflikter. Under Sovjetunionens invasjon av Afghanistan og under Bosniakrigen ble det også rapportert om at konvertitter fra Vesten opererte som fremmedkrigere (Pargeter 2008). Terrororganisasjoners globale tankegang kan være en bakenforliggende årsak til at konvertitter kriger på forskjellige steder, uavhengig av politikk

og kultur. Likevel ser fremmedkrigerfenomenet også ut til å være preget av å vise avsky til det samfunnet konvertittene er oppvokst i, og være i konstant opposisjon. I tråd med Olivier Roys (2004) teori om protestidentitet, mener derfor terrorforsker Peter Neumann at en av grunnene til at konvertitter i Norge blir tiltrukket av ekstrem islamisme og fremmedkrig, er at en ekstremist er det ideelle ungdomsopprøret i samfunn der lite annet sjokkerer (NTB 2012b).

14.7 Forskjellen

Til tross for stereotypier om at konvertitter til islam er blonde og blåøyde, viser det seg at en betydelig andel av konvertittene som har deltatt i terrorrelaterte aktiviteter i utlandet kommer fra ulike minoritetsgrupper. Flere eksempler fra Storbritannia viser at konvertittene har hatt ikke-vestlig opprinnelse (Pargeter 2006, s. 23). Den såkalte «skobomber» Richard Reid, en konvertitt og britisk statsborger av karibisk opphav, som forsøkte å detonere en sko-bombe på et fly på vei til USA, er én av flere (Uhlmann 2008). I mitt utvalget derimot er tendensen motsatt. Flesteparten av konvertittene i undersøkelsen er etnisk norske. Også andre konvertitter som ble utelatt i denne studien på grunn av mangel på informasjonstilfang, viste seg å være etnisk norske. Hvorfor fenomenet med konvertittradikalisering er mer utbredt blant etniske nordmenn, enn i minoritetsmiljøene er spørsmål som er vanskelig å besvare. Den manglende representasjonen fra minoritetene er tydelig, og det bør settes mer fokus på hvorfor ekstrem islamisme ikke ser ut til å tiltrekke minoritetene i Norge. Et annet område som utvalget skiller seg ut på er at de ikke konverterer til islam som følge av soning i fengsel. Konvertering til islam i fengsel ser ut til å være en større utfordring i utlandet (Olsen 2008).

14.8 Konvertittenes rolle

Hva betyr konvertitter for terrornettverk? Selv om konvertitter er villige til å gå så langt som å delta i terrorhandlinger, er det likevel usikkerhet knyttet til hvor nyttige de er for ulike terrororganisasjoner. Sett bort fra konvertittenes engasjement som fremmedkrigere for IS de senere årene, har konvertitter i terrororganisasjoner i liten grad vist seg å være til nytte, til tross for deres antatte fordeler. Det konvertitter oftere ser ut til å bli brukt til er propagandavirksomhet. Én av konvertittene i dette utvalget har bidratt aktivt i

propagandavideo på vegne av IS, med det mål for øye å rekruttere nye fremmedkrigere til Syria. Propagandavideo er ikke bare unikt for terrorgrupper, men også andre ekstreme grupper som ønsker å vise religionens suverenitet (Pargeter 2006, s. 25). Å omvende vestlige personer til islam blir ofte sett på som en seier. Konvertitter tillegges ofte stor betydning på internett, og de ser også ut til å være de flittigste brukerne. Det er flere som poengterer at de fleste personlige beretningene på hjemmesidene til ulike islamske nettsider, er omvendelsesberetninger. Slike historier verdsettes høyt (Jensen and Æstergaard 2007, s. 96).

Samtidig som konvertitter tidligere ble brukt i skremselspropaganda mot Vesten, finnes det også eksempler på at konvertitter har møtt mistenksomhet innad i terrororganisasjoner i forhold til deres egentlige hensikt. Faren for å bli ansett som spioner for Vesten har gjort at enkelte konvertitter vegret seg for å knytte seg til ekstremistgrupper. Den irske konvertitten Khalid Kelly, som i 2005 forsøkte å slutte seg til Taliban, ble advart i Pakistan om at han kunne bli mistenkeliggjort og drept (Pargeter 2008, s. 168). Dagens situasjon er noe annerledes. Konvertittene fra utvalget som har sluttet seg til terrorgrupper som IS, har bidratt som krigere på slagmarken. De fungerer som fotsoldater for en stor og uoversiktlig organisasjon med flere fraksjoner. Selv om det har blitt rapportert at enkelte har hatt mellomlederposisjoner, er det uklart hva som ligger i dette, og hva slags betydning det har for deres posisjon.

Flere av konvertittene som har kjempet i Syria og Irak, har også hatt et utstrakt behov for å vise omverden om sine aktiviteter. De ser ut til å tilhøre generasjonen av unge hvor tilbakemeldingene fra venner gjennom "likes" er viktigere enn det ideologiske motivet. Behovet for å meddele informasjon om aktiviteter til omverdenen, bidrar på den andre siden til at deres identiteter blir avslørt for sikkerhetsmyndigheter. Konvertittenes antatte fordeler, som å kunne krysse landegrenser uten store utfordringer, og leve i sine respektive land uten å tiltrekke myndighetens oppmerksomhet, kan se ut til å ha utspilt sin rolle for mange. Ved en eventuell hjemkomst, som konvertittene selv har uttalt er lite aktuelt, vil deres engasjement i IS eller liknende grupperinger kvalifisere til at det blir tatt ut tiltale i Norge. Dette fordrer naturligvis at vi har et system som til enhver tid, er i stand til å fange opp hjemvendte fremmedkrigere og andre potensielle trusselutøvere.

15 Utfordringer i studie av konvertittradikalisering

Undersøkelsens styrke og svakhet ligger i utvalgets størrelse. En dybdestudie av få caser gir et godt innblikk i bakgrunnen og radikaliseringen til konvertittene, men innebærer begrensede muligheter for generalisering. Seleksjonen av ti konvertitter har vært basert på forhåndskunnskap om enkeltpersoners ideologiske standpunkt og deres involvering i terrorrelaterte aktiviteter, hvor summen av tilfanget av informasjon fra åpne kilder og politiregistre har vært et viktig utvalgs-kriterium. Selv om funnene viser at likhetene er store innad i utvalget, kan jeg ikke utelukke at andre konvertitter som hverken er kjent for politiet eller media, ville skilt seg vesentlig fra utvalget. Dette gjør at vi må utvise forsiktighet når det gjelder generalisering. Samtidig er Norge et lite land med et lite ekstremistmiljø, og ti konvertitter i denne sammenhengen er et betydelig antall.

En annen side av saken er utvalgets homogenitet i form av at alle er menn i en viss aldersgruppe, og at ingen kvinnelige ekstreme konvertitter er inkludert. Det finnes flere eksempler på at også kvinnelige konvertitter radikaliseres i Norge (Rein 2014). Likevel er ekstreme kvinnelige konvertitter ikke et utbredt fenomen i Norge. Situasjonen har vært en helt annen i enkelte andre land i Europa. For eksempel viser tall fra den tyske sikkerhetstjenesten Bundesamt für Verfassungsschutz (BFV), at kvinner representerer 11 prosent av totalt 378 Syriafarere fra Tyskland siden 2012 (Eisenträger 2014a). De siste beregninger som er gjort på antall vestlige kvinner som slutter seg til Syriakonflikten og IS antas å være på over 550 (Hoyle, Bradford et al. 2015). Kvinner kan også være undervurdert som tilretteleggere i konvertittenes radikaliseringsprosess. Foruten teorier om «the power of love», viser det seg at kvinner i større grad deltar aktivt i propagandavirksomhet. Studier fra utlandet peker ut kvinner som aktive tilhengere, som distribuerer propaganda uten å selv delta i for eksempel konfliktområder (Klausen 2015).

Politiregistrene har vært svært avgjørende for denne studien. Unik informasjon om konvertittene har gjort det mulig å underbygge og i noen grad verifisere gjeldende teori, samtidig som opplysningene har gjort det mulig å se særegenheter ved ekstreme konvertittene i Norge. Den typen registre som er brukt her kan inneholde rikelig med informasjon om ekstreme konvertitter, men dette fordrer naturligvis at konvertittene har vært i politiets søkelys. Noen av registrene er rene straffesaksregistre som omhandler en

persons kriminelle løpebane. Jo mer kriminalitet konvertittene har begått, jo mer informasjonstilfang for studien. Når enkelte av konvertittene er mindre omhandlet i politiets registre og medias fokus har vært begrenset, har dette medført skjevhet i informasjonstilfanget. Til tross for en slik utfordrende kildesituasjon, har undersøkelsen blitt gjort med det materialet som har vært tilgjengelig. At noen av konvertittene ikke forekommer i særlig grad i politiregistre, gjør at noen typer informasjon om dem ikke er kjent. Samtidig bidrar det til å vise mangfoldet i utvalget.

Når fokuset ligger på informasjon fra politiregistre og utfordringer tilknyttet disse, kan studien oppfattes som ensidig. For leseren kan dette fremstå som en undersøkelse av konvertittradikalisering fra et kriminalpolitisk perspektiv. Selv om det lett kan argumenteres for at konvertittenes kriminelle løpebane er vesentlig i tolkningen av voldelig radikalisering, etterlater studien ubesvarte spørsmål på andre interessante områder. For eksempel konvertittenes mentale helsetilstand. I hvilken grad har konvertittenes mentale helsetilstand gjort dem mer sårbare i radikaliseringsprosessen? Det kan ikke utelukkes at en slik studie ville bidratt til et større og helhetlig bilde av radikaliseringen.

En annen utfordring med bruk av data fra politiregistre, er at konvertittene fort kan betraktes som direkte farlige for samfunnet. Veien fra å være en ekstrem konvertitt til å bli en handlende terrorist kan være lang. Selv om en stor del av utvalget har valgt å bli fremmedkrigere, har ikke alle gitt offentlig uttrykk for et aggressivt syn på vestlige verdier og tankesett. Det er kun et fåtall som har fremstått som uberegnelige og direkte truende her i Norge. Basert på den potensielle faren ekstreme konvertitter likevel kan utgjøre, vil forskning og studier som skaper innsikt omkring radikaliseringsprosessen fortsatt være et nyttig verktøy i forebyggingsøyemed.

Tidligere erfaringer på ekstreme konvertitter tyder på at det å «bli muslim», i form av konvertering, har en veldig stor påvirkning på det å «være muslim» og at undersøkende studier på radikalisering av konvertitter i større grad bør legge vekt på konverteringshistoriene (Bartoszewicz 2013). Noen av konvertittene i utvalget har offentlig fortalt hvorfor de valgte islam, men ytterst få har snakket om veien inn i ekstremismen. Utfordringene i denne studien, og i forskning på konvertittradikalisering generelt, er at det

ikke finnes nok primærdata om slike personlige beretninger. En slik mangel er naturligvis en hemsko, i forhold til kvalitative analyser.

Designet som er valgt for denne studien bunner i at masterutdanninga utføres ved Politihøgskolen i Oslo, og at jeg selv til daglig jobber som politi. Slik vi har sett tidligere er det ulike utfordringer knyttet til studier av ekstremisme i norsk kontekst med et slikt utgangspunkt. Jeg kan naturligvis ikke utelukke at andre metodologiske valg og perspektiver enn det som er blitt benyttet her, ville belyst problemstillingen på en mer helhetlig måte. Samtidig har jeg fått vist fram sider av radikaliseringsprosessen til norske ekstreme konvertitter som til nå ikke har vært kjent, og benyttet type kilder som ikke har blitt benyttet tidligere. Til sammen utgjør dette et viktig bidrag til videre forskning på feltet.

16 Oppsummering

Denne studien har forsøkt å belyse hvorfor og hvordan norske konvertitter tiltrekkes av ekstrem islamisme. Ut fra rådende teori innen radikaliseringsfeltet har den tatt utgangspunkt i konvertittenes bakgrunn og oppvekst, med fokus på forholdet mellom dem og omgangskretsen. Ved hjelp av ulike politiregistre, samt åpen informasjon fra media har studien vært i stand til å underbygge og i noen grad verifisere ulike teorier på området.

Utvalgets ti mannlige konvertitter har en rekke fellestrekk seg imellom. De fleste er i midten av 20-årene og kommer fra Østlandet. Konvertittene kan sies å ha hatt en krevende oppvekst preget av ustabilitet. Høy grad av skilsmisse hos foreldrene og flere adresseendringer før fylte 18 år er gjennomgående. En fjerdedel av de biologiske foreldrene er også døde. Slike forhold har medført at flere av konvertittene har vokst opp sammen med halvsøsken, stesøsken og steforeldre. Enkelte har også hatt deler av oppveksten sin i fosterhjem. Omsorgssvikten som flere av konvertittene ser ut til å ha blitt utsatt for, kan ha sendt dem på leting etter meningen med livet. Personlige beretninger fra konvertitter i naboland som tidligere har vært en del av kjente terrornettverk, har fortalt hvordan oppvekst preget av vold i familien gjorde det lettere å søke tilhørighet andre steder (Wegner and Rangøy 2012).

Manglende prestasjoner på skolen har ofte medført at flere av konvertittene er blitt såkalte "drop-outs". Enkelte har forsøkt seg på yrkesfaglige retninger på videregående nivå uten å lykkes. Selv om spekteret av mennesker som rekrutteres til terrororganisasjoner som for eksempel IS varierer fra intellektuelle, beleste og religiøse - til de som har falt ut av samfunnhierarkiet og blitt marginaliserte, kan de aller fleste i utvalget på en eller annen måte betegnes som sosiale tapere.

I tillegg til manglende struktur i oppveksten og utdanning har også deltakelsen i arbeidslivet vært minimal hos konvertittene. Arbeidsforholdene som noen av konvertittene har hatt, har stort sett vært av kortere varighet. Manglende tilhørighet til samfunnet de lever i kan derfor ha spilt en avgjørende rolle i deres radikalisering. Derfor er det ikke utenkelig at skolegang og yrkesaktivitet kan ha en forebyggende effekt i seg selv, fordi det kan skape en form for inkludering, som igjen vil medføre at konvertittene involverer seg i mindre grad med

entreprenører som kan påvirke dem ideologisk (Alsén 2014). Studier gjort på liknende forhold i utlandet har hatt fokus på sosioøkonomisk marginalisering som en mulig faktor for radikalisering. Bakgrunnen for dette kan være fordi konvertitter oftere så ut til å komme fra minoritetsmiljøer (McCauley and Moskalenko 2011). I denne studien derimot er det klar overvekt av etnisk norske. Likevel er det lite som tyder på at konvertittene kommer fra velstående familier. Flere av konvertittene i utvalget som ble fremmedkrigere, var ifølge mediene mottakere av stønad fra NAV.

For de fleste har samhold med andre jevnaldrende og i noen tilfeller likesinnede gjort radikaliseringsveien lett tilgjengelig. Vennskap med andre kjente islamister går i flere tilfeller mange år tilbake i tid, til før konvertering. Gjennom slike bekjentskaper oppsøker konvertittene selv (framfor å bli rekruttert til) ekstremistiske grupper, som «Profetens Ummah». En slik tilknytning har også gjort at konvertittene har kommet lettere i kontakt med andre islamister. Det er ikke utenkelig at promoteringen av Syria som reisemål for jihad, som har vært en sentral aktivitet for «Profetens Ummah» (Lia and Nesser 2014a) i seg selv kan ha vært tiltrekkende. At konvertitter aktivt blir rekruttert av terrornettverk på grunn av deres kapabilitet til både å tilrettelegge og utføre internasjonal terror, ser ikke ut til å gjelde utvalget i denne studien, selv om det må understrekes at det finnes svært lite detaljinformasjon om interaksjon innad i ekstremistmiljøet.

Entreprenørene har en viss anseelse i det ekstreme miljøet og har vist påvirkningskraft på enkelte konvertitter. De har opptrådt som lim i miljøet og generelt hatt en aktiv rolle i rekrutteringen av islamister på Østlandet. Entreprenørene blir sett opp til, og behandlet som ideologisk kompetente. Gruppeprosesser, enten det dreier seg om gruppepress eller lojalitet ser ut til å spille en avgjørende rolle i konvertittenes radikaliseringsprosess (Lia and Nesser 2014a). Konvertittene viser også tendens til adopsjon av meninger fra ikke-konvertittene. Geopolitiske faktorer som konflikter i muslimske land, hvor vestlige aktører er involvert, påvirker konvertittenes radikaliseringsprosess (PST 2013). Teorier som «power of speech», hvor predikanter radikaliserer de rundt seg med taleevner, ser imidlertid ut til å være et tydeligere fenomen i utlandet (Pargeter 2006, s. 24, Eisentrager and Kleivan 2014b).

Forskning på radikale konvertitter i utlandet viser også at flere vestlige konverterer etter å ha besøkt muslimske land. Dette ser ut til å ha sammenheng med at de ender opp med et

glorifisert bilde av islam og at de ønsker å hjelpe de svakerestilte. Disse personene ser ofte ut til å være like begeistret for selve kulturen som religionen, og i enkelte tilfeller ser kulturen ut til å ha større påvirkningskraft enn det religiøse (Pargeter 2008, s. 174). Noen av konvertittene i utvalget har også opptil flere ganger besøkt land som Egypt, Tunisia, Jemen og Tsjetsjenia i forkant av sin konvertering. To av disse hadde som mål å lære mer om islam. I hvilken grad begeistringen for kulturen i landet de har besøkt har påvirket konvertittene er vanskelig å si, men likevel ser det ut som konvertittene etter konvertering også legger vekt på kulturelle aspekter.

De konvertittene som har fremstått som de mest aggressive i det offentlig rom, viser seg alle å være godt kjent av politiet. Deltakelse i kriminalitet er et gjennomgående fenomen for utvalget. Flere har vært i befatning med narkotika, vold og vinningslovbrudd. Ved å være avvikere på forskjellige plan, har konvertittene vist tydelig misnøye og mistro til samfunnet de har levd i, og har vært i opposisjon til. Enkelte konvertitter i utvalget ser ut til å være drevet av spenning og eventyrlyst. Den generelle teorien om «convert zeal», hvor konvertittene ønsker å overbevise sin nye tilhørighet ved å være ekstreme både gjennom ord og handling ser ut til å gjelde av ulike grunner.

Når konvertittene først involverer seg i ekstreme grupper i Norge, fungerer de først og fremst som «fotsoldater» og utgjør det store flertallet. Det skorter på lederskikkelser i utvalget, til tross for at media har meldt om at enkelte konvertitter har fått ledende posisjoner i Syria. Slike funn understreker ytterligere at ekstreme konvertitter ofte er en gruppe individer som av ulike grunner er på leting etter meningen med livet, fremfor å være drevet av aktivistiske grunner. I likhet med rådende teori ser personlige problemer, lojalitet til venner, depresjoner og mangel på valgmuligheter i livet, ut til å være avgjørende for konvertittenes radikaliseringsprosess. Noen ser ut til å ende opp i ekstreme miljøer ved ren tilfeldighet, på grunn av sin tilknytning til karismatiske entreprenører (Nesser 2010, s. 88).

Enkelte har også vist tydelig opprørskhet mot det norske samfunnet. Denne studien har belyst konvertittenes forståelse av verden, gjennom egne utsagn på sosiale medier. Til forskjell fra disse finnes det også konvertitter i utvalget som på tross av sin deltakelse som fremmedkrigere i Syria har holdt en lav profil. Behovet for kommunikasjon med omverdenen om deres aktiviteter ser ikke ut til å ha vært viktig for disse konvertittene. Totalt sju av ti i

utvalget, kan beskrives som fremmedkrigere. Den åttende var tilknyttet et annet terrornettverk. Konvertittene representerer i så måte en stor andel av fremmedkrigerkontingenten fra Norge. Enkelte har også vendt hjem etter et kortere opphold. Selv om ikke alle returnerte fremmedkrigere vil utfordre sikkerheten i Norge, har vi likevel sett på noen gode grunner for hvorfor hjemvendte fremmedkrigere bør vies ekstra oppmerksomhet. I tillegg til å potensielt kunne utøve terror på norsk jord, kan hjemvendte bli sett opp til i miljøene, og bli behandlet som veiledere for nye fremmedkrigere. Kapitalen som opparbeides ved opphold i for eksempel Syria, kan skape ny drivkraft i islamistmiljøene.

Konverteringen til islam som en milepæl, har skjedd på ulike tidspunkter i livene til konvertittene. Foruten noen få unntak har konverteringen funnet sted i slutten av tenårene eller begynnelsen av 20-årene. Noen har konvertert fordi de har vært i vennegjenger med andre ikke-konvertitter. Disse konvertittene har vært opprørske og har sett på islamisme som det eneste alternativet for å rette kritikk mot samfunnet på. Andre har omfavnet islam på grunn av forhold til muslimske kvinner. En tredje gruppe ser ut til å ha vært på leting etter meningen med livet, og har sett på islam som en måte å fortrenge sin vanskelige fortid på. En fortid preget av kriminalitet og rus. Blant de forskjellige veiene til radikaliseringsområder som er kartlagt i denne studien, har også selvradikalisering gjennom internett vært synlig. Enkelte har uten å være tilknyttet islamistnettverk, selv oppsøkt IS i Syria.

Felles for de fleste konvertittene er likevel at de alle ønsker å se på konverteringen til islam som en ny start på livet. Både i mat- og klesveien skjer det tydelige endringer. Å anlegge skjegg, er et gjennomgående fenomen for utvalget. Feiring av norske høytidsdager har ikke vært aktuelt for flere av konvertittene. Den største endringen er likevel navnebyttet. Selv om det ikke stilles krav om endring av navn ved konvertering, er det flere av konvertittene som har foretatt navnebytte til arabiske navn hos Folkeregisteret, mens andre har operert med alias-navn. Endring av sin egen identitet, understreker atter en gang behovet for en ny start på livet. Motivasjonene for konvertering kan være mangfoldige og vanskelige å skille fra hverandre. Ved flere tilfeller ser ulike motivasjoner ut til å overlape og foregå samtidig. I forebyggingsøyemed er det derfor nødvendig med analyse av det totale bildet rundt hver enkel konvertitt.

17 Forebygging av konvertittradikalisering

Forebygging av radikaliserings er vanskelig og kan kreve store ressurser, men er like fullt en nødvendig prioritering. Spørsmålet er hvem skal gjøre hva, hvordan, rettet mot hvem og med hvilke verktøy. Radikaliseringsfenomenet er sammensatt og kan ikke møtes av politi eller etterretnings- og sikkerhetstjenester alene. Både forebygging og håndtering av radikalisererte unge i Norge og returnerte fremmedkrigere fra Syria, krever derfor god samhandling mellom en rekke nasjonale og lokale myndighetsorganer og organisasjoner (Alsén 2014). Til tross for at radikaliserings blant norsk ungdom har foregått i flere år, har det vært lite fokus på forebygging, og i noen tilfeller helt fraværende (Slettholm 2015). Sjefen for PST, Benedicte Bjørnland, mente høsten 2014 at det hastet med å få på plass virkemidler i lokalsamfunnene. Hun etterlyste et større engasjement blant kommunene og mente at enkelte kommuner ikke arbeidet med problematikken i det hele tatt (Foss and Stokke 2014b).

Denne bekymringen tok utgangspunkt i at enkelte kommuner var overrepresentert når det kom til antall utreiste fremmedkrigere til Syria. Marginalisert ungdom, i likhet med konvertittene i utvalget, så på livet i Syria som et reelt alternativ, mens systemet sviktet. Både mangelen på hindringer for å reise og rekrutteringen via det voksende, stadig mer synlige og internasjonalt orienterte miljøet av militante islamister på Østlandet, har vært avgjørende for deres veivalg (Lia and Nesser 2014a, s. 407). Det gjenstår å se om innføringen av den såkalte "terrorparagrafen", straffelovens §147d, med en nylig avsagt dom i Oslo Tingrett vil sette demper på den vedvarende trenden.

Det utforskende utgangspunktet i denne studien har bidratt til å sette fokus på et margint fenomen i norsk sammenheng, men samtidig en voksende utfordring. Kunnskap på konvertittradikalisering er en mangelvare i Norge, og i så måte vil denne studien ha nytteverdi for alle som jobber med forebygging av voldelig radikaliserings og ekstrem islamisme. Hovedfokuset i undersøkelsen har vært å forstå hvorfor og hvordan konvertitter til islam radikaliseres i Norge. Jeg har påvist en rekke potensielle mekanismer og motivasjoner hos konvertittene, som kan ha vært avgjørende for deres involvering i ekstremisme. Selv om mangfoldet av motivasjoner og mekanismer gjør det vanskelig å peke

på én enkel forklaring, vil bevisstheten rundt hvordan konvertittradikalisering for dette utvalget har forløpet seg, kunne hjelpe oss i forebyggingsarbeidet.

Radikaliseringsforskning generelt har påpekt at personlighetsprofilering av ekstremister ikke er veien å gå (Sageman 2008, Nesser 2010, Bjørge 2011b). Variasjonene individene imellom er for store til at vi kan operere ut fra personlighetsprofiler. Likevel har vi sett at systematiske studier basert på hendelser i utlandet har påpekt at det finnes ulike roller innenfor det sosiale nettverket. Slike studier kan hjelpe oss å forstå individer enkeltvis i samhandling med andre. Eksempelvis skiller entreprenøren seg fra konvertittene ved å være en ideologisk aktivist (Nesser 2010), mens flertallet av konvertittene heller kan beskrives som marginaliserte. Slike funn er veldig viktige med tanke på hvilke forebyggingstiltak som bør rettes mot den enkelte. Tiltakene bør i størst mulig grad være skreddersydd og tilpasset i samhandling med ulike instanser (Bjørge 2013d). En slik målrettet innsats kan i beste fall avverge personer fra radikalisering og bringe dem tilbake til et liv, tilpasset norske verdier.

18 Avslutning

Forskningsfunn på ekstreme konvertitter i utlandet har en del likhetstrekk med funnene i denne studien. Rådende teori på radikaliseringsfeltet viser seg i stor grad å gjelde også for konvertittene i Norge. Samtidig finnes også noen særegenheter ved de norske konvertittene som at de for eksempel er mer etnisk homogene. Denne studien har på en unik måte, ved bruk av ellers utilgjengelig materiale fra politiets egne registre, vært i stand til å bekrefte og avkrefte generelle teorier omkring konvertittradikalisering. I tillegg har den satt utfordringen med ekstreme konvertitter på dagsorden, som en del av radikaliseringsstudier i Norge. Ikke minst har denne studien hevet min egen kompetanse omkring radikaliseringsprosessen. Kunnskapen som jeg har ervervet ved å studere dette fenomenet vil bidra til økt forståelse rundt ulike mekanismer og motivasjoner i radikaliseringsprosessen, som i sin tur vil hjelpe meg i mitt kriminalitetsforebyggende arbeid.

19 Kildehenvisning

Aardal, E. and C. Svendsen (2014). "Stor kartlegging: Dette er dei norske framandkrigarane ". Retrieved 05.04.2015, 2015, from <http://www.nrk.no/norge/desse-vart-framandkrigarar-1.12061691>.

Aardal, E., et al. (2014). Jihad: - Basert på saker publisert i dagsrevyen, dagsnytt og på nrk.no i november 2013. Metoderapport til SKUP. Oslo, NRK.

Acharki, F. (2015). "– Familien min sier: «Se, der kommer spøkelset»." Retrieved 04.05.2015, 2015, from <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/foleseg-tvunget-til-a-flytte-fra-norge-1.12330402>.

Akerhaug, L. (2013d). Norsk jihad: muslimske ekstremister blant oss. Oslo, Kagge.

Akerhaug, L. (2014a, 25.10.2014). "Farlige konvertitter." Dagen. from http://www.dagen.no/Meninger/25/10/2014/Farlige_konvertitter-128437.

Akerhaug, L. (2014b). "Myter om konvertitter til Islam." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.minervanett.no/myter-om-konvertitter-til-islam/>.

Akerhaug, L. (2014c). "Raske radikaliserings-prosesser." Retrieved 12.12.2014, 2014, from <http://www.minervanett.no/raske-radikaliseringsprosesser/>.

Alsén, S. (2014). "Norske fremmedkrigere i Syria." Retrieved 02.02.2015, 2015, from <http://www.pst.no/media/utgivelser/norske-fremmedkrigere-i-syria/>.

Andersen, J. M. (2014a). "Han gikk fra hiphop-gruppe i Skien til terrorgruppe i Syria." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.varden.no/nyheter/han-gikk-fra-hiphop-gruppe-i-skien-til-terrorgruppe-i-syria-1.1299724>.

Andersen, J. M. (2014b). "– Han har ikke tatt valg på vegne av oss, han har tatt de selv." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.varden.no/nyheter/han-har-ikke-tatt-valg-pa-vegne-av-oss-han-har-tatt-de-selv-1.1300575>.

Andersen, J. M. (2014c). "– Det er uten tvil en farlig person." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.varden.no/nyheter/det-er-uten-tvil-en-farlig-person-1.1300313>.

Arntsen, E. O. (2015c). "Tre IS-tiltalte nordmenn terror dømt." Retrieved 09.05.2015, 2015, from <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/krim/tre-is-tiltalte-nordmenn-terrordoemt/a/23448776/>.

Bakkeli, T. and L. Akerhaug (2012). "Norske islamister kjemper i Syria." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2012/09/20/964/964_20276700.

Bakker, E. (2006). Jihadi terrorists in Europe: their characteristics and the circumstances in which they joined the jihad : an exploratory study. Den Haag, Netherlands Institute of International Relations "Clingendael".

Balsvik, E. and S. Solli (2011). Introduksjon til samfunnsvitenskapene : Bd. 2. Oslo, Universitetsforl.

Bartoszewicz, M. G. (2013). Controversies of conversions: the potential terrorist threat of European converts to Islam, University of St Andrews. **Ph.d.**

Berntsen, T. E. (2014). "PST undersøker om Vasquez kan knyttes til grotesk terrorvideo." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.ta.no/nyheter/article7472379.ece>.

Bjørgero, T. (2011b). Dreams and disillusionment: engagement in and disengagement from militant extremist groups. Dordrecht, Kluwer Academic Publishers: s. 277-285.

Bjørgero, T. (2012c). "Højreekstremer voldsideologier og terroristisk rationalitet: Hvordan kan man forstå Behring Breiviks utsagn og handlinger?" Social Kritik(131): 4-25.

Bjørgero, T. (2013d). Strategies for preventing terrorism. London, Palgrave Macmillan.

Bjørgero, T. and I. M. Gjelsvik (2015). Forskning på forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme: En kunnskapsstatus, Politihøgskolen.

Bjørgero, T. and T.-G. Myhrer (2008e). Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen. [Oslo], Politihøgskolen.

Versjon 1.1 - 20.12.07

Bleikelia, M., et al. (2012). "PST jakter konvertitten også i Norge." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/PST-jakter-konvertitten-ogsaa-i-Norge-6937761.html#.U8feeRuKAdm>.

Byrkjedal, M., et al. (2014). "Slik blir de rekruttert." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2014/07/26/1701/1701_23261886.

Dalgaard-Nielsen, A. (2010). "Violent Radicalization in Europe: What We Know and What We Do Not Know." Studies in Conflict & Terrorism **33**(9): 797-814.

Doksheim, T. (2014). "Mener nordmenn kjemper for terrororganisasjon i Irak." Retrieved 12.12.2014, 2014, from http://www.dagbladet.no/2014/06/13/nyheter/islam/krig_og_konflikter/syria/irak/33821311/.

Eisenrager, S. (2014a). "Tysk etterretning: Slik er en typisk jihadist." Retrieved 01.02.2015, 2015, from <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/tyskland/tysk-etterretning-slik-er-en-typisk-jihadist/a/23294272/>.

Eisenrager, S. and N. Kleivan (2014b). "Britisk islamist til VG: Forsvarer journalistdrap." Retrieved 01.02.2015, 2015, from <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/syria/britisk-islamist-til-vg-forsvarer-journalistdrap/a/23287610/>.

Etterretningstjenesten, N. (2015). "Fokus ... : Etterretningstjenestens vurdering." Fokus ... :Etterretningstjenestens vurdering ...

Flower, S. and D. Birkett (2014). "in Canada: A Critical Discussion of Muslim Converts in the Contexts of Security and Society."

Foss, A. B., et al. (2014a). "Dette er Profetens ummah i Norge." Retrieved 12.12.2014, 2014, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Dette-er-Profetens-Ummah-i-Norge-7634517.html>.

Foss, A. B. and O. Stokke (2014b). "- Haster med å få på plass virkemidler for det vi ser." Retrieved 18.05.2015, 2015, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/--Haster-med-a-fa-pa-plass-virkemidler-for-det-vi-ser-7719967.html>.

George, A. L., et al. (2005). Case studies and theory development in the social sciences. Cambridge, Mass, MIT Press.

Granbo, K. and H. Carlsen (2010). "Advarte mot norsk 11. september." Retrieved 29.03.2015, 2015, from <http://www.nrk.no/norge/advarte-mot-norsk-11-september-1.6991394>.

Grønmo, S. (2004). Samfunnsvitenskapelige metoder. Bergen, Fagbokforl.

Gustavsen, Ø. and R. J. Widerøe (2013). "Truer Norge." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2013/03/01/1139/1139_20340943.

Haram, O. and K. Zaman (2014a). De ekstreme islamistene - en metoderapport av Ola Haram og Kadafi Zaman TV2. www.skup.no.

Haugen, I. A. (2014). "Han holdt talen som førte til ny trusselvurdering." Retrieved 01.06.2015, 2015, from <http://www.nrk.no/norge/her-er-is-budskapet-som-utloste-ny-trusselvurdering-1.12026629>.

Hegghammer, T. (2010). "The rise of Muslim foreign fighters: Islam and the globalization of Jihad." International security (trykt utg.).

Hirsti, K. (2012a). "– Norsk terrorrekrutt fører til økt sikkerhet rundt nordmenn på reise." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.nrk.no/norge/terrorrekrutt-gir-okt-sikkerhet-1.8228429>.

Hirsti, K. (2014b). "Terrorsiktede Anders Dale svartelistet av FN." Retrieved 14.02.2015, 2015, from <http://www.nrk.no/norge/anders-dale-er-svartelistet-av-fn-1.11949142>.

Hirsti, K. and T. Strand (2014c). "- Ble truet med å få hodet kappet av." Retrieved 10.01.2015, 2015, from <http://www.nrk.no/norge/assidiq - -ble-drapstruet-1.11888123>.

Holden, M. (2013). "Feministen som ble muslim." Retrieved 04.05.2015, 2015, from <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/linda-alzaghari-ble-muslim-1.10907483>.

Holland, T. E. (2014). "Skal ha tent Syria-krigere." Retrieved 29.03.2015, 2015, from <http://www.ta.no/nyheter/article7384639.ece>.

Holter, H. and R. Kalleberg (1996). Kvalitative metoder i samfunnsforskning. Oslo, Universitetsforl.

Honningsøy, K. H. and H. E. Weiby (2012). "- Klar tendens til at Al Qaida rekrutterer vestlige konvertitter." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.nrk.no/verden/ -al-qaida-rekrutterer-vestlige-1.8221969>.

Hoyle, C., et al. (2015). "Becoming Mulan? Female Western Migrants to ISIS." Institute for strategic dialogue.

Hultgreen, G. and H. Klungstveit (2014b). "- Ble radikalisert av Profetens Ummah." Retrieved 09.05.2015, 2015, from http://www.dagbladet.no/2014/02/13/nyheter/terror/islamist/pst/profetens_ummah/31800958/.

Hultgreen, G. and T. Krokfjord (2014a). "- Bastian (24) fra Skien har lederrolle i ISIL." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://www.dagbladet.no/2014/07/02/nyheter/norske_islamister/syria/isil/terrorisme/34142649/.

Jahanbakhsh, S. and T. Bakkeli (2013). "Frykter terror fra de norske Syria-krigerne." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2013/08/06/1318/1318_21114948.

Jenkins, B. M. (2010). Would-Be Warriors: Incidents of Jihadist Terrorist Radicalization in the United States Since September 11, 2001.

Jensen, T. G. and K. Æstergaard (2007). Nye muslimer i Danmark - møder og omvendelser. Danmark, Narayana Press, Gylling.

Johannessen, A., et al. (2005). Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. Oslo, Abstrakt.

1. utg. 2002 ved Asbjørn Johannessen og Per Arne Tufte

- Johnsen, A. B. (2015a). "«Norsk» mottaksapparat på bakken i Syria og Irak." Retrieved 20.02.2015, 2015, from <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/terrortrussel-mot-norge/norsk-mottaksapparat-paa-bakken-i-syria-og-irak/a/23387303/>.
- Johnsen, N. (2008b). "Norske tenåringer blir islam-frelst." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/tro-og-livssyn/norske-tenaaringer-blir-islam-frelst/a/503889/>.
- Jørstad, R. H., et al. (2014). "- Profetens ummah sentrale i Syria-rekruttering." Retrieved 12.12.2014, 2014, from <http://www.nrk.no/norge/-profetens-ummah-sentrale-i-syria-rekruttering-1.12002494>.
- Kalleberg, R. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Retningslinjer - NESH*. Oslo, Forskningsetiske komiteer.
- Karagiannis, E. (2012). "European Converts to Islam: Mechanisms of Radicalization." *Politics, Religion & Ideology* **13**(1): 99-113.
- Kilnes, C. (2014). "Konvertitter kan kjenne på et kall siden Syria er i krig ". Retrieved 10.01.2015, 2015, from <http://www.adressa.no/nyheter/nordtrondelag/article10306160.ece>.
- Klausen, J. (2015). "Tweeting the Jihad: Social media networks of western foreign fighters in Syria and Iraq." *Studies in Conflict & Terrorism* **38**(1): 1-22.
- Kleinmann, S. M. (2012). "Radicalization of Homegrown Sunni Militants in the United States: Comparing Converts and Non-Converts." *Studies in Conflict & Terrorism* **35**(4): 278-297.
- Klungtveit, H., et al. (2012). "Her er nordmannen som skal ha blitt trent av Al-Qaida." Retrieved 16.05.2015, 2015, from <http://www.dagbladet.no/2012/07/05/nyheter/terror/jemen/pst/innenriks/22420897/>.
- Krokfjord, T. (2014c). "En dag ville ikke Anders spise svinekjøtt og drikke øl. Nå er han siktet for terror." Retrieved 04.05.2015, 2015, from http://www.dagbladet.no/2014/07/17/nyheter/norske_islamister/al-qaida/innenriks/terrorisme/34387956/.
- Krokfjord, T. (2015d). "- Sannsynlig at Paris-terrorist har møtt terrorsiktede Anders Dale fra Nesodden." Retrieved 14.02.2015, 2015, from http://www.dagbladet.no/2015/01/09/nyheter/charlie_hebdo/terror/utenriks/paris/37091042/.
- Krokfjord, T. and F. Hansen (2014e). "Nå forteller E-sjefen om nordmennene i verdens farligste terrorgruppe." Retrieved 12.12.2014, 2014, from http://www.dagbladet.no/2014/08/28/nyheter/kjell_grandhagen/etterretning/e-tjenesten/utenriks/35016512/.
- Kvale, S. and S. Brinkmann (2010). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo, Gyldendal akademisk.

Langørgeren, S., et al. (2015b). "Tror nordtrønderne har vært i krig." Retrieved 29.03.2015, 2015, from <http://www.adressa.no/nyheter/nordtrondelag/article10792980.ece>.

Larsen, O. H. (2013). Politiets datasystemer: veiledning i politiets datasystemer. Oslo, Politihøgskolen.

Letvik, H. (2014). "Islamist på tiltalebenken etter trusler mot journalister." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Islamist-pa-tiltalebenken-etter-trusler-mot-journalister-7445392.html>.

Lia, B. (2013b). Kasusstudium 1: Profetens Ummah og sosiale medier. Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett. I. M. Sunde. Oslo, Politihøgskolen. 1.

Lia, B. and P. Nesser (2014a). "Norske muslimske fremmedkrigere." Nytt Norsk Tidsskrift(04): 399-416.

Lofland, J. and R. Stark (1965). "Becoming a world-saver: a theory of conversion to a deviant perspective." American sociological review 30(6): 862.

Malet, D. (2013). Foreign fighters: transnational identity in civic conflicts.

Manka, S., et al. (2015b). "Marius' kamerater dro til Syria: Frykter flere vil reise." Retrieved 06.03.2015, 2015, from <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/is/marius-kamerater-dro-til-syria-frykter-flere-vil-reise/a/23409134/>.

McCauley, C. and S. Moskalenko (2011). Friction: how radicalization happens to them and us. Oxford, Oxford University Press.

Møller, K., et al. (2014). "- Reiste til Syria fordi han ble uthengt i Norge." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.nrk.no/telemark/-han-ble-uthengt-i-norge-1.11807161>.

Nesser, P. (2010). Joining jihadi terrorist cells in Europe: exploring motivational aspects of recruitment and radicalisation. Understanding violent radicalisation: terrorist and jihadist movements in Europe. M. Ranstorp. London, Routledge: XI, 263 s. : ill.

Nesser, P. (2015). Islamist terrorism in Europe : a history. Hurst.

Nesser, P., et al. (2013). Ekstremismeforskningen. Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett. I. M. Sunde. Oslo, Politihøgskolen.

Neumann, P. R. (2013). "The trouble with radicalization." International Affairs 89(4): 873-893.

- NRK (2012). "Les hele intervjuet med "Al qaida-normannen"." Retrieved 12.09.2014, 2014, from <http://www.nrk.no/norge/les-intervjuet-med-konvertitten-1.8236383>.
- NTB (2012a). "Alarmen gikk da terrortrent 33-åring ikke kom hjem." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.nrk.no/norge/alarm-om-terroravslort-nordmann-1.8243989>
- NTB (2012b). "– Al-Qaida-nordmann var barnehageonkel og venstreradikal." Retrieved 09.05.2015, 2015, from <http://www.nrk.no/norge/al-qaida-nordmann-jobbet-med-barn-1.8233132>.
- NTB (2014c). "Fra Skien til ISIL." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.nettavisen.no/nyheter/fra-skien-til-isil/8461947.html>.
- NTB (2014d). "PST: Syria-krigere verves fra ikke-radikale miljøer." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://www.dagbladet.no/2014/07/15/nyheter/islam/krig_og_konflikter/innenriks/utenriks/34348413/.
- Olsen, J. A. (2008). "Radicalisation in Danish prisons." What is happening, and what can we do about it? DIIS Brief.
- Pargeter, A. (2006). "Western converts to radical Islam: The global jihads new soldiers." Jane's Intelligence review 18(8): 20-26.
- Pargeter, A. (2008). The new frontiers of jihad: radical Islam in Europe. London, Tauris.
- PST (2011). Åpen trusselvurdering 2011. PST. Oslo, Politiets sikkerhetstjeneste.
- PST (2012). Åpen trusselvurdering 2012. Oslo, Politiet sikkerhetstjeneste.
- PST (2013a). Trusler og sårbarheter 2013: samordnet vurdering fra E-tjenesten, NSM og PST, Departementenes servicesenter: 15 s.
- PST (2014). Åpen trusselvurdering 2014, Politiets sikkerhetstjeneste.
- PST (2015). Åpen trusselvurdering 2015. s. Politiets. Oslo, PST: 1-15.
- Rasch, J. S. and M. Husebø-Evensen (2014). "Slik ble Yousef (25) radikalisert: Folk kalte meg terrorist." Retrieved 01.02.2015, 2015, from http://www.dagbladet.no/2014/07/29/nyheter/pluss/nyheter_pluss/innenriks/terror/34533192/.
- Ravndal, D., et al. (2012). "Sa han eide butikk - var trygdet av NAV." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2012/09/27/972/972_20279976.

- Rein, R. (2014). "- Par fra Levanger slåss for IS." Retrieved 01.02.2015, 2015, from <http://www.levangeravisa.no/nyheter/article10297788.ece>.
- Roald, A. S. (2012). "The conversion process in stages: new Muslims in the twenty-first century." Islam and Christian–Muslim Relations **23**(3): 347-362.
- Roy, O. (2004). Globalized Islam: the search for a new ummah. New York, Columbia University Press.
- Roy, O. (2008). "Islamic terrorist radicalisation in Europe." European Islam. Challenges for public policy and society, Brussels: Centre for European Policy Studies.
- Sageman, M. (2004). Understanding terror networks. Philadelphia, Pa., University of Pennsylvania Press.
- Sageman, M. (2008). Leaderless jihad: terror networks in the twenty-first century. Philadelphia, Pa, University of Pennsylvania Press.
- Skjetne, O. L. (2014). Når Norge blir fienden. Dagbladet, Dagbladet.
- Skjærli, B. and H. Henden (2012a). "Her gifter han seg." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2012/07/14/893/893_20253447.
- Slettholm, A. (2015). "Kommuner vet ikke hva de skal gjøre for å forebygge radikalisering." 2015, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Kommuner-vet-ikke-hva-de-skal-gjore-for-a-forebygge-radikalisering-7873202.html>.
- Slettholm, A. and O. Stokke (2015). "Kamerat-konvertering får fotfeste i Norge." Retrieved 13.06.2015, 2015, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Kamerat-konverteringer-far-fotfeste-i-Norge--8047175.html>.
- Stokke, O. and A. Slettholm (2015b). "Stadig flere unge søker seg til bokstavtro islam." Retrieved 12.06.2015, 2015, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Stadig-flere-unge-soker-seg-til-bokstavtro-islam--8047170.html>.
- Stokke, O. and P. Winther (2015a). "Ny studie: Radikaliserte islamister kommer også fra velstående familier." Retrieved 02.04.2015, 2015, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Ny-studie-Radikaliserte-islamister-kommer-også-fra-velstaende-familier-7907843.html>.
- Sunde, I. M. (2013). Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme på internett. Oslo, Politihøgskolen.
- Sæbø, T. (2015). "Hvorfor ble ikke Paris-terroristene stoppet?". Retrieved 10.02.2015, 2015, from http://www.dagbladet.no/2015/01/10/nyheter/utenriks/paris/terror/charlie_hebdo/37106172/.

Tangen, E. and H. Misje (2014). "Religionsviter: - Synlige, men svært få." Retrieved 12.12.2014, 2014, from <http://www.budstikka.no/nyheter/religionsviter-synlige-men-svert-fa-1.8451380>.

Tommelstad, B., et al. (2014). "Terrorsiktelsen: Mysteriet Anders." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2014/07/16/1691/1691_23255098#xtor=CS1-1-23255098%5BTerrorsiktelsen%3A+Mysteriet+Anders%5D.

Uhlmann, M. (2008). "European converts to terrorism." *Middle East Quarterly* **15**(3).

Urstad, T. (2014). "- Circa 10 nordmenn er drept i Syria." Retrieved 12.12.2014, 2014, from <http://www.moss-avis.no/nyheter/cirka-10-nordmenn-er-drept-i-syria-1.8585760>.

Utvik, B. O. (2011). *Islamismen*. Oslo, Unipub.

Victoroff, J. (2009). "Suicide Terrorism and the Biology of Significance." *Political Psychology* **30**(3): 397-400.

Vikås, M., et al. (2012a). "«Ble deprimert og trakk seg tilbake»." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2012/07/06/881/881_20250632.

Vikås, M., et al. (2012b). "Her skal han gjemme seg." Retrieved 08.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2012/06/28/878/878_20247748.

Vikås, M., et al. (2012c). "- Et lett bytte." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://pluss.vg.no/2012/07/06/884/884_20250946.

Weggemans, D., et al. (2014). "Who Are They and Why Do They Go? The Radicalization and Preparatory Processes of Dutch Jihadist Foreign Fighters." *Perspectives on terrorism* **8**(4).

Wegner, L. and N. Rangøy (2012). "Han var sendebud for Al-Qaida og agent for CIA." Retrieved 21.05.2015, 2015, from http://pluss.vg.no/2012/11/02/1010/1780_23306127.

Wergeland, P., et al. (2013). "10 norske konvertitter i Syria." Retrieved 01.08.2014, 2014, from <http://www.nrk.no/norge/10-norske-konvertitter-i-syria-1.11373011>.

Wiktorowicz, Q. (2002). "Islamic Activism and Social Movement Theory: A New Direction for Research." *Mediterranean Politics* **7**(3): 187-211.

Wiktorowicz, Q. (2005). *Radical Islam rising: Muslim extremism in the West*. Lanham, Md., Rowman & Littlefield.

Wilhelmsen, K. W. (2014a). "Far til NRK: – Familien lider." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://www.nrk.no/telemark/far-til-nrk_-familien-lider-1.11820148.

Wilhelmsen, K. W. (2014b). "-Familien fortjener ikke dette." Retrieved 01.08.2014, 2014, from http://www.nrk.no/telemark/_tungt-for-24-aringsens-familie-1.11808847.

Winsnes, E. (2014). "En pågrepet for skyting på jødisk museum i Brussel." Retrieved 12.12.2014, 2014, from <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/En-pagrepet-for-skyting-pa-jodisk-museum-i-Brussel-7587851.html>.

Yin, R. K. (2014). Case study research : design and methods. Los Angeles, Calif, SAGE.

Zaman, K. (2015). "Sex, vold og "google-muslim". Retrieved 29.05.2015, 2015, from http://blogg.tv2.no/kadafi/2015/02/18/sex-vold-og-google-muslim/?_ga=1.232572950.864547160.1432933791.

Zaman, K. and O. Haram (2014a). "Dette er de fem IS-ekstremistene norske myndigheter frykter mest." Retrieved 01.11.2014, 2014, from <http://www.tv2.no/a/6017424>.

Haavard Reksten
Politihøgskolen
Postboks 5027 Majorstua
0301 OSLO

Vår dato: 02.06.2014

Vår ref: 37555 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 10.02.2014. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 27.05.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>37555</i>	<i>Radikalisering av konvertitter</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Politihøgskolen, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Haavard Reksten</i>
<i>Student</i>	<i>Ruben Antony</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 20.07.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Ruben Antony ruben.antony@live.no

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Formålet med prosjektet er å øke bevisstheten rundt radikaliseringsfaktorer hos konvertitter til religionen Islam. Det ønskes å se nærmere på i hvilken grad eksisterende teorier fra Europa om radikaliserede konvertitter også gjelder for norske radikale konvertitter. Prosjektet vil også søke å finne fellesnevnerne blant de ekstremistiske konvertittene.

Det behandles sensitive personopplysninger om etnisk bakgrunn eller politisk/filosofisk/religiøs oppfatning, strafferettslige forhold, .

Utvalget omfatter 5-10 personer som har konvertert til Islam og som viser en fiendtlig innstilling overfor vestlige land og interesser. Insamlingen vil være basert på allerede kjente navn via åpne kilder som media, aviser og bøker. I tillegg vil det gjøres søk i politiregistre (BL, PAL/STRASAK, PO, Indicia og FREG) for å kartlegge ytterligere radikale konvertitter. Hensikten med kopling av opplysninger fra politiregistre vil være å gi et helhetlig bilde av individene.

I tillegg er det planer om å intervju politiansatte, men dette er foreløpig (per april 2014) ikke helt fastlagt. Personvernombudets godkjenning omfatter derfor ikke denne delen og forutsetter at prosjektleder sender inn endringsmelding i rimelig god tid før kontakt med utvalget og innsamling av opplysninger. Endrings skjema finnes på våre hjemmesider på Internett, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>

Prosjektleder har søkt Politidirektoratet (POD) for tilgang til politiregistrene BL og PAL/STRASAK, PO (politiets operasjonsjournal), Indicia (etterrettingsregister), FREG samt fritak fra taushetsplikten for intervju personer som skal intervjues. Politidirektoratet har ingen innvendinger til gjennomføringen av forskningsprosjektet og er av den oppfatning at det kan gis samtykke jf. forvaltningsloven § 13 d. Rådet for taushetsplikt og forskning samtykker til at POD dispenserer fra taushetsplikten i samsvar med søknaden til Antony.

Prosjektleder Ruben Antony er ansatt i politiet, ved Majorstua politistasjon og har kontaktet IKT ansvarlig der angående tilgang til opplysninger. Prosjektleder vil få en "bank-id"-brikke som gjør at han får tilgang til "politinet" og kan koble seg på nettverket hjemmefra. All informasjon blir lagret trygt på politinet og ingenting vil bli lagret lokalt. Det vil kun være prosjektleder som har tilgang til mine sine filer og systemer.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Politihøgskolen sine interne rutiner for datasikkerhet.

Det vil bli registrert opplysninger om kjønn, alder, sted, type makt/skadefølge og opplysninger knyttet til atferd/kommunikasjon. Datamaterialet vil være på ref. nr. som viser tilbake til hvert enkelt påtalevedtak.

Prosjektet skal avsluttes 20.07.2015 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som ref.nr. slettes, og at eventuelle indirekte personidentifiserende opplysninger fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i

materialet. Det visers også her til Rådet for taushetsplikt og forskning sine merknader til dette. Prosjektleder har ansvar for at ved publisering at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes.

KOMMENTAR

Personvernombudet for forskning finner at behandlingen av personopplysninger i registerstudien kan behandles med hjemmel i personopplysningsloven §§ 8 d, 9 h og at prosjektleder kan fritas for informasjonsplikten jf. personopplysningsloven § 20 b.

Formålet med prosjektet er å kartlegge radikale konvertitter i Norge, for deretter å undersøke om faktorer og variabler som nevnt over også forekommer i norsk kontekst.

Personvernombudet for forskning finner at gjennomføringen av journal/registerundersøkelsen kan gjennomføres uten samtykke og at samfunnsinteressen i å gjennomføre registerstudien klart overstiger ulempene den kan medføre for den enkelte. For å gjennomføre registerstudien er prosjektleder nødt til å sikre identifikasjon i innsamlingsfasen, men prosjektet som sådan vil ikke ha fokus på enkeltpersoner, hensikten er å identifisere på generelt grunnlaget omfanget/antallet av radikale konvertitter og øke bevisstheten rundt radikaliseringsfaktorer, og det vil ikke være fokus på enkeltindivider.

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Deres referanse

Vår referanse

Dato

2013/04215-8 501

10.06.2014

Søknad om godkjenning av forskningsprosjekt / fritak fra taushetsplikt

Politidirektoratet viser til søknad av 20.02.2014 vedrørende dispensasjon fra taushetsplikt ved innsyn i politi- og strafferegistrene BL og STRASAK, politiets operasjonsjournal, Indicia og i Det sentrale folkeregisteret for justissektoren, i anledning forskningsprosjekt knyttet til mastergradsoppgave vedrørende radikaliserings av konvertitter til Islam.

Rådet for taushetsplikt og forskning har i brev av 22.05.2014, anbefalt dispensasjon fra taushetsplikt for de opplysningene søknaden gjelder. I nødvendig utstrekning samtykker også Rådet til at de taushetsbelagte opplysningene gjøres kjent for Antonys veileder for prosjektet, personer i forskningsavdelingen ved Politihøgskolen og for andre personer som det er et saklig behov for å involvere, for eksempel ved sensur av oppgaven.

Politidirektoratet slutter seg til anbefalingen.

Politidirektoratets samtykke til dispensasjon fra taushetsplikt er betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte, og at alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres ved eventuell publisering. I og med at det her er tale om å forske på en liten krets personer, knytter det seg utfordringer til publisering, om det overhode er mulig på grunn av faren for indirekte identifisering av de personene det forskes på. Søker har her et særlig ansvar ved vurdering av en eventuell publisering.

Videre må forholdet til personopplysningslovens melde- og konsesjonsplikt være ivarett gjennom melding til NSD. I og med at søker er ansatt i politiet og underlagt lovbestemte taushetspliktsregler, er det ikke behov for å undertegne en egen taushetserklæring.

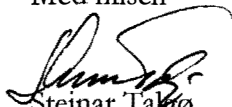
Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

Det vises i sin helhet til vedlagte brev fra Rådet for taushetsplikt og forskning av
22.05.2014.

Med hilsen

Steinar Takgø
seksjonssjef

Heidi Keseler Venner Toward
seniorrådgiver

Saksbehandler:
Heidi Keseler Venner
Toward
Tlf: 23 36 41 97

Kopi til:
ruben.antony@politiet.no

MOTTATT

HKT

26 MAI 2014
RÅDET FOR TAUSHETSPLIKT OG
FORSKNING

c/o Anders Narvestad
Institutt for offentlig rett
Postboks 6706
St. Olavs plass 5
0130 Oslo

POLITIDIREKTORATET	
26 MAI 2014	
Arkiv 14-18	Arkivkode 001
Sakenr. 13/4215	Dok.nr. 6

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 Oslo
ref.: 2013/04215

22. mai 2014

SAK 2014/8 - SØKNAD OM FRITAK FRA TAUSHETSPLIKT

Vi viser til brev fra Politidirektoratet (POD) 20. mars 2014 med forespørsel om en vurdering av en søknad om dispensasjon fra taushetsplikt, og til utfyllende opplysninger i samtale med saksbehandler hos POD, Heidi Keseler Venner Toward.

Bakgrunnen for henvendelsen er en søknad fra politibetjent og masterstudent Ruben Antony, i tilknytning til hans masteroppgave ved Polithøgskolen, om konvertitter til islam. Antony har bedt POD om innsyn i politi- og strafferegistrene BL og STRASAK, i politiets operasjonsjournal, i Indicia og i Det sentrale folkeregisteret for justissektoren. Antony har videre bedt om å få intervjuere nærmere beskrevne polititjenestepersoner om de konvertitter oppgaven hans vil omhandle.

Rådet samtykker til at POD dispenserer fra taushetsplikt, i samsvar med søknaden fra Antony. I nødvendig utstrekning kan de taushetsbelagte opplysningene også gjøres kjent for Antonys veileder for prosjektet, personer i forskningsavdelingen ved Polithøgskolen og for andre personer som det er et saklig behov for å involvere, for eksempel ved sensur av oppgaven.

Rådet har notert seg at det er tale om å kartlegge sensitive opplysninger om et lite antall personer. Rådet har likevel ikke sett dette som et avgjørende argument imot å gi dispensasjon. Det er tale om å forske på opplysninger som politiet (forutsetningsvis) har innhentet på lovlig måte, og forskningen, slik vi har forstått POD, er etterspurt av politiet selv.

Vi har da lagt til grunn at opplysningene det bes om innsyn i, er personopplysninger underlagt taushetsplikt etter politiloven, og også at det er POD som har personell kompetanse til en eventuell dispensasjon. Vi forutsetter også at det faller innenfor eventuell annen rettslig regulering av politiets registre (særlig mht. Indicia), å gi tilgang i forskningsøyemed.

Samtykket er betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte.

Det følger videre av reglene om forskeres taushetsplikt at alle personidentifiserende opplysninger må anonymiseres ved eventuell publisering, jf. særlig forvaltningsloven § 13 c første ledd og § 13 e. Siden det her er tale om å forske på en liten krets personer, knytter det seg åpenbart utfordringer til eventuell publisering av søkerens masteroppgave – og det kan stilles spørsmål ved om dette overhodet er mulig, på grunn av faren for indirekte identifisering av de personene det forskes på. I praksis påhviler det søkeren et særlig ansvar for hvordan de innhentede opplysningene behandles.

Det framgår at søkeren er politibetjent, og han skulle dermed være godt kjent med nevnte taushetspliktsregler. Det bør imidlertid vurderes om eventuelt andre personer som får tilgang til de taushetsbelagte opplysningene, i forbindelse med mastergrads-prosjektet, skal undertegne en taushetserklæring.

Med vennlig hilsen

Anders Narvestad
Anders Narvestad (e.f.)
sekretær